

สมุดภาพพระราชประวัติ

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

พลตรี ชุมพุมโรตประหาร สร้างภาพ - ให้คำ
นางสง่า ช่างกลรวาว วิจารณ์แม่พิมพ์
พันโท คำนึ่ง พรหมแพทย์ จัดการ

บริจาคให้ โรงพยาบาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
เพื่อจำหน่ายสมุดบทคุณจัดทำอุปกรณ์การแพทย์.

สมุดภาพพระราชประวัติ อภินันทนาการ

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เลขทะเบียน..... - 1... ส.ค. 2556
เลขทะเบียน..... 1 6335536
ชื่อเรียกหนังสือ..... DS

๕๗๖.๖๒

๑๗๒๖๕

๒๕๖๓

พลตรี ชูมปทุมโรตประหาร	สร้างภาพ - ให้คำ
นาง ส่อง่า ช่างกมลรวี	บริจาคแม่พิมพ์
พันโท คำนึ่ง พรหมแพทย์	จัดการ

บริจาคให้ โรงพยาบาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพื่อจำหน่าย สมทบทุน จัดหาอุปกรณ์การแพทย์.

แถลง

โรงพยาบาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบก ตั้งอยู่ในค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดพิษณุโลก มีภารกิจในอันที่จะรักษาพยาบาลผู้ป่วยทั้งข้าราชการทหาร พลเรือน พ่อค้า ประชาชน และภิกษุสามเณรโดยทั่วไป

তিকอำนาจการของโรงพยาบาลแห่งนี้สร้างขึ้นด้วยเงินซึ่งได้มาจากการขายแผนภาพติดตามรอยยุคลบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เขียนโดย พลตรี ขุนปทุมโรคประหาร ติกศัลยกรรมกิตติขจร ได้มาจากเงินกองสลากกินแบ่ง รวมความแล้วพวกเราประชาชนทั้งหลายนี้เอง คือผู้สร้างโรงพยาบาลแห่งนี้ขึ้น

โรงพยาบาลที่โอ้อ่าสวยงามแต่ขาดอุปกรณ์การแพทย์ทันสมัย จะเป็นโรงพยาบาลสมบูรณ์แบบไม่ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อพวกเราได้ช่วยกัน “ก่อ” มาแล้ว จึงควรที่จะช่วยกัน “สาน” ต่อไปให้บรรลุถึงเป้าหมายให้สำเร็จ เป้าหมายหรืออุดมการณ์อันนั้นก็คือโรงพยาบาลที่ประกอบขึ้นด้วยอาคารอันสง่าและอุปกรณ์การแพทย์อย่างสมบูรณ์นั่นเอง

โรงพยาบาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ยังขาดอาคารอีกหลายหลัง อาทิ ติกอายุรกรรม ติกสูตินารีกรรม และติกภิกษุสงฆ์อาพาธ แต่จะอย่างไรก็ตามในขณะนี้โรงพยาบาลแห่งนี้ก็สามารถที่จะดำเนินการรักษาพยาบาลอันเป็นภารกิจหลักได้แล้ว เพราะฉะนั้น อาคารจึงเป็นเรื่องที่ค่อยเป็นค่อยไป ส่วนอุปกรณ์การแพทย์กลายเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จำเป็นจะต้องจัดหา

พลตรี ขุนปทุมโรคประหาร เป็นผู้หนึ่งซึ่งมีส่วนริเริ่มในการก่อสร้างโรงพยาบาลแห่งนี้ขึ้น ได้มีจิตศรัทธาปสาทะอย่างแรงกล้าในอันที่จะเสริมสร้างช่วยเหลือโรงพยาบาลแห่งนี้ต่อไป มาตราว่าท่านจะได้รับราชการมาจนครบเกษียณแล้วก็ตาม ท่านก็ไม่ยอมหนึ่งตุตาย นอกเหนือไปจากคำสั่งกองทัพบกที่สั่งให้ท่านเป็นที่ปรึกษาของโรงพยาบาล ท่านยังได้พยายามหาทางที่จะหาเงินมาจัดซื้ออุปกรณ์การแพทย์ให้ครบถ้วนอยู่ตลอดเวลา

มีผู้เลื่อมใสศรัทธาในอุดมการณ์ของท่านขุนปทุมโรคประหาร ได้มอบเงินให้ท่านตามแต่ท่านจะเห็นสมควรว่าจะบริจาคในสาธารณกุศลอะไร เงินที่ได้มานี้เป็นจำนวนไม่พอแก่การจัดซื้ออุปกรณ์การแพทย์ดังกล่าว ท่านจึงได้หาทางออก โดยนำเงินนี้มาจัดพิมพ์สมุดภาพพระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เพื่อให้ได้จำนวนเงินที่สูงขึ้น

อันว่าสมุดภาพพระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช กว่าจะเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาได้ ท่านพลตรี ขุนปทุมโรคประหาร ต้องใช้อุตสาหวิริยภาพอย่างแรงกล้า ต้องออกตาหลับขับตานอนศึกษาพระราชพงศาวดารและประวัติศาสตร์ ต้องหลังขดหลังแข็งหยิบยกออกมาเป็นภาพ ในวัยที่ควรพักผ่อนนั้น ท่านได้ตรากตรำทำงานหนักเหลือเกินเพื่ออุดมการณ์อันเป็นสาธารณกุศลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

สมุดภาพพระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นแนวทางกระตุ้นเตือนให้เยาวชนคนไทย

ได้บังเกิดความภาคภูมิใจ และรักชาติไทยอีกทางหนึ่ง ทั้งแนวความคิดที่ดี ภาพที่ดี และคำบรรยายภาพที่ดี เป็นลักษณะเฉพาะของท่านผู้สร้างและดูจะไม่ซ้ำแบบใครอีกด้วย

คนที่ไม่ทำอะไรเท่านั้นที่จะไม่มีผิดพลาด ความบกพร่องของสมุทภาพพระราชประวัติ ฯ เล่มนี้มีอยู่อย่างแน่นอน กรุณาโปรดข้ามความไม่สมประกอบนั้นไปเสีย แล้วพิจารณาแต่ในแง่ของความตั้งใจที่ท่านได้

เงินทุกบาททุกสตางค์ที่ท่านได้บริจาคซื้อสมุทภาพเล่มนี้ คือเงินสมทบทุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์การแพทย์ ไม่มีบุญกุศลใดที่จะเท่าเทียมบุญกุศลที่คนเราได้

อุทิศเพื่อชีวิตของมนุษย์ ณ บัดนี้ขอให้ทุกคนได้ภาคภูมิใจเถิดที่ท่านได้สร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่นั้นแล้ว

โปรดบอกกันต่อๆ ไปด้วยว่า ในฐานะที่เราได้มีบุญเกิดมาร่วมยุคร่วมสมัยกัน ก็ขอให้เราได้มีส่วนร่วมสร้างสาธารณกุศลด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเสริมสร้างบำรุงโรงพยาบาลที่ตั้งขึ้นโดยใช้ชื่อวีรกษัตริย์เป็นพระอนุสรณ์แห่งมหाराชผู้กอบกู้ชาติไทยในอดีตกาลนั้น ย่อมส่งเสริมให้เรามั่นคงต่อความรักชาติไทยอันเป็นอุดมคติที่สูงส่งอีกโสดหนึ่งด้วย.

พ.ท. คำนึ่ง พรหมแพทย์

โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า วิทยาไทย

ปูชา จ ปุชนิยานิ เอตมมมงคลมุตตม.

การยกย่องพระเกียรติและการบูชาบุคคลที่ควรบูชา เป็นอุดมมงคล

เป็นภาพที่มีลักษณะเฉพาะของท่านเองโดยแท้ ภาพประวัติศาสตร์จากจินตนาการและความปรารถนาของท่าน จะบรรยายให้ทราบถึงพระราชประวัติแห่งมหाराชพระองค์นี้ ด้วยลีลาพิเศษโดยเฉพาะ โนม่น้าวจิตใจให้ชาวไทยเรายังเกิดความรักชาติ จำหน่ายเล่มละ ๕ บาท ในสมัยนั้น เพื่อหารายได้ซื้ออุปกรณ์การแพทย์

โรงพยาบาลค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นโรงพยาบาลระดับกองทัพภาคขนาด ๒๐๐ เตียง เป็นหน่วยขึ้นตรงของกองบัญชาการกองทัพภาคที่ ๓ มีภารกิจหลักในการให้การรักษาพยาบาล ป้องกันโรค และเสริมสร้างสุขภาพแก่ทหารและครอบครัว รวมทั้งประชาชนทั่วไป จัดชุดแพทย์สนามออกปฏิบัติการเมื่อมีสถานการณ์ มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาพร้อมให้บริการ จนถึงปัจจุบันโรงพยาบาลได้เปิดดำเนินการนับเป็นเวลา ๔๕ ปีแล้ว ต้วอาคารเดิมทรุดโทรมลงมาก ไม่คุ้มค่าที่จะปรับปรุง หรือซ่อมแซม กองทัพภาคที่ ๓ จึงได้ดำเนินการก่อสร้างโรงพยาบาลแห่งใหม่ ณ บริเวณใกล้เคียงขึ้นแทน อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษามหาราช เป็นอาคารหลังแรก วางศิลาฤกษ์เมื่อ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ โดย พลเอก จิรเดช ศษรัตน์

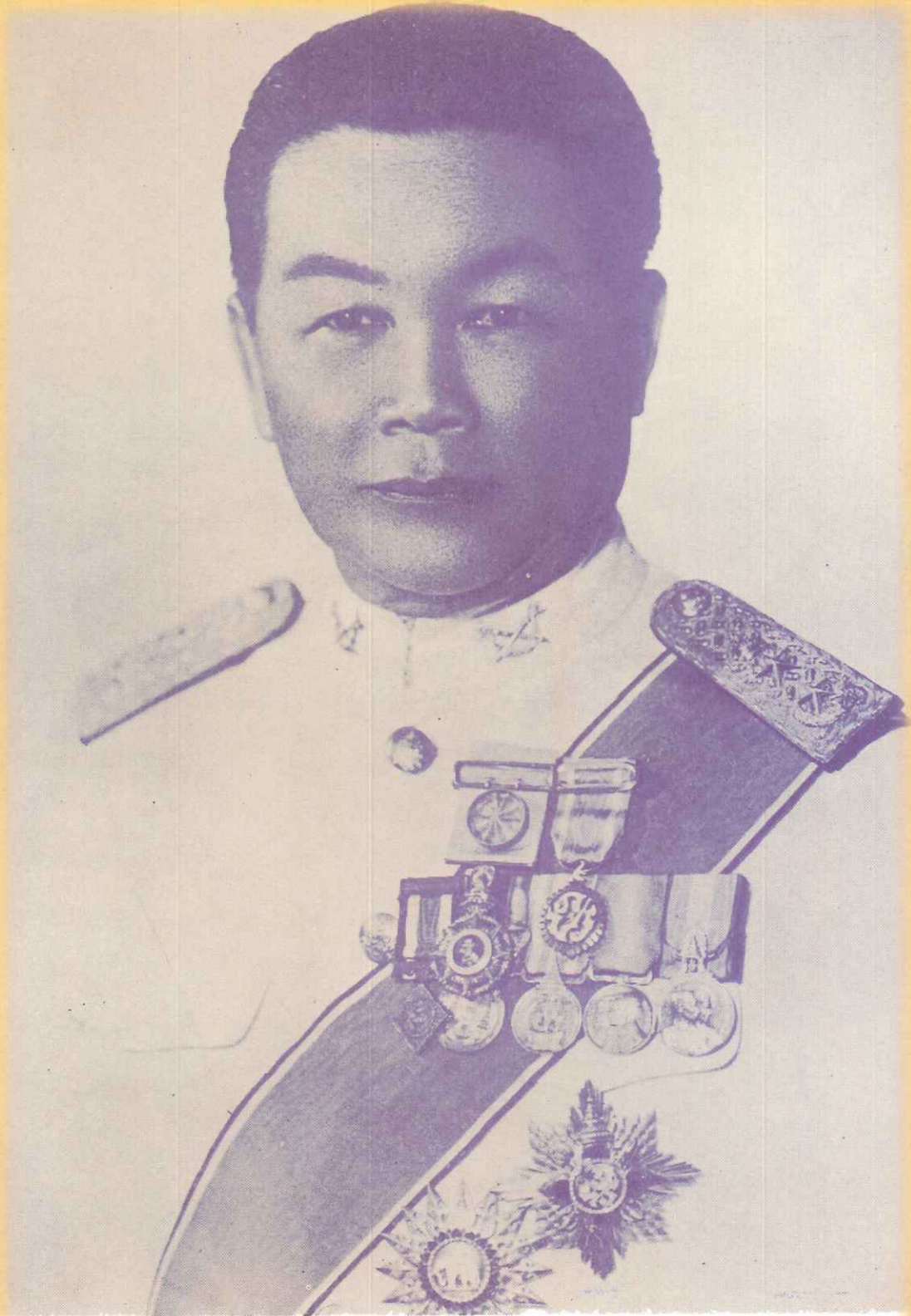
รองผู้บัญชาการทหารบก ในขณะนั้น ใช้งบประมาณจาก เงินรายรับสถานพยาบาลกองทัพบก ๑๖๕ ล้านบาท ยังมีอาคารอำนวยการ โรงอาหาร ใช้งบประมาณจาก เงินรายรับสถานพยาบาล โรงพยาบาลค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๖๐ ล้านบาท และจะทำเส้นทางเข้าออกใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้มาใช้บริการ กำหนดแล้วเสร็จและเปิดดำเนินการภายในเดือน ธันวาคม ๒๕๕๓

แต่เนื่องจากโรงพยาบาลยังขาดงบประมาณอีกจำนวนมาก ในการก่อสร้างห้องพิเศษสำหรับผู้ป่วย การก่อสร้างตกแต่งภายในตัวอาคาร และการจัดหาเครื่องมือแพทย์ที่จำเป็น จึงจัดพิมพ์ แผนภาพติดตามรอยพระยุคลบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และ สมุดภาพพระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จากต้นฉบับเดิมที่เหลืออยู่ เพื่อจำหน่ายและมอบให้ผู้มีจิตศรัทธา ที่ร่วมกันบริจาคทรัพย์ ให้การก่อสร้างโรงพยาบาลแห่งใหม่แล้วเสร็จพร้อมให้บริการต่อไป และเป็นการย้อนรอยประวัติการก่อสร้างโรงพยาบาลเดิม ซึ่งสำเร็จด้วยเงินบริจาคทั้งสิ้น

พ.อ. ลีทิชัย จิตสมจินต์

ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

มีนาคม ๒๕๕๓

พลตรี ขุนปทุมโรคประหาร
ที่ปรึกษาโรงพยาบาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

คำขวัญของ

พลตรี ขุนปทุมโรคประหาร

ที่ปรึกษาโรงพยาบาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

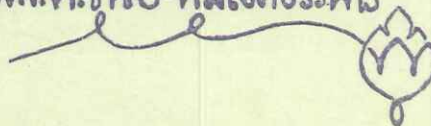
ผู้เขียนแผนภาพติดตามรอยพระยุคลบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

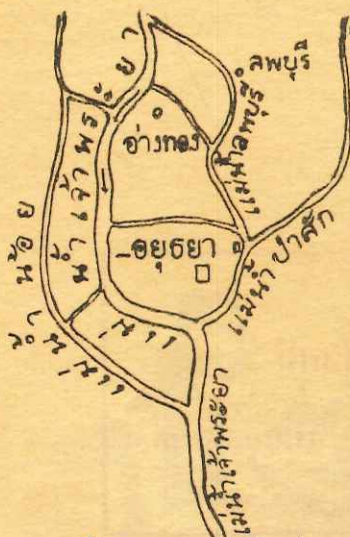
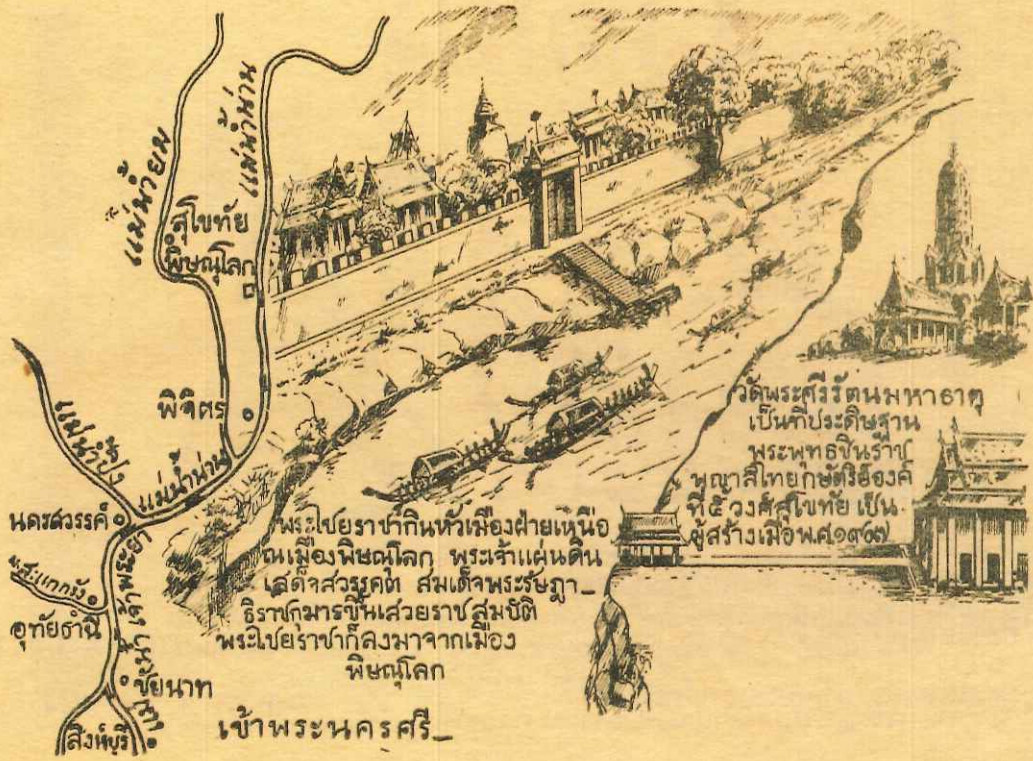

พุทธภาษิต

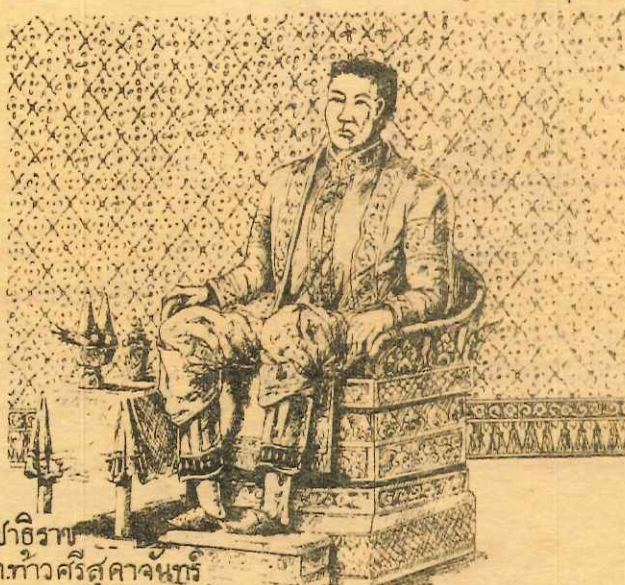
จากมนุพुरुเหย
พึงเพิ่มพูนความสละ
ขอพิชิต
ให้เกิดมีอยู่ในสันดาน
บ้านเมืองถึงความสุขเกษม

พล.ต.อ. ปทุมโรคประหาร

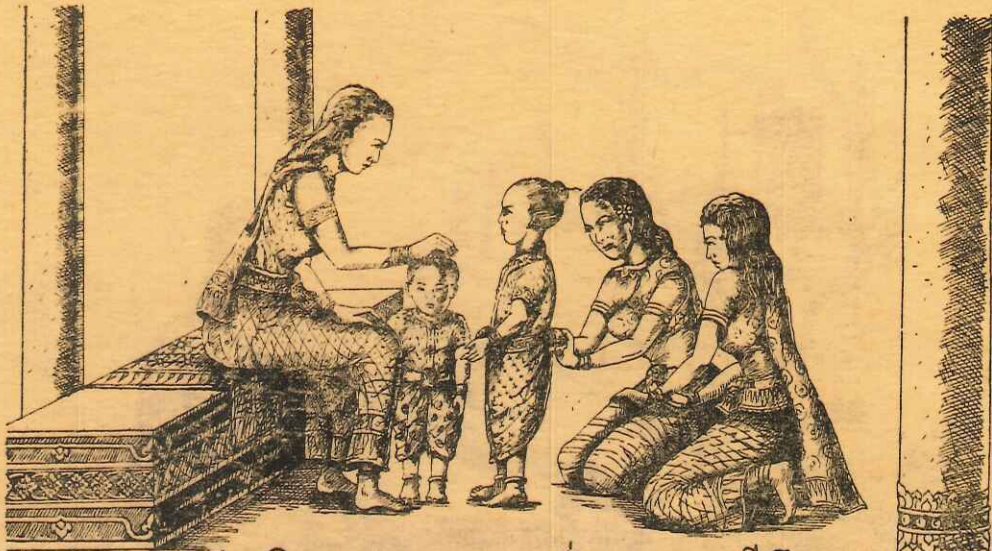

วังราช สมบัติจาก สมเด็จพระรชมหาราชกุมาร

ขึ้นครองราชสมบัติ
พระนาม สมเด็จพระไชยราชาธิราช
พ.ศ. ๒๐๗๗, มีพระสนมเอกท้าวศรีศิวะฉันทน์

ทรงพระราชดำริให้ขุดคลองลัด ลำน้ำเจ้าพระยา ระหว่างบางกอกใหญ่กับบางกอกน้อย
ตอนนี้เป็นโค้งใหญ่ เลี้ยววกไปถึงบางหลวง แล้วอ้อมไปบางขุนศรี สลัดขึ้น ถึงบางลำภู วก
กลับมาถึงบางกอกน้อย จึงวกขึ้นไปเหนือ ไปทางสามเสน คลองขุดลัดนี้กลายเป็นลำน้ำ
เจ้าพระยา คือตอนหน้าพระบรมมหาราชวัง ระหว่างปากคลองบางกอกใหญ่กับ บางกอกน้อย

สมเด็จพระโอรสาธิราช สวรรคต เมื่อ พ.ศ. ๒๐๕๓ มี โอรส ๒ พระองค์ เป็นพระโอรสที่เกิดแต่พระอัครมเหสีซึ่งสิ้นพระชนม์ไปแล้ว จึงตกอยู่ในความอุปถัมภ์บำรุงของท้าวศรีสุทธาจันทร์ พระสนมเอก อันมีศักดิ์เป็น "แม่ยั่วเมือง" โอรสองค์ใหญ่ทรงพระนามว่า พระแก้วฟ้า, องค์เล็กทรงพระนามว่า พระศรีศิลป์ (พบท่าน่าจะชื่ออยู่ข้างเพราะถ้าเป็นบุตรของตน คงยากที่จะกล้าชิงสมบัติให้ผู้อื่นครอง)

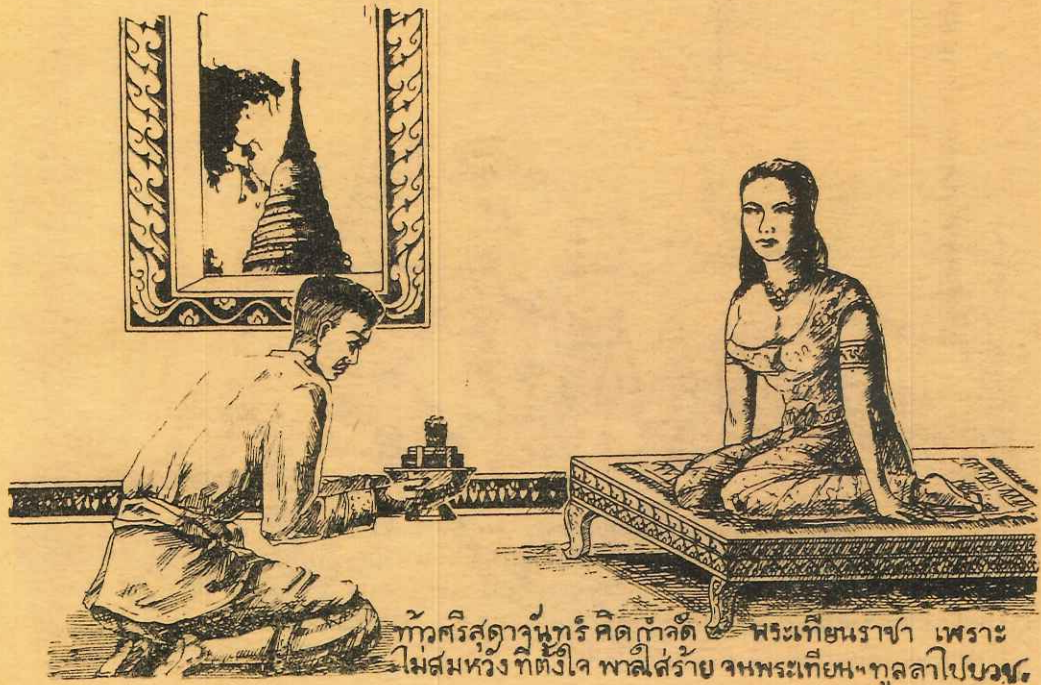
๓

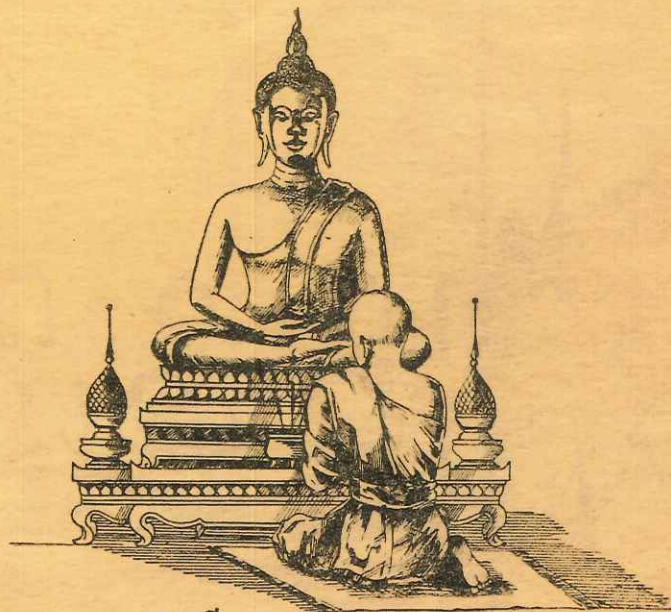
พระแก้วฟ้า ราชโอรสองค์ใหญ่
ใหญ่จึงได้ครองราชสมบัติ ขณะนั้นมีพระชนม์ เพียง ๑๑ พรรษา จึงต้องแต่งตั้งให้

ท้าวศรีสุทธาจันทร์ เป็นผู้ว่าการ -
ในพระราชวัง, พระทิตนราชาเป็นผู้ว่าการสำ-
เร็จการแผ่นดิน ปรีกษาขัธราภิกษ เป็นเหืองนิจ

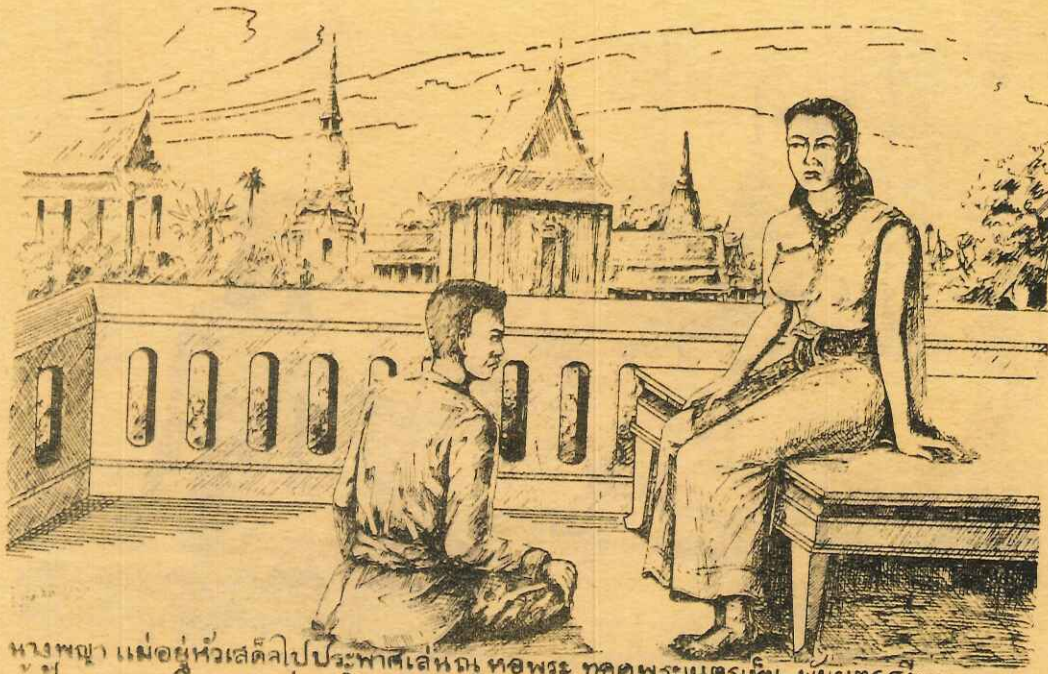
๔

ท้าวศรีสุธารจันทน์ คิดท้าวดี พระเทียนราชา เพราะ
ไม่สมหวัง ที่ตั้งใจ พาลใส่ร้าย จนพระเทียนราชาถูกลาไปบวช

พระเทียนราชา ผู้สำเร็จการแผ่นดิน
ออกไปอุปสมบทเป็นภิกษุ
ณ วัดราชประดิษฐฐาน

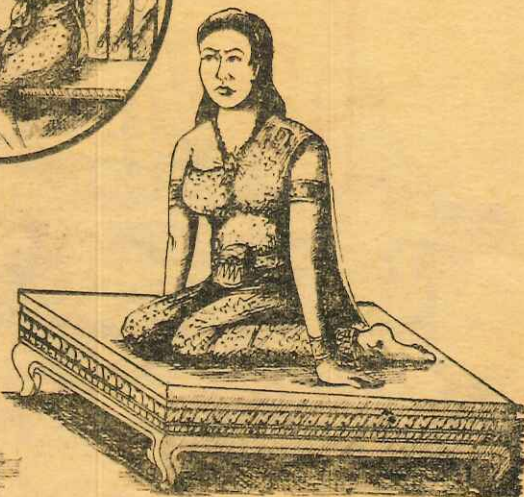

นางพญา แม่อยู่หัวมัสดีไปประพาศเล่น ณ หอพระ กอดพระเนตรเห็น พันบุตรศรีเทพ
ผู้เฝ้าหอพระ มีความเสน่หาถึงคอบเป็นนิตย์กัน อยู่จนหมั้นครวญ

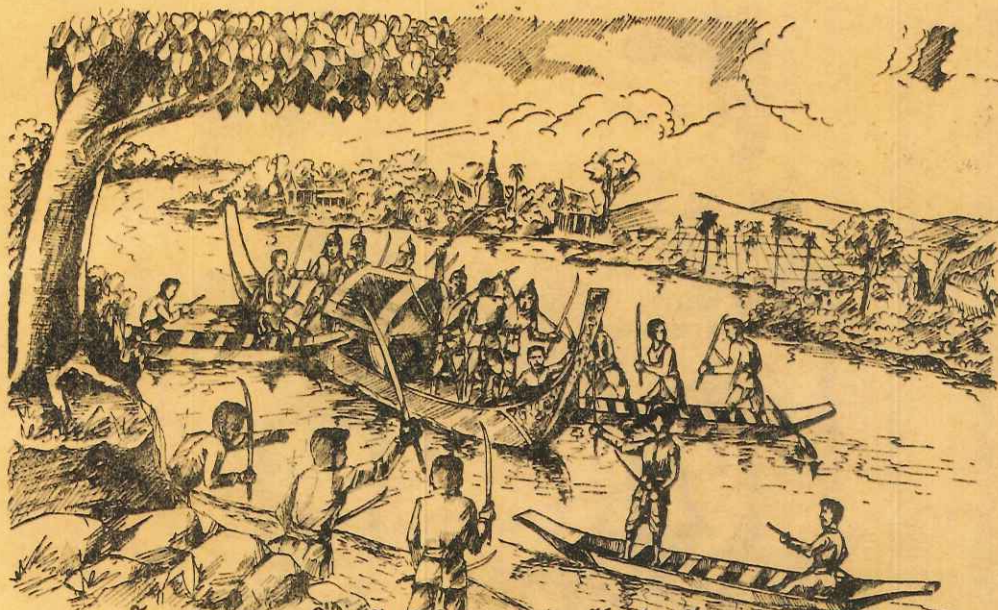
๓

ท้าวศรีสุตาดันท์
ตั้ง พันบุตรศรีเทพเป็น
ที่ ขุนนิพนธ์ และต่อมา
ให้เป็น ขุนหลวงคำธิราช
มีอำนาจบัญชาพระราช
วัง. เมื่อเห็นว่าจะปกปิด
ความชั่วต่อไปไม่ ได้ก็คบ
คิดกันหลอกลวงพระเจ้า
พระแก้วฟ้า แล้วยกพระ
อุณาภิณหแทน และตั้ง
ให้ขุนหลวงคำธิราชเป็น
ผู้สำเร็จการแผ่นดิน
ผู้ใดไม่ร่วม ด้วยก็ให้ลอบ
กำจัดเสียเป็นเหตุ
ให้เจ้าราชการไม่พอใจ.
ท้าวศรีสุตาดันท์ ก็
ให้ราชภักิแขก—
ขุนหลวงคำธิราช
เป็น—
พระเจ้าแผ่นดิน.

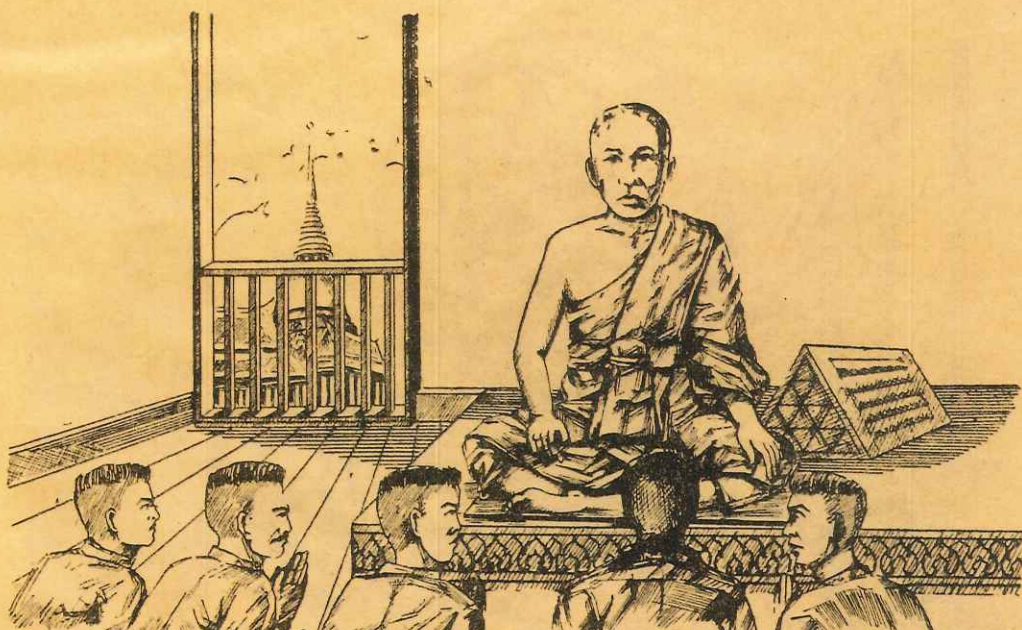

๔

ข้าราชการคนหนึ่ง มี ขนดีเรณทรเทพ เป็นหัวหน้า ออกขบถด้วย
 ขนหวรวงศาฯ ท้าวศรีสุตาจันทร์และบุตรเล็กทั้งพระศรีศิลาฯ ไปจับข้างพลายที่เพ็ญ
 เส็ดลวงเรือพระที่นั่ง มาในคลองสระบัว. พร้อมกันเข้าสกัดจับหวรวงศาฯ
 กับแม่อยู่หัวศรีสุตาจันทร์และบุตร มาเสีย.

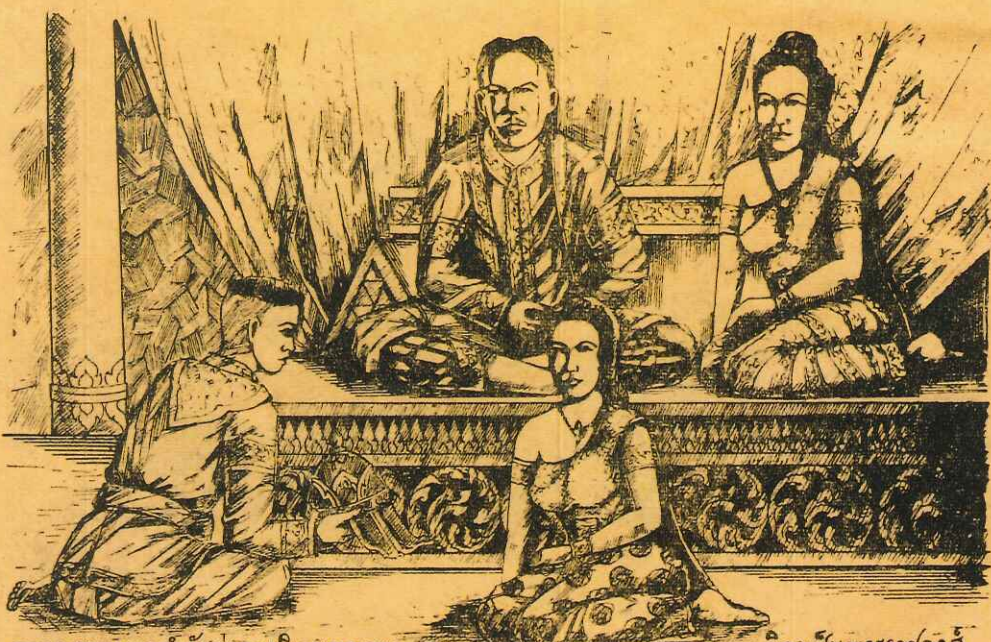
๕

ไปเชิญ พระเทียหราชให้ลาพระสหาย ถวายราชสมบัติ ขึ้นครองราชย์ พ.ศ.๒๑๓๑
 ทรงพระนามว่า สมเด็จพระมหาสุทนต์ สติสถาปนา พระสุริโยทัย เป็นพระมเหสี
 มีโอรสและธิดา ๔ พระองค์
 ๑ พระรามเมศวร ๒ พระมหันทร ๓ พระวิสุทติกษัตริ์ ๔ พระเทพกษัตริ์

๑๑

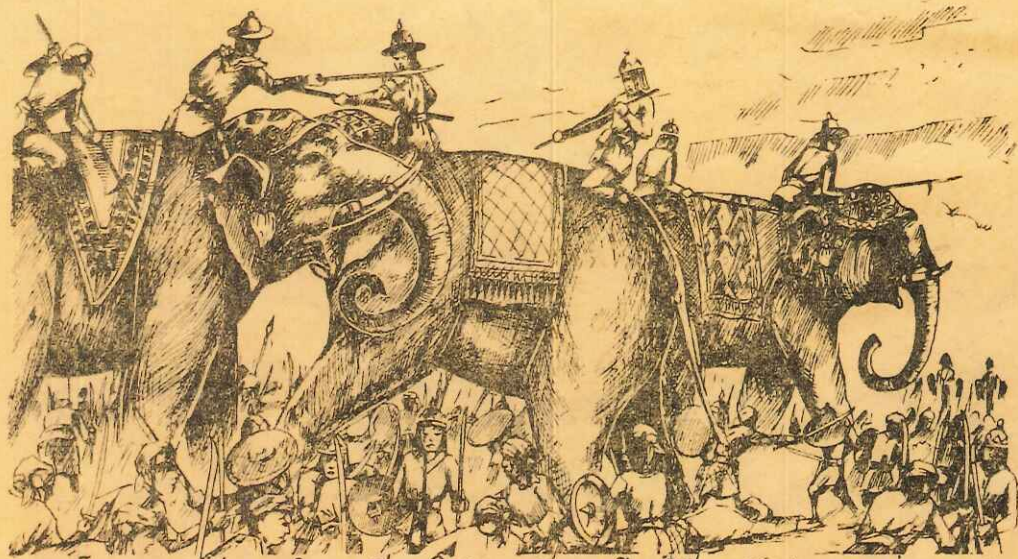
ทรงพระกรุณาจารย์สั่งว่าขงหนีเรณทศเทพ บิดาเป็นพระราชวังคี
พระร่วง, มารดาเป็นราชวังคี สมเด็จพระปิยราชธิดาธิราช สถาปนาเป็นพระมหาธรรมราชาไปครองเมือง
พิษณุโลก พระราชทานพระวิสุทธิกษัตริ์เป็น พระมเหสี ข้าราชการที่ได้ร่วมกันทำศึกพวกทรยศ ต่อ -
แผ่นดิน ก็พระราชทานขานให้พ้นความชอบโดยทั่วถึงกัน.

๑๒

กองทัพหงสาวดี ผ่านเข้ามาถึงกาญจนบุรี
ด้วยกำลังพลมากมาย เหลือทีกำลังทัพทพเมือง
และกองทัพที่ออกไปตั้งขีตตาทพระตำหนัก
พระเจ้าหงสาวดีเดินทัพเข้าจนใกล้
บ้านพระนคร.

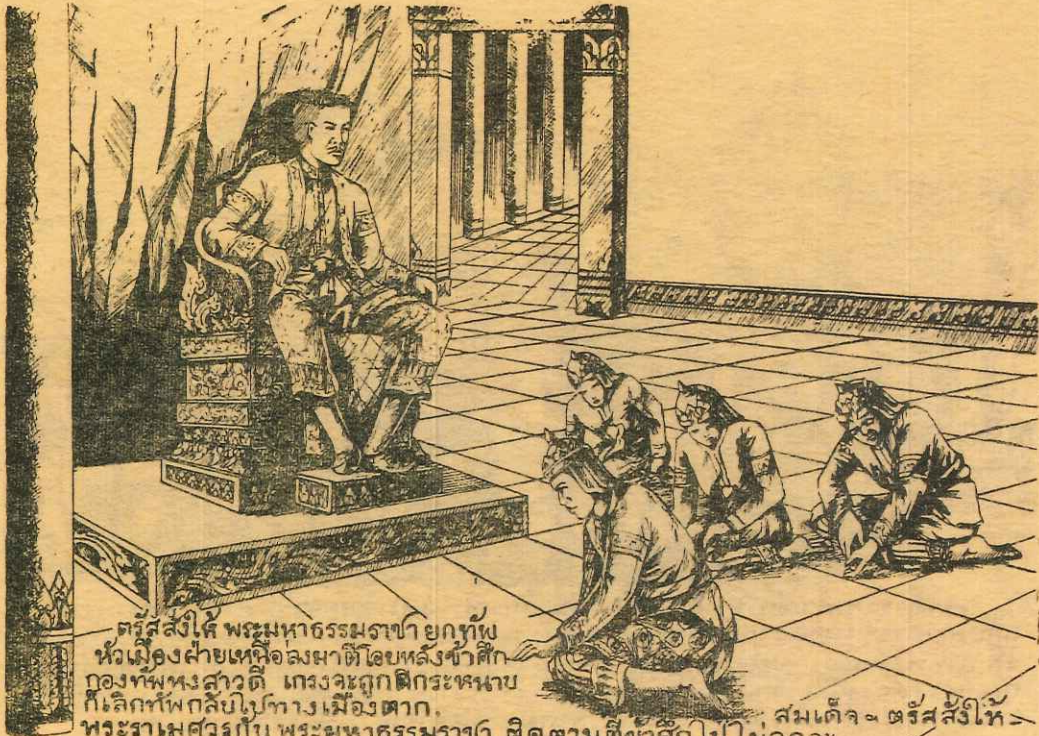

๑๕

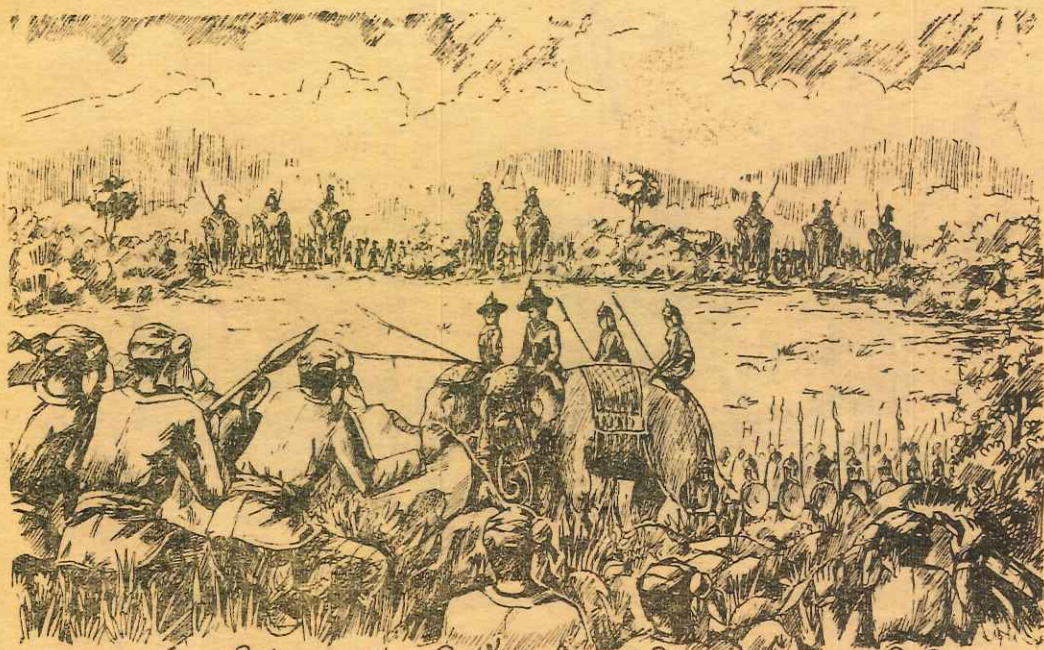

สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ยกทัพออกไป และอัครมเหสีประทับองค์อย่างพระมหาอุปราช
ติดตามเสด็จไปพร้อมด้วย พระราเมศวรและพระมหินทร. สมเด็จพระประเทกองทัพพระเจ้าแปร
ข้างพระที่นั่งเสียดี หินช้าง พระเจ้าแปรไล่ข้างพระราชสาหมี่ พระมเหสีขี้บไสข้างทรง ขวาง
หน้าข้างพระเจ้าแปร จึงถูกพระเจ้าแปร พันด้วยพระแสงง้าว ต้องพระองค์ขีบอยู่กับคอ
ข้าง พระโอรสทั้งสี่ คอย รอกันพระศพร่างมารดา เจ็ดผู้เข้าพระนคร.

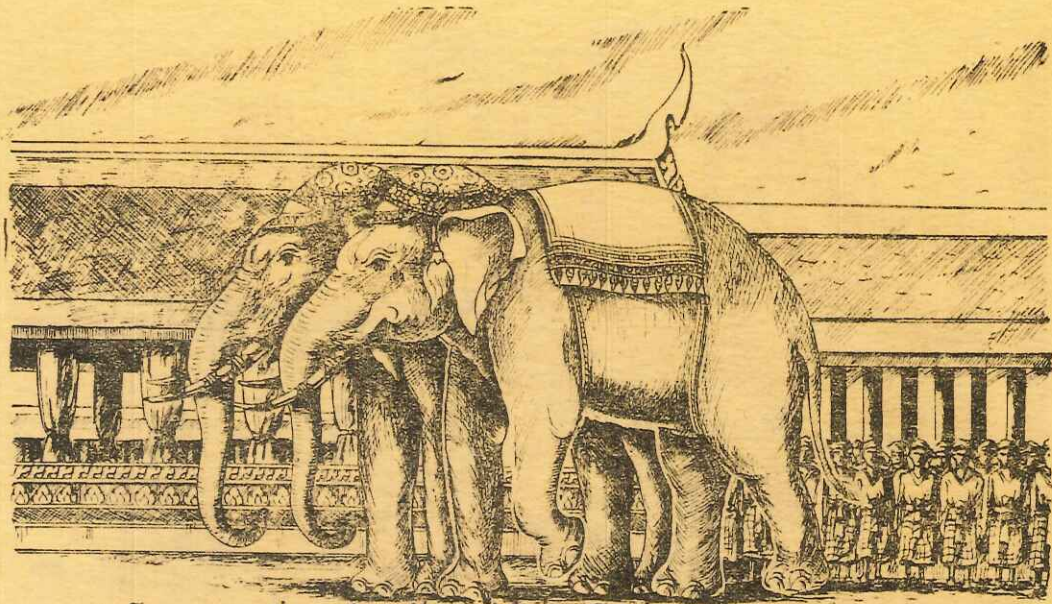
๑๖

ตรีสสีงให้ พระมหาธรรมราชา ยกทัพ
หัวเมืองฝ่ายเหนือลงมาตีโดยหลังข้าศึก
กองทัพหงสาวดี เกว่งจะถูกตีกระหนาบ
ก็เลิกทัพกลับไปทางเมืองตาก. สมเด็จพระเจ้า - ตรีสสีงให้ -
พระราเมศวรกับ พระมหาธรรมราชา ติดตามตีข้าศึกไปไม่ลดละ.

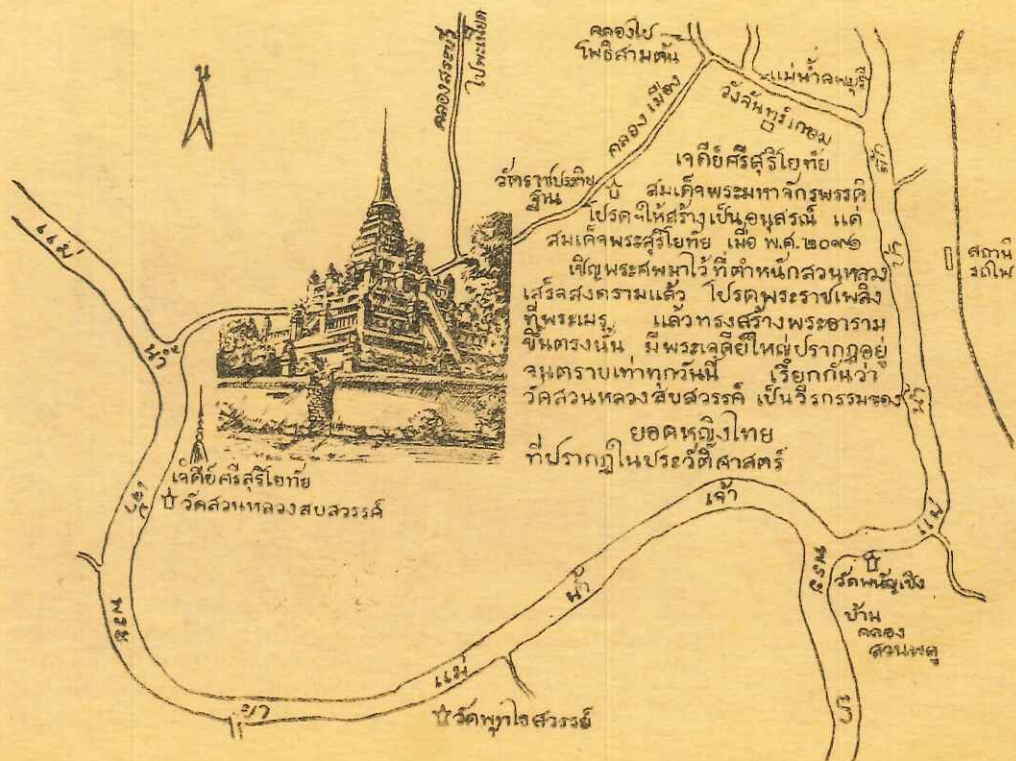

พระมหาอุปราชาสั่งให้ยกกองทัพแยกไปตั้งขุุ่มอยู่ตามทิวโห่งซ้ายท่ง คอยจันทน์พไทยไล่ถล่า
ขึ้นมาก็โจมตี ล้อมจับนายทัพนายกองจับเอาตัวพระราเมศวรกับพระมหาธรรมราชา ไปถวายพระ
เจ้าหงสาวดีแล้วเสด็จไปตั้งประทับแรม อยู่ ณ เมืองชัยนาท.

สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ จำต้อง หย่าศึก และได้พระราชสมรสกับพระมหาธรรมราชา กลับมา ด้วยกำลังแห่งหลายศรีมงคล และ หลายมงคลทวี แล้วกองทัพพระเจ้าหงสาวดี ล่าทัพกลับไผ่ มอญ กบฏ และปลงพระศพสมเด็จพระเจ้าตะเบงขะเวตี้, พระมหาอุปราช บุเรงนอง ต้องหนีไปเมืองตองอู เมื่อรวมกำลังปราบมอญ ราบคาบแล้ว ก็ขึ้นครองราชย์เป็น พระเจ้าหงสาวดี พ.ศ. ๒๐๙๖ มีโอรสสาม องค์ใหญ่สิ่งหนึ่ง เป็นพระมหาอุปราช

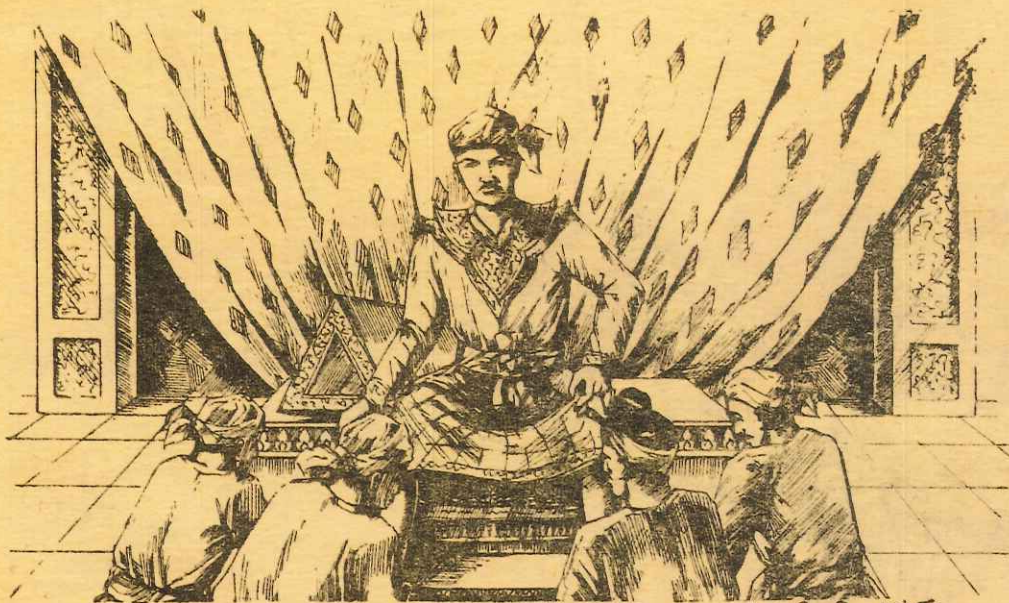
๑๕

๒๐

พระโอรส ธิดาของพระมหาธรรมราชา กับ พระวิสุทธิกษัตริย์ สมภพในระหว่าง
บ้านเมืองว่างศึก ณ ว่างจันทน์ พิษณุโลก (พ.ศ. ๒๐๓๒ - พ.ศ. ๒๑๐๖)
พระสุพรรณกัลยาณี พระเอกาทศรถ พระนเรศวร

พระเจ้าบุเรงนอง ศึกการปกครองเมืองมอญเสียบร้อย จึงฉีกไปปราบพม่าและไทยใหญ่จึงเป็นกบฏ
ได้ทั้งหมด แล้วมาตีเมืองเชียงใหม่ ยึดเป็นเมืองขึ้น ทางหงสาวดีได้ระงับสงครามอยู่ ๑๐ ปี คิดเอา
กรุงศรีอยุธยา จึงให้อุบายของข้างเผือกไทย ข้าง ทางกรุงศรี-ใหญ่ให้, ก็เคลื่อนกองทัพตีเมืองไทย
ใน พ.ศ. ๒๑๐๖

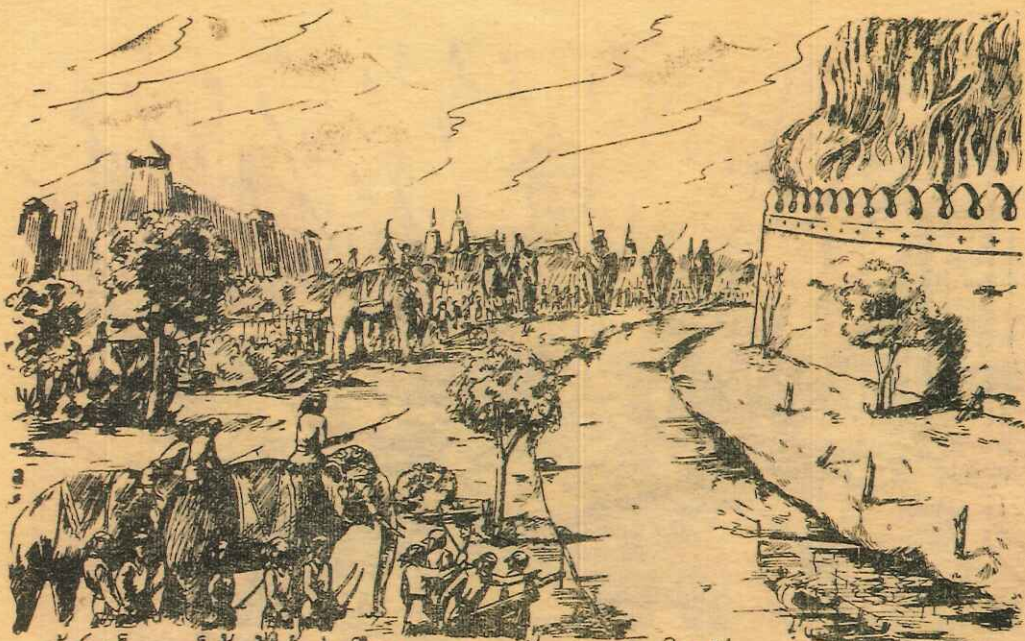

สมเด็จพระเจ้า...

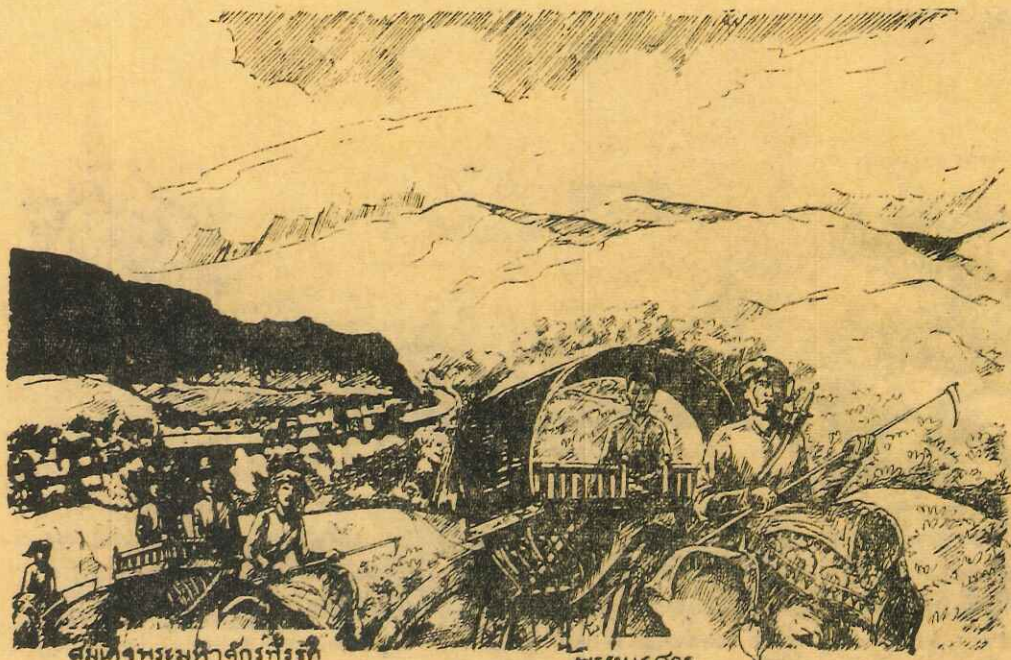
เคลื่อนทัพเข้าทาง ด่านแม่ละเมา จัดเป็น
ทัพยกตรีศู ๕ ทัพ แยกไปตีหัวเมืองฝ่ายเหนือ
เพื่อตัดกำลัง. พระเจ้าหงสาวดียกกองทัพ เมืองกำแพง-
เพชร พระมหาอุปราชากับพระเจ้าแปรเข้าตีได้ สิบท่าย สวรรคโลกและเมืองพิษย
พระเจ้าอู่วะกับพระเจ้าตองอูตีเมืองพิษณุโลกและล้อมเมืองไว้ พระมหาธรรมราชา
ต่อสู้คนสี่แสนบียงข้า เกิดไข้ทรพิษขึ้นในเมือง จำต้องยอมอ่อนน้อม
พระนเรศวร ทรง เห็นการสงครามเป็นครั้งแรก ขณะนั้นมีพระเจ้าหงสา ราช

๒๓

ผู้พระกัณเฑาะว์ ผู้แทนให้ ต่อเรือรบและเอาเข้าขบวห ร่วมไปด้วย ล่องทัพเรือมาชุมนุม
ที่ปากน้ำโพและเคลื่อนลงมา มุ่งเข้าตีพระนครศรีอยุธยา. ทัพพระนครฯปะทะข้าศึกที่
ชัยนาท. ต้องถอยกลับเข้าพระนคร. ข้าศึกมาถึงบ้านเมืองแล้วรื้อล้อมไว้. ทัพทางพระนคร
ต่อสู้กันแต่มีกำลังพลน้อยกว่า.

๒๔

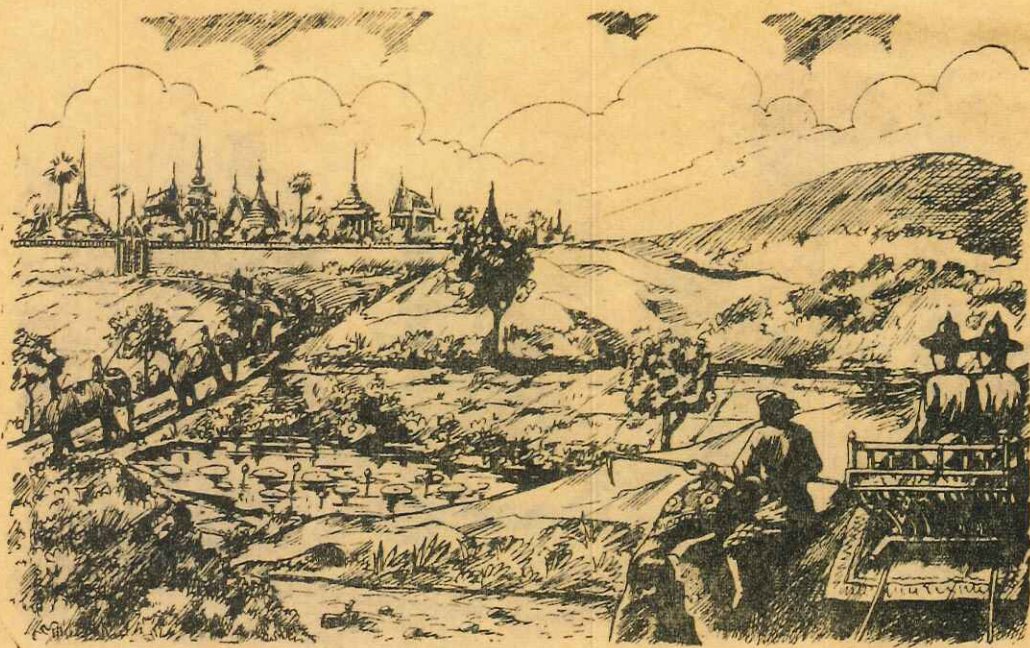

สมเด็จพระมหาดักรัทธิ
พระราเมศวร

พระนเรศวร

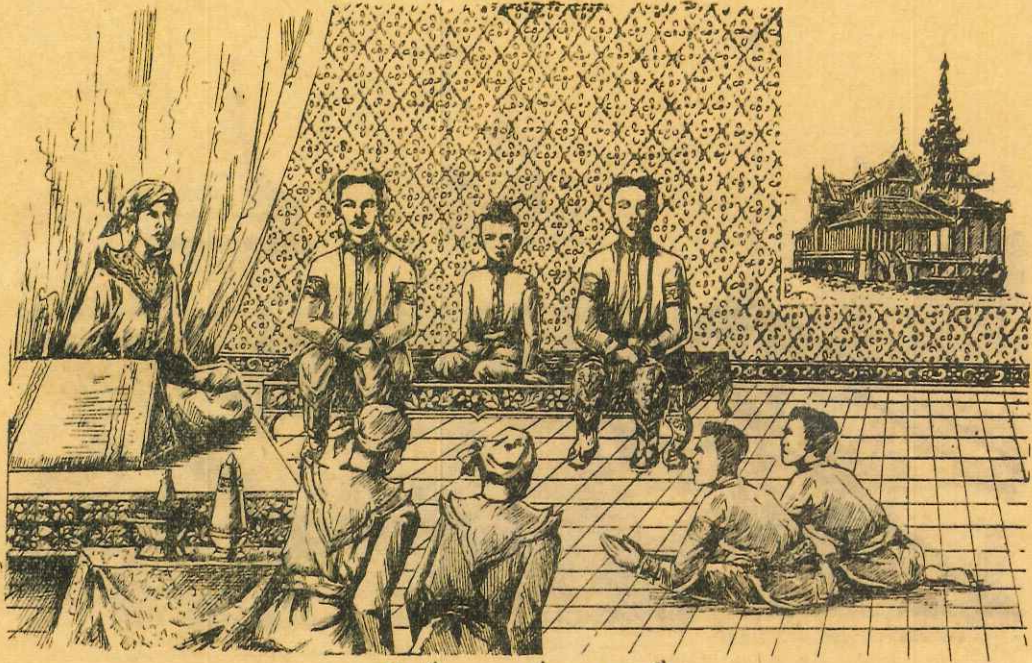
ได้เดินทางตามเสด็จพระเจ้าหงสาวดีจากกำแพงเพชร ไปเมืองตาก
ออกทางด่านแม่ละเมา

๒๓

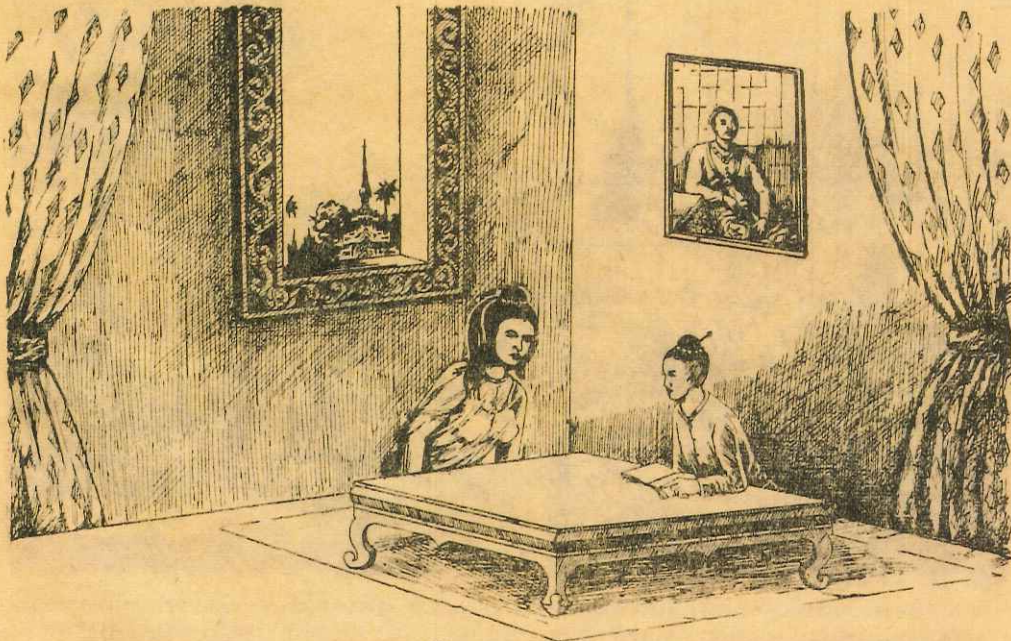
ประทับรอนแรมมา ถึง เมืองมหาตะมะจนเข้าเขต เมืองหงสาวดี

๒๔

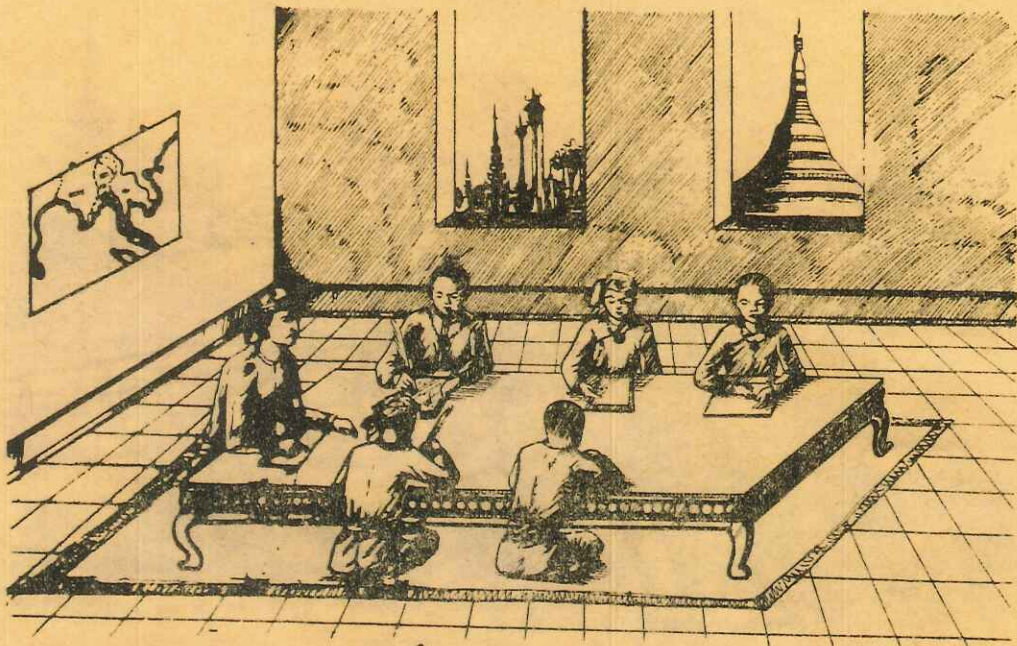
เข้าเฝ้าพระเจ้าหงสาวดี
โปรดให้สร้างตำหนักประทับเป็นที่ประทับ. ทรงอุปการะพระราชบุตร
บุญธรรมให้เลี้ยงดูอยู่กับเจ้าชายรุ่นเดียวกัน.

๒๕

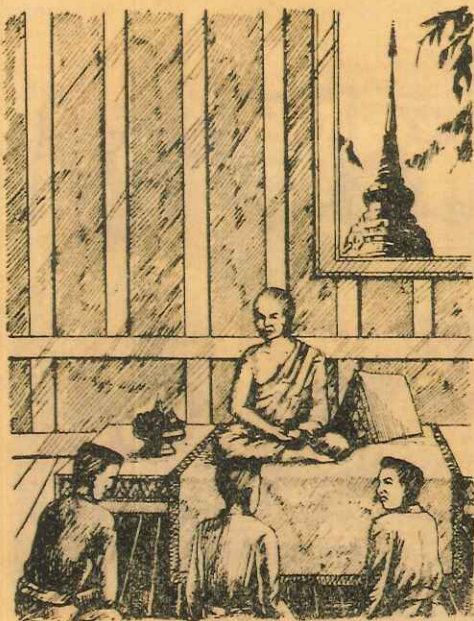
ประทานให้ พระอาจารย์สตรีหงสาวดี สอนภาษาไทยแก่

๓๐

ทรงอุปการะให้ การศึกษา อยู่ร่วมกัน

๓๑

สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ กลับถึงพระนคร
พระเจ้าแผ่นดินถวายราชย์ ทรงลาสิกขา
ขึ้นครองราชสมบัติสืบต่อไป

สมเด็จพระมหาจักรพรรดิประทับอยู่ที่นางสาวถิ
กวัดต่อมาออกทรงผนวช แล้วพระเจ้าบุเรงนอง
ได้ประทานอนุญาตให้กลับมาจำพรรษาในเมืองไทย.

๓๒

ทรงอุปการะพระราชนุตร
 อยู่นานวันก็รักดังพระโอรส
 ให้การศึกษาตำราพิชัยสงคราม การปกครองแผ่นดิน และวัฒนธรรม ฯ
 พระนเรศวร ทรงเจริญวัย ยิ่งทรงพระปรีชา มีความขยันเพียรเป็นเลิศ.

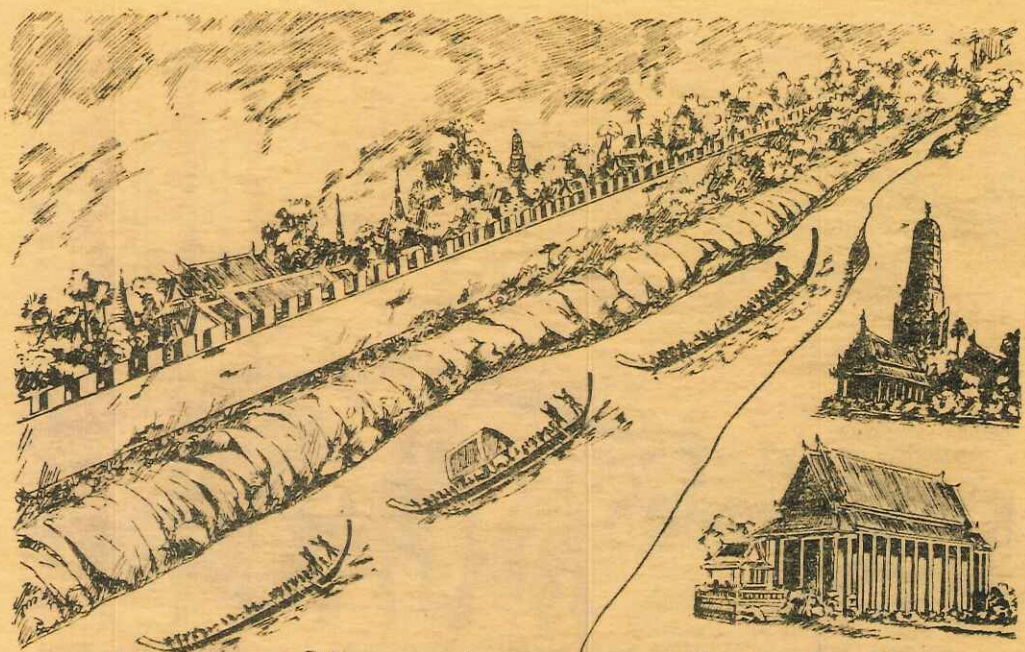
ฝึกการขี่ม้า ชีช้าง
 การต่อสู้บนหลังช้าง บนหลังม้า
 ทั้งการต่อสู้ด้วยอาวุธ

ทางเวียงจันทน์แต่ต่างท่าหลวงและนางกำนัลมาเชิญเสด็จพระอริศา เสด็จพระเทพกษัตริย์ประจวบ
 จักรพรรดิราชนครคือหนีเกิดด้วยพระสมณูปแทน มากลางทางถึงท่าบลมเริ่ง หอดสถานเมือง
 เพชรบูรณ์ ถูกชิงหาง แล้วปล่อยให้ไป ถึงเวียงจันทน์ พระผู้ยศฐาให้ส่งกลับ พระเทพฯ
 พอหายประจวบ ก็ พระราชทานให้ ทหารนางสาวดีผู้หมอบอยู่ที่หน้าวังพระอริศาไปถวายพระถวายแรงนอ

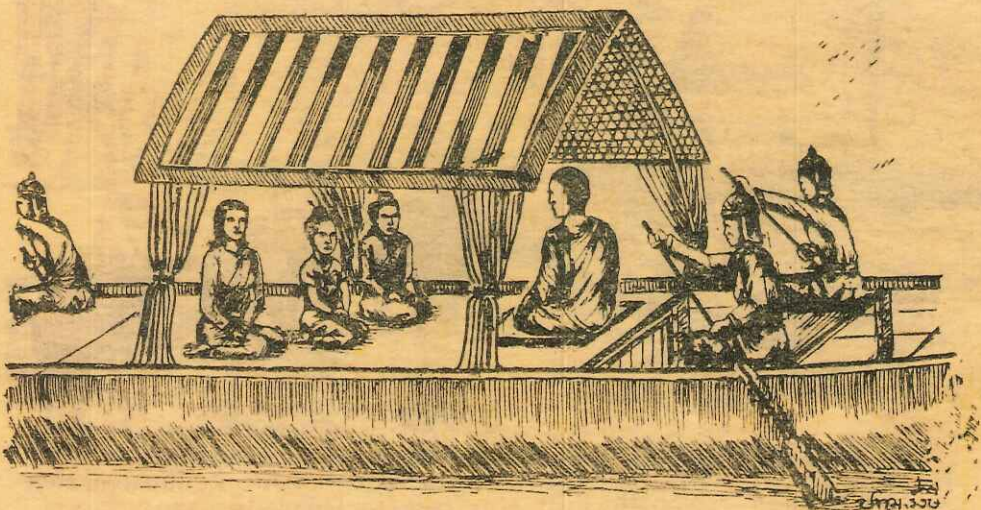

ทุกนางสาวดีมาถึง เมื่อที่ฟลานข้างดอยกลับ แล้ว จึงติดตามไป แต่ต้องพ่ายหนีกลับคืน
 เข้าพักณโลก พระมหาธรรมราชาไปหนางสาวดี เพื่อทูลว่าทางอยุธยาคบคิดกับพระใจยศฐา
 ยกพลเข้าตีพิชัยโลก แต่ต้องพ่ายกลับใจ พระเจ้าหงสาวดีทรงสมคเน
 ไทยจะต้องแตกสามัคคี แยกกัน พระมหาธรรมราชามีความชอบ จึงทรงแต่งตั้ง
 ให้เป็น เจ้าฟ้าศรีสร เพชร หรือ เจ้าฟ้าสองแคว กินหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งหมด
 ขณะอยู่นางสาวดี ทราบเรื่องพระมหาเสด็จอริศาโอรสกลับอยุธยา ก็ทูลพระเจ้าหงสาวดีให้ทรงทราบ

สมเด็จพระมหิตานนท์ได้ทรงทราบว่า พระมหาธรรมราชาไปหงสาวดี จึงกราบทูล
 พระราชนัดดาซึ่งเป็นพระภิกษุ เสด็จเสด็จขึ้นไป พิชัยโลก รัชมหารัฐทิษฏีและระราชพฤก
 ตาเพราะสุพรรณกัลยาณี พระเอกาทศรถกลับพระนคร เพื่อเป็นเจ้าหน้า

๓๕

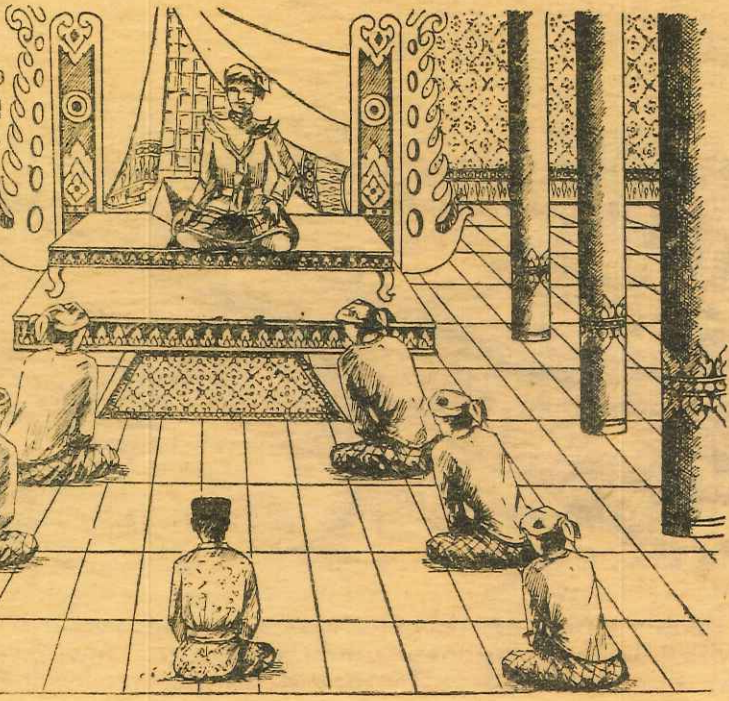

พระภิกษุสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พาพระราชนัดดาพระมหาดิถีของพระมหาธรรม
 ราชา และราชพฤกตา (พระสุพรรณกัลยาณี พระเอกาทศรถ กลับ พระนครศรีอยุธยา

๔๐

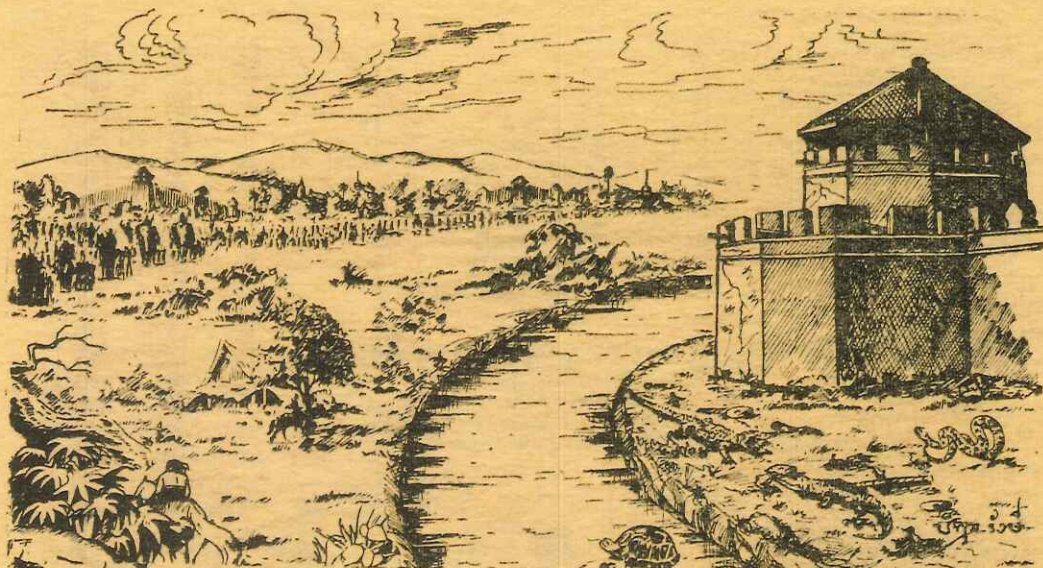
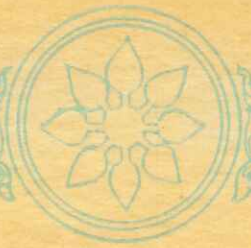
พระเจ้าหงส์สาวดีทรงถือว่า ทางกรุงศรีอยุธยา เคารพหมิ่นให้เจ้าฟ้าศรีสรวิชัยกลับไป พะณุนิโลกเกณฑ์พลพาหนะหัวเมืองฝ่ายเหนือเตรียมไว้ พอถึงฤดูแล้งปีมะโรง พ.ศ.๒๑๑๑ เป็นปีที่ ๖ พระนเรศวรประทับอยู่หงส์สาวดี มีพระขนิษฐาเจ้า ๑๕ ปี ประมุขเมืองท่งใหญ่ ยาทราไซ เมืองไทย ให้พระนเรศวร ตามเสด็จมาในทัพหลวง พร้อมพระยาจักรีด้วย และให้ทัพหัวเมืองเหนือสมทบกับพระมหาอุปราช เป็นกองทัพรวม ๗๐ ทัพ กษัตริย์ด้วยกัน

แม่น้ำอิง

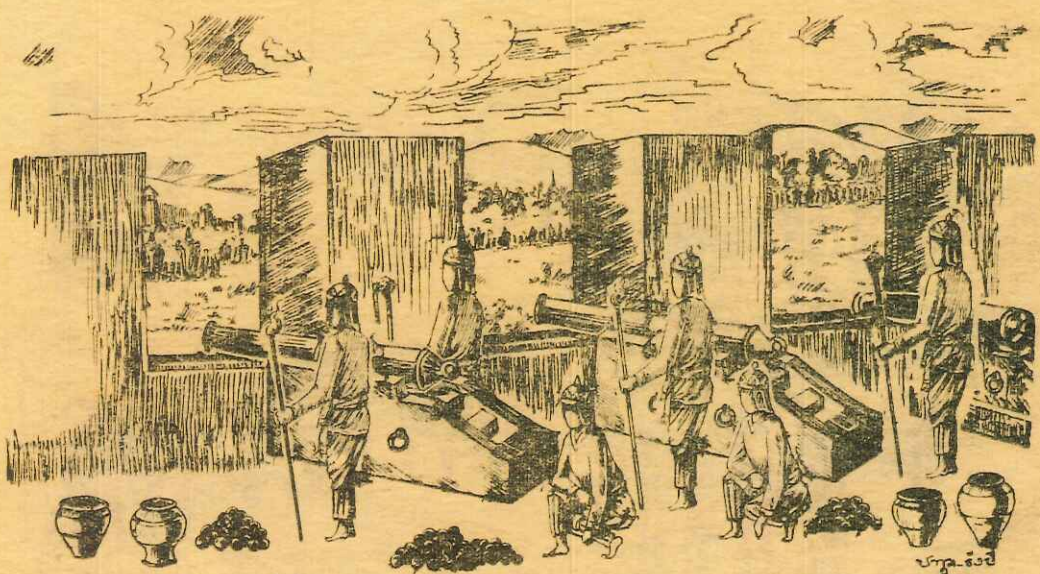
ข้างฝั่งขวา

กองทัพหงส์สาวดี มาพร้อมกันเข้าเมืองท่งแห่งเพียร และบริเวณพล จักกระบวนกองทัพทั้ง ๗ เคลื่อนลงมาที่กรุงศรีอยุธยา ทัพพระเจ้าหงส์สาวดี เข้ามาตั้งอยู่ใกล้กับพระนครที่ทุ่ง ลุมพินี ก็ถูกปืนใหญ่ยิงจนต้องถอยออกไปถึง ที่ตำบลบ้านพราหมณ์ กองทัพหงส์สาวดี ออกไปสู้ศึกวีดิกระแสน้ำใหญ่ เห็นว่าสู้ตีหักไม่ได้ จึงพากันให้ตั้งรายล้อมพระนครศรีอยุธยา.

ว่าพระนครใช้ปืนใหญ่ยิงกราดไม่ให้เข้าศึก เข้าใกล้ ปืนใหญ่มีกำลังยิงได้ไกลกว่าปืนใหญ่ของ
หงสาวดีซึ่งมีขนาดย่อมกว่า แท้ที่ไรก็ถูกยิงถอยกลับไปทุกครั้ง เลือกลงเข้าที่แก่งตานตะ
วีหรือออก เพราะเป็นคูเมืองแคบ. กาลต่อมาเสด็จ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงประหาร
เสด็จสวรรคต ทั่วพระนครมีความหวาดหวั่น เป็นที่สุด
สมเด็จพระนันทาร - จีฬรอนราชย์ ใน พ.ศ. ๒๑๑๒ ก็คงรักษาบังก็พระนครเข้มแข็ง

๔๓

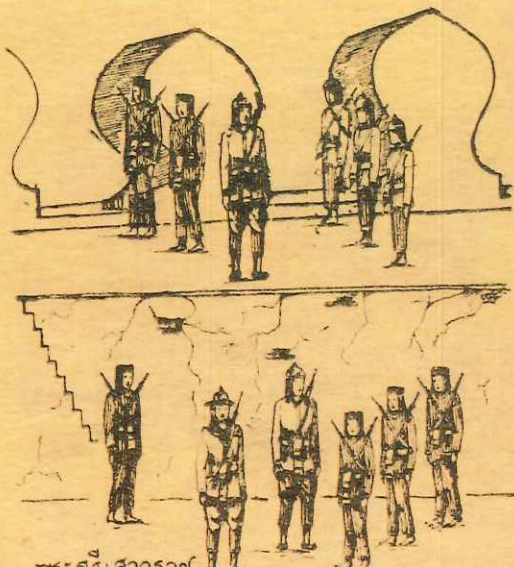
พระนครมีลำแม่น้ำลุ่ม และมีคูเมือง เป็นการยากที่จะข้ามเข้าไปถึงกำแพงเมือง
ทั้งมีปืนใหญ่หลายขนาด ยิงได้ไกลกว่าปืนของหงสาวดีเพราะเอาลำเลียง ขนมาได้แต่ขนาด
ย่อม จึงไม่สมที่คาดที่จะตีได้แตกในเร็ววัน
ทหารหาญของอยุธยา พลชีวิต รบ จนสิ้นกำลัง

๔๔

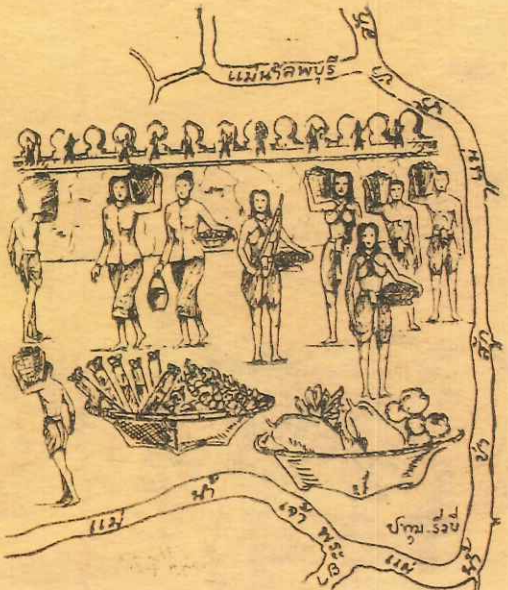
พระนครศรีอยุธยา
จากแผนที่ของพระยาโบราณ-
พ.ศ.๒๔๖๗

๔๕

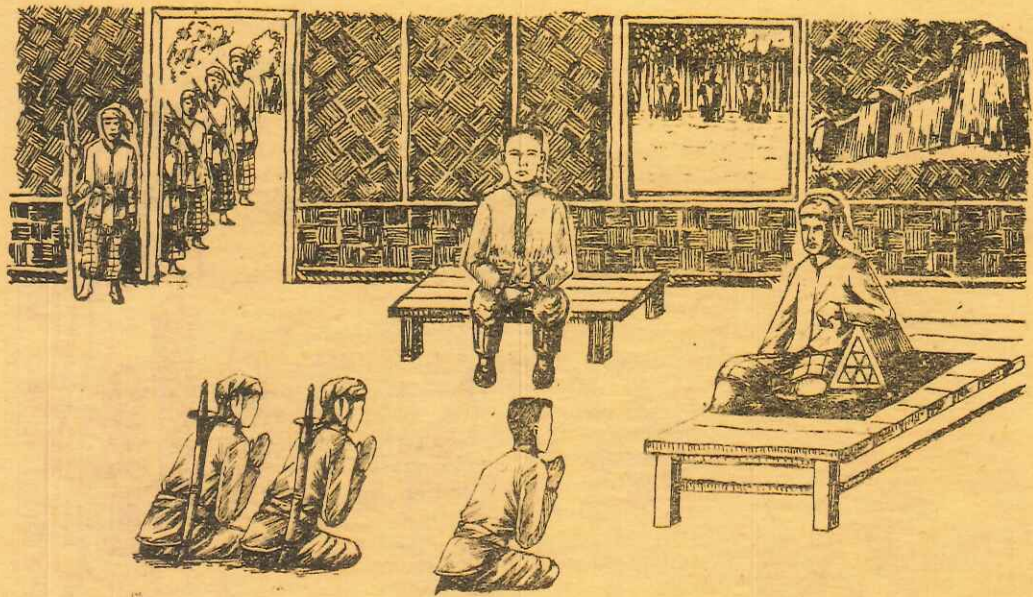

พระศรีเสาวราช
เมื่อพระเจ้าแผ่นดินทรงประหาร พระศรีเสาวราช
ได้ช่วยบัญชาการศึกแทน หน้าแม่ทัพนายกอง
ถือกัน ทรยศทราเสริม กำตั้งอยู่ไม่ขาด
ข้าพพรนครต่าง มีมานะต่อ ต้านศัตรู

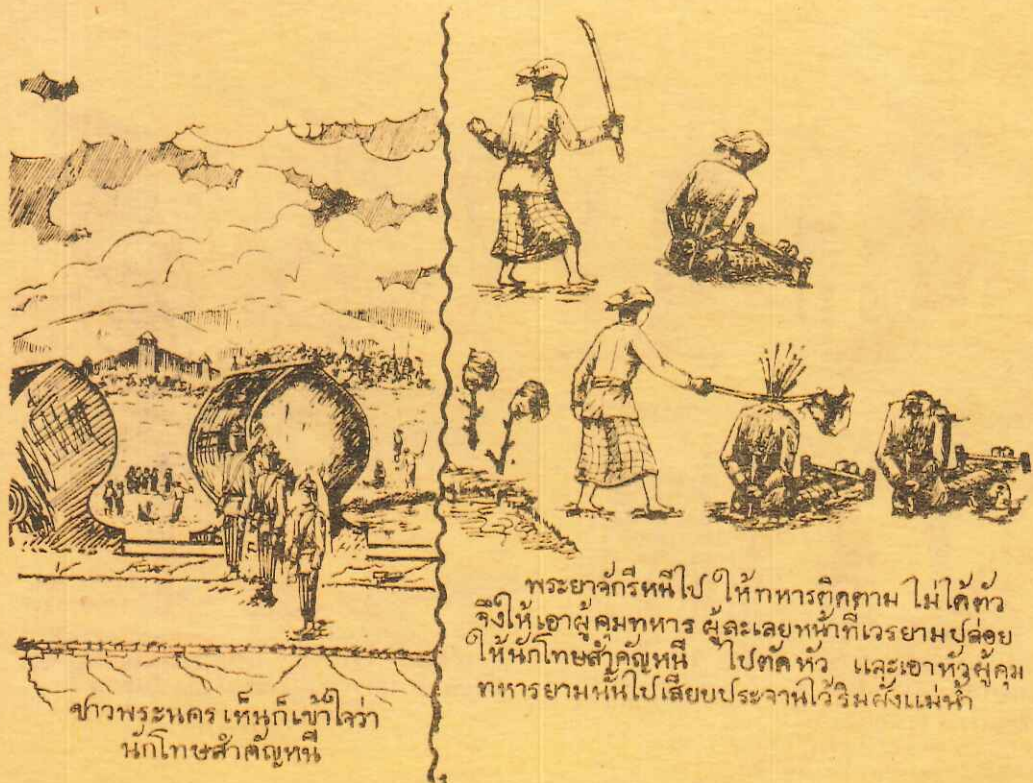
เมื่อตระหนักใจว่า เขาจะเอาข้าพพรนครเป็น
บูลอยศึกและรับทูลผู้ กวาดต้อนผู้คนเขาไป
เมืองหงสาวดี ยิ่งเพิ่มพลังใจที่จะเสียสละ
เพื่อประเทศชาติอื่นเป็นที่รัก

๔๖

เวลาทีไก่อัดดูเข้าหลากมาท่อมเข้าทุกทีแล้ว
พระเจ้าหงสาวดี ปรีชา กับ พระมหาธรรมราชา ให้เอาท้าวพระยาจ๊กกรีมาเกลี้ยข่มคน
รับอาสาเป็นไส้ศึก ทำอุบาย ขณะถูกควบคุมอยู่ พระยาจ๊กกรีได้หนีหายไป

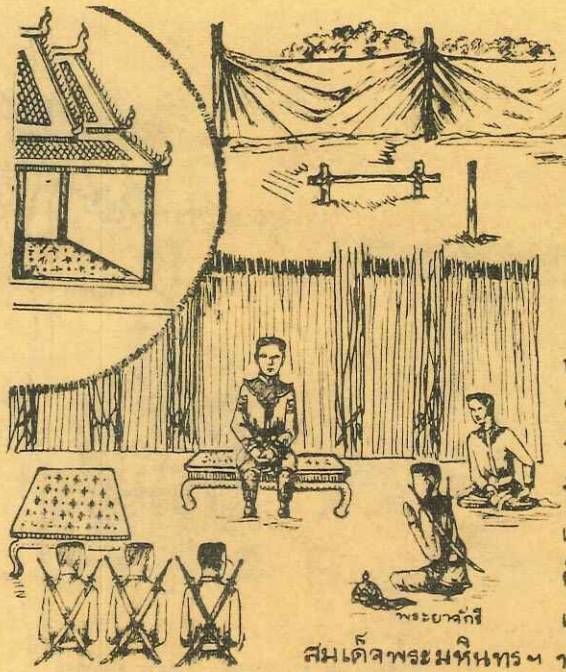
๔๗

ชาวพระนคร เห็นก็เข้าใจว่า
นักโทษสำคัญหนี

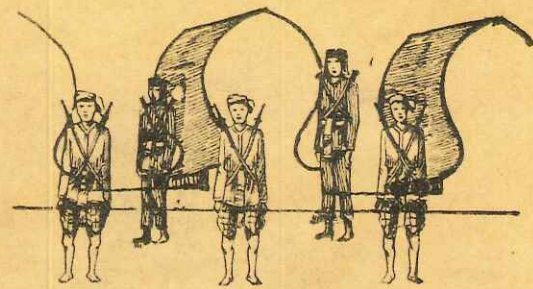
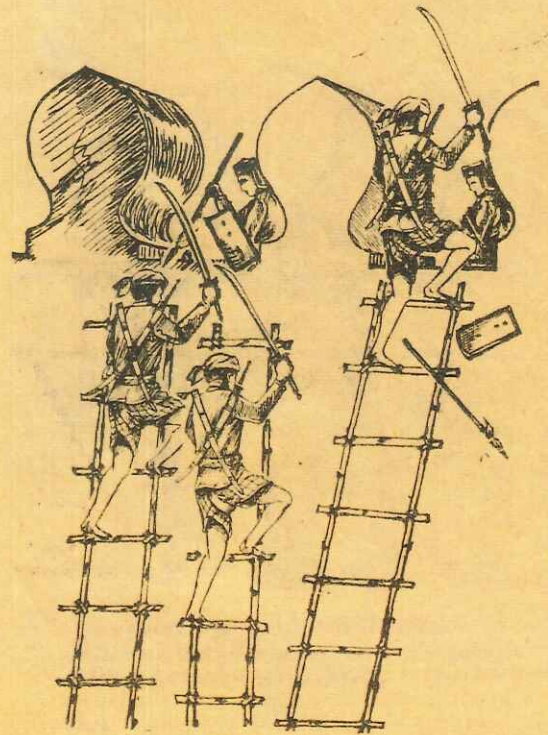
พระยาจ๊กกรีหนีไปให้ทหารติดตาม ไม่ได้ตัว
จึงให้เอาผู้คุมทหาร ผู้ละเลยหน้าที่เวรยามปล่อย
ให้นักโทษสำคัญหนี ไปตัดหัว และเอาหัวผู้คุม
ทหารยามหนีไปเสียบประจานไว้ริมวังแม่เจ้า

๔๘

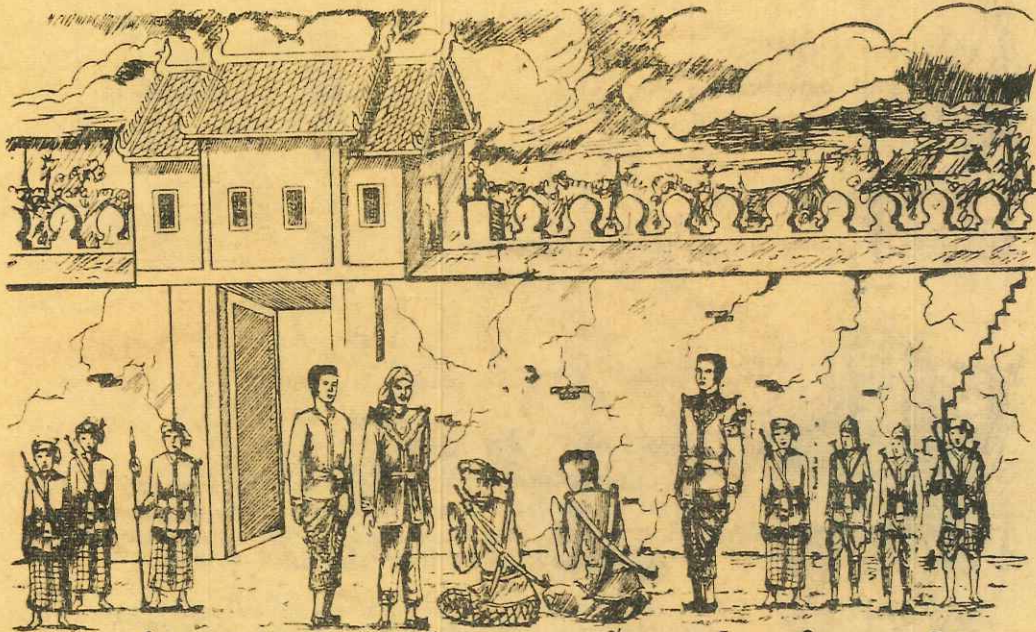

พระยาจักรี ผู้บัญชาการรักษาพระนคร
 ถูกพระศรีเสาวราภ และทหารผู้ร่วมต่อ
 กันเข้าศึก พากันโต้แย้ง แหวกการต่อสู้
 ของพระยาจักรี เป็นการป้องกันพระนคร
 ก็พลละความกว่าแต่ก่อน พระยาจักรี
 เอาเป็นเหตุ ทูลกล่าววิโทษ ว่าพวกพ
 คิดเป็น กบฏ ละเอาพระศรีเสาวราภ
 เป็นพระเจ้าแผ่นดิน.

สมเด็จพระมหินทรฯ ทรงขึ้น แทนหน้าอำนาจก็อยู่แก่
 พระยาจักรีแต่ผู้เดียว.

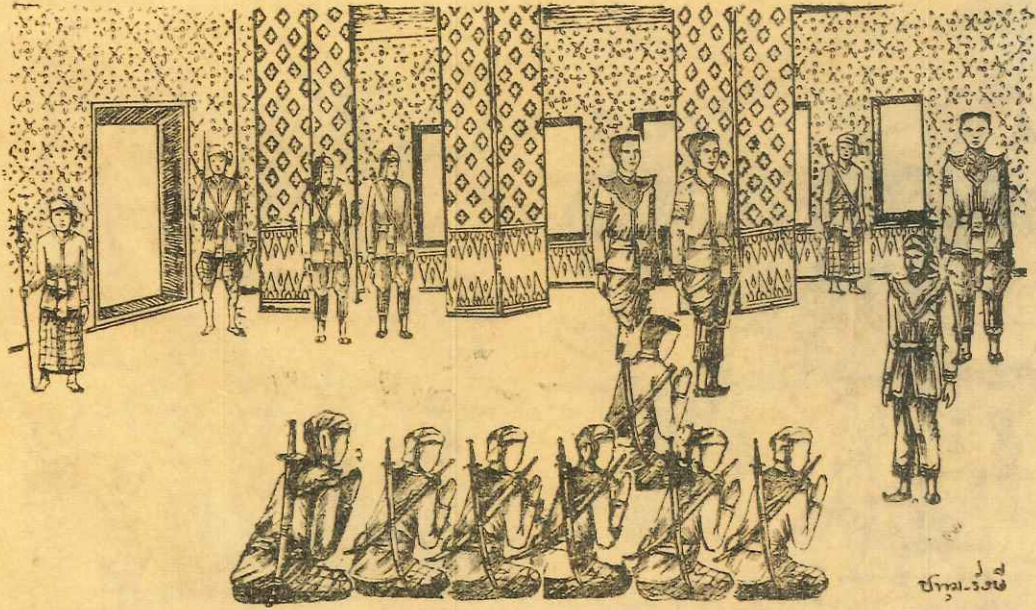

พระยาจักรี ก็ลอบให้สัญญาไปยังกอง
 ทหารพญาง้าวสาว ๆ ให้ระดมตี พร้อมกัน
 เข้าพระนครได้

พระมหาอุปราชำถวายรายงาน การเข้าตีและ
ยึดพระนครศรีอยุธยา สังปลศอาวุธแก่คุณ
ศานาเทศาจารย์ ทั้งสิ้น สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน
เสด็จมาเป็นทั้งประณาม ทั้งให้ตัวพระยาจักรีมา

ถวายด้วย สมเด็จพระมหินทรฯ ทูลเชิญ
พระเจ้าหงสาวดี และพระมหาธรรมราชาเจ้าประกับ
ณะ ทองพระฉิ่ง พร้อมแม่ทัพนายกอง หงสาวดี
ปีพ.ม. ๖๖๕

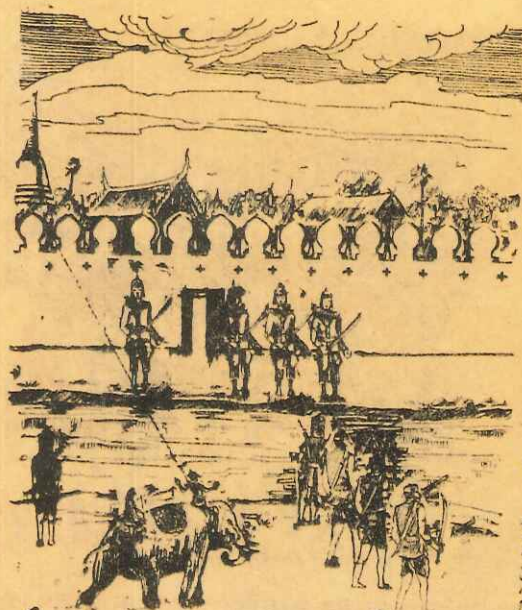
ปีพ.ม. ๖๖๕

มอบให้พระมหาธรรมราชาครองเมืองไทย ธิยทรัพย์ กวากก่อนเจ้าพระนครไปเป็นนายโดย แม่แต่องค์
สมเด็จพระมหินทรฯ ให้ข้าราชการกับพลเมืองไว้เพียงหมื่นคน ให้กองทัพหงสาวดีจำนวน ๓๐๐๐ คน
อยู่ช่วยรักษาพระนคร ให้ทำพิธีปราบดาภิเษกพระมหาธรรมราชา เป็นพระเจ้าแผ่นดินทรงพระนาม
สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช อัญญาทิพ พระนครสวรรค์ อยู่ช่วยปกครองบ้านเมือง. ถวายพระสุพรรณ
ยานแก่พระเจ้าบุเรงนอง เป็นชายา เป็นตัวจำเริญแทน. พระเจ้าหงสาวดีพักอยู่จนสิ้นฤดูฝน แล้ว
เคลื่อนทัพไปตีนครเวียงจันทน์ เจือเป็นการแก้แค้นพระเจ้าไชยเชษฐาที่ยกทัพมาช่วยเมืองไทย.

สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช ปิ่นนครองราชย์แล้ว ทรง
สถาปนา พระวิสุทธิกษัตริ์ พระมารดา , พระเจ้าลูกยาเธอ
ทั้งสาม องค์ เป็นสมเด็จพระวิสุทธิกษัตริ์ อัครพระมเหสี และ
พระธิดาและพระโอรส เป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ

* คราวที่พระโอรสองค์ใหญ่ ได้พลัดพรากจากพระบิดา พระมารดา และ
พระวงศ์ไปหงสาวดี เมื่อ พ.ศ. ๒๑๐๖ มีพระชนม์เพียง ๙ ขวบ
และได้เสด็จกลับมารวมรวมกันอีก ใน พ.ศ. ๒๑๑๒ มีพระชนม์ ๑๕ พรรษา
พระพี่นาง พระสพี่พระภคิยานี ทรงมีความเสียสละแก่แผ่นดินโดยเสด็จไปเป็นท้าว
ลำหยิ่งหงสาวดี แทนพระองค์.

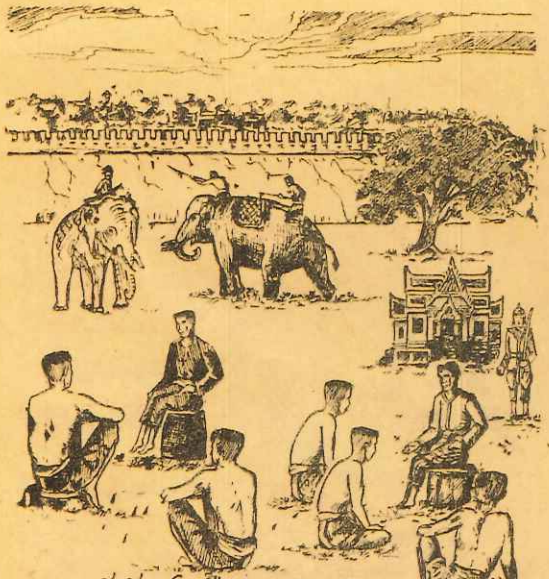
ปีพ.ศ. ๒๑๑๓ พระยาละแวก แห่งธานีละแวก
เมืองขึ้นกรุงศรีอยุธยา เห็นว่าไทย สิ้นกำลัง ก็เคลื่อน
ทัพเข้าตี ทางเมืองปราจีนบุรี ทิ้งฉะกับทัพหัวขี้ไทย
ไปเป็นนายพล เข้าประชิดพระนคร จนเห็นสมเด็จพระ
พระนเรศวร ประทับอยู่ในพระนคร ได้ขั้วรอบด้วย
เป็นนัย ครั้นทางพระนครต่อสู้ ยัง ถูก พระเจ้าคำ

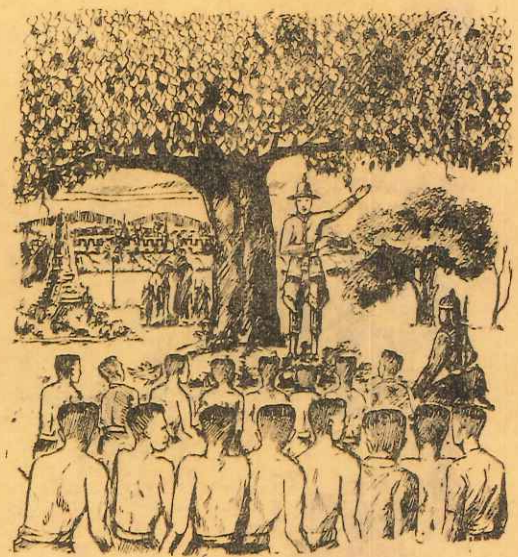
นายทัพหน้าตา
วีพลของพระยาละแวก
เสียขวัญ ต้องเลิกทัพกลับไป ลุมแวก
แต่กวาดต้อนผู้คนแนวเมืองรายทางเป็นจระเขย

เสียดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ วันอาทิตย์ เดือน ๗ แรม ๑๑ ค่ำ ปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๑๑๒ นับเวลาที่ต่อสู้รักษาพระนครมาได้ถึง ๗ เดือน เพราะคนไทยคิดทรยศ ขาดชาติ คือ ตัวพระยาจักรี ผู้เป็นไส้ศึก พระเจ้าหงสาวดีพุนบ่าเห็นแก่พระยาจักรี ให้เป็นเจ้าเมืองพิษณุโลก แต่ตัวขอติดตามไปเมืองหงสาวดีด้วย พระยาจักรีรู้สำนึกตัวว่าจะอยู่ค้ำหน้าไทยไม่ได้แล้ว และได้เป็นเจ้าเมืองแห่งหนึ่งในแดนหงสาวดี กาลต่อมาพระเจ้าบุเรงนองจึงเกลี้ยจับคนทรยศชาติภูมิ ไม่นานไว้ใครจะเลี้ยงดู จับเลี้ยงอยู่น้อย แล้วก็พาลเอาผิด

ให้ประหารชีวิตเสีย

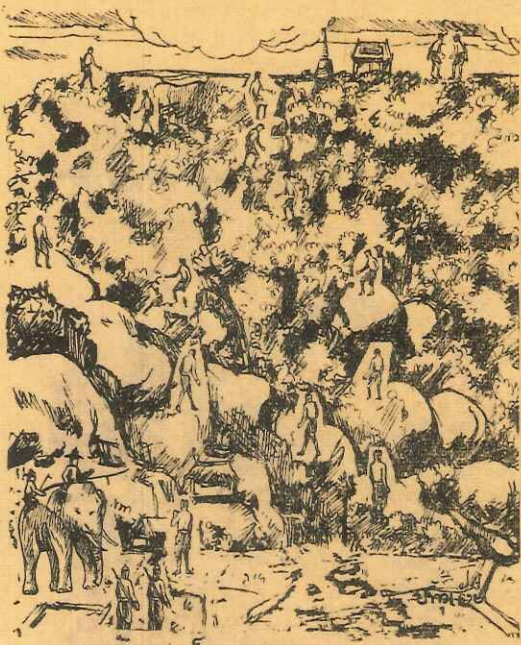

ณ วิ่งจันทน์ เมืองพระพิษณุโลก

สมเด็จพระนเรศวร ทรงลือคุณหลานเล่าตอ ข้าราชการทั้งเมืองเหนือและเมืองใต้ มาทรงศึกษาหัดหัดในกาชุกรองและในกรมเอง ได้ทรงศึกษาดีเดิมของไทย ประกอบกับทางหงสาวดีซึ่งทรงนำมา คนพวกนี้จะเป็นทหารหาญ เป็นแม่ทัพนายกองในเวลาทำสงคราม คู่ชาติบ้านเมือง

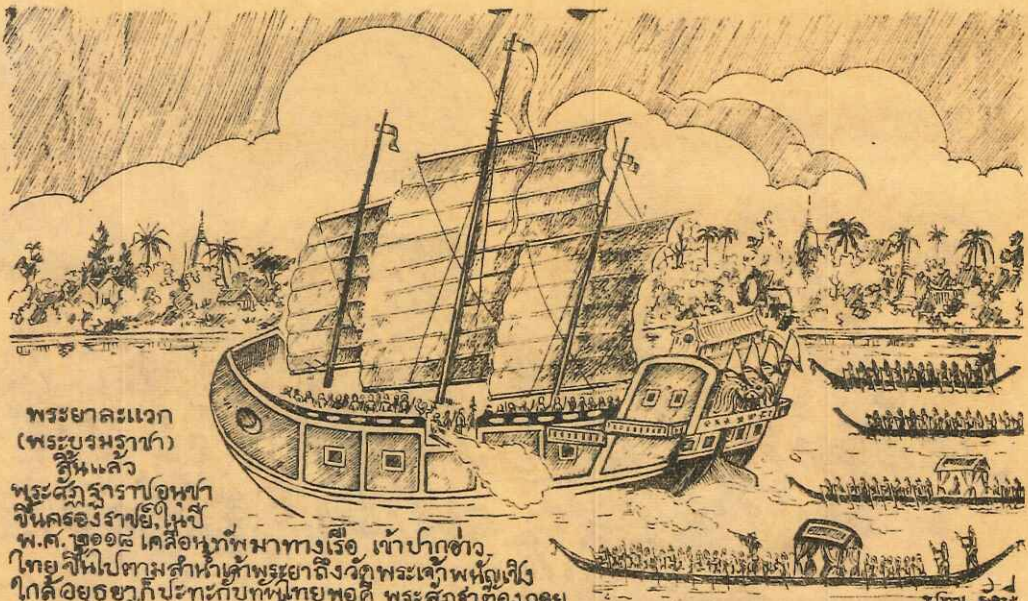
ชายฉกรรจ์ที่เข้ารับการอบรม จากองค์สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมเจ้าเมืองฝ่ายเหนือแล้ว มาทบทวนไปตาม ทั่วความเข้าใจให้แห่หมอก ห้ออก และออกฝึกซ้อมปฏิบัติการ

สมเด็จพระนเรศวร ทรงฝึกกองทัพหน่วยจโคมด้วยพระองค์เอง เพื่อให้ทหารมีความชำนาญในกระบ

๕๕

โครมาเป็น เจ้าเข็ครอง
 เคียวเพ็ญเขียน คำกรำไฟ
 เขาระเห็นแก่ หน้าคำชื่อ
 ไทหะทองเทห้อย ขาปล้ำบากาย
 พระวาทินพหือใน ประวัติวีรบุรุษไซ้ไร ทำอาจรณขนิม และยามจรบรรลย รอยบาทเหยียบแน่นไฉ
 หากสยามยังอยู่ยง ไทยก็เทมื่อห้อยคง หากสยามพินาศลง เราก้เทมื่อหมอดม้วย
 คงจะต้อบงคับ ขันไฉ
 ทามวิสัยเชิง ฝั้นผู้เข็พทาย
 จมนับถือ พงศัพทธุ์ พห อ่าพทาย
 ไทหะฮายกั้วทังไสกา ฯ
 ลันเกล้าฯ รัชกาลทัง ๖ เตือนใจ เหวพา เลิศไค่ กิ่งซัง เทบพินทวยสมัย
 ยีพยง ขี้ทวย ไทยอยู่ไค่ถา ทนคสิหลกไลทอ

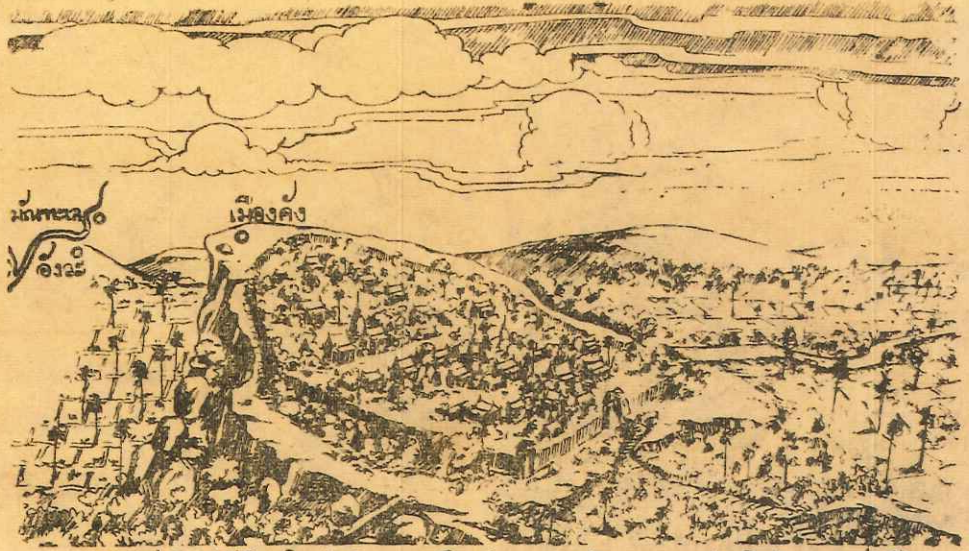

พระยาละแวก (พระบรมราชา) สิ้นแล้ว
 พระศรีสุราราชอนุชา จินครองราชย์ในปี พ.ศ. ๒๑๑๘ เคสือนาทพมาทางเรือ เข้าปากอ่าว ไทยจึงไปตามลำน้ำเจ้าพระยาถึงวัดพระเจ้าพญูเิง ไกล่อยู่ชุกที่ประทับที่ไทยพอดิ พระศรีสุราราชองคดย แลชกวาท ผู้คหแขวงธนบุรี แลระพระประแดง ไปยีน พลย ไปเสมือ . พ.ศ. ๒๑๒๑ พระยาศีหจหนท กรุงละแวก แล่นเรือสำเภามาปล้นเมืองพารุ แต่พ่ายไทย, เดยเขา ลำน้ำกักคี่พครศรีอยุธยา ๒๑๒๑ หลงลอบปลงเรือสำเภานี้ สมเด็จพระนเรศวรเสด็จลงมาประทับอยู่ชยา ขวงกระบ และจำเป็นผู้สืบท้าวลือบ จึงทรงเรือกรบกัทยาต้อ สมเด็จพระอนุชาเสด็จคิดทวามไปดวย ดึกคำอ ทามไปเห็นเรือสำเภาก็ไล่ชออกปากน้ำ เรือสำเภาก็สมแล่นไปออกทะเลหนีหวยไป เรือก่นยาติดตทามไม้ทั้น ผู้คิดหลมไม่ไหว ก็ต้องเสด็จกลับพระนคร. ทำลงภาพเขียนครังวักชาติ ๕.

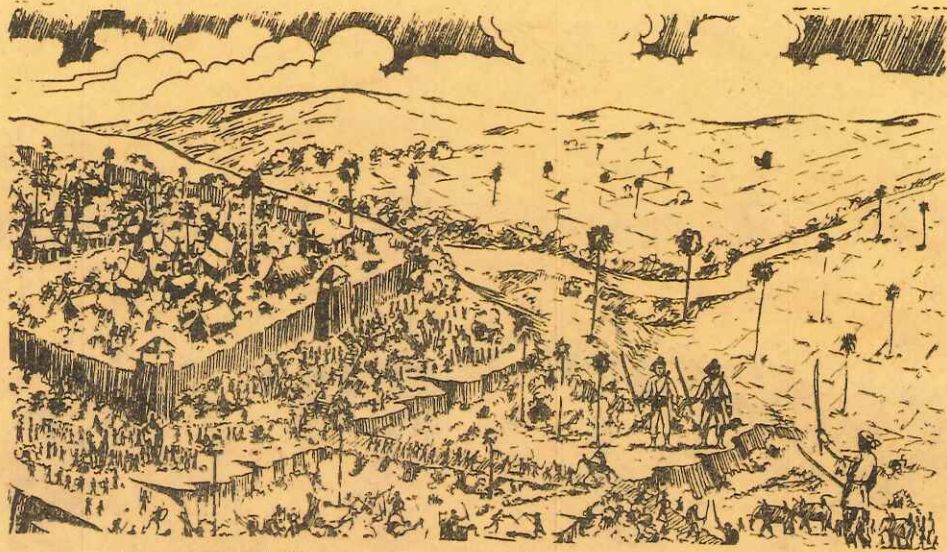
๖๐

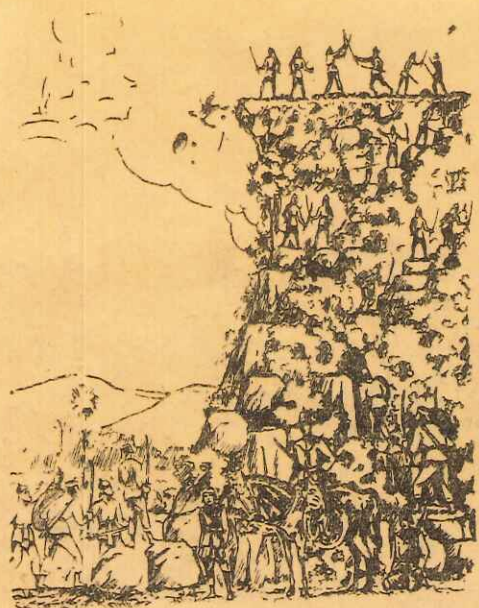
พ.ศ. ๒๐๒๒ เจ้ากรุงละแวกให้พระทศราชายกพลเข้ามาปิดหอคองราชสีมา เวลานั้นเมือง
 นครฯ ไม่มีความตั้งจะต่อสู้ กำเริบสั่งให้ทหารเคลื่อนเข้าบั่นเมืองต่อไป เมืองสระบุรี
 สมเด็จพระนเรศวรประทับอยู่ในกรุงฯ ทรงทราบ ขอกองทหาร รีบไปทางชัยบาดาล
 ให้เจ้าเมืองชัยบาดาลและเมืองศรีเทพ คุ่มทหารไปตั้งขุ้ม ขาศึกसानเข้ามาถูกล้อม ขาศึก
 แดกหนี สมเด็จพระนเรศวรเสด็จติดตามตีกระหน่ำไม่ให้หยุดตั้งตัว ขาศึกหนีไป
 ประทับกับกองเมืองนครราชสีมา พระทศราชา พาพลลาถอยหนี กลับกรุงละแวก
 ก็ตติศัพท์เล่าคือพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรไปถึง เมืองหงสาวดี.

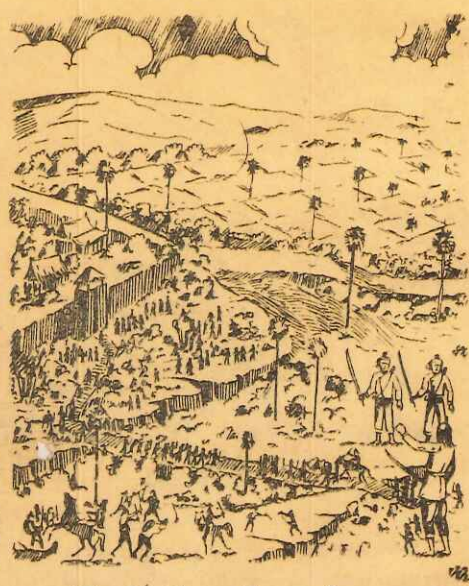
เมืองคังมีเจ้าฟ้าทิพย์ใหญ่ปกครอง เป็นประเทศราชของหงสาวดี ภูมิประเทศ ทั่วเมือง
 ตั้งอยู่บนเขาสูง ทางขึ้นไปเป็นห้วงทางแคบคดเคี้ยวไปตามหุบเขา
 พ.ศ. ๒๐๒๔ พระเจ้าบุเรงนอง สิ้นพระชนม์ มังสิมมาไชย โอรส จีนสืบราชย์ต่อ
 พระหาม พระเจ้าหน่อกษัตริย์ มีโอรส หาม มัง กุยกชวา เป็นพระมหากษัตริย์
 ประเทศราชน้อยใหญ่มาเฝ้าตามประเพณี สมเด็จพระนเรศวรเสด็จไปทนมสมเด็จพระ
 ราชบิดา เพื่อสังเกตการณ์ บางประเทศราชก็ออกห่าง พอดีเจ้าฟ้าทิพย์ใหญ่แห่ง
 เมืองคังแข็งเมือง เป็นกบฏ

พระเจ้านางสาวดี ตรัสสั่งให้ พระมหาอุปราชฯ และพระสังกะตที่เทศ์ดิน แห่งราชบุตร
 แห่งทองอุ และทั้งทพอยย้ายไปปราบเมืองคังด้วย เจ้าชายทั้ง ๓ นั้นทรงสู้รบด้วยกันมา
 แต่อยู่ไพร่ฟ้าสำนักพระเจ้าบุเรงนอง เมืองเชียงเข่าว ทางอินเดีย ยกไปทนมพระบิดุษา ที่เมืองคัง
 พระมหาอุปราชฯ เป็นหัวหน้า ชุมชนที่ที่ ปรีชาถัก ทนเขี้ยว เป็นทางแลบ ต่ายกจิโนไป
 พร้อม ๆ ก็ จะเห็นเป็นให้ชาวเมืองคัง แล้วจะเสียไพร่พลมาก ผลัดกันเขี้ยว
 ที่พระมหาอุปราชฯ ยกไปเขี้ยวก่อน ที่ได้ได้ จึงให้พระสังกะตที่เขี้ยวก็ไม่สำเร็จ
 ชาวเมืองคังต่อสู้รักษาทางจีนไว้อย่างทรหด.

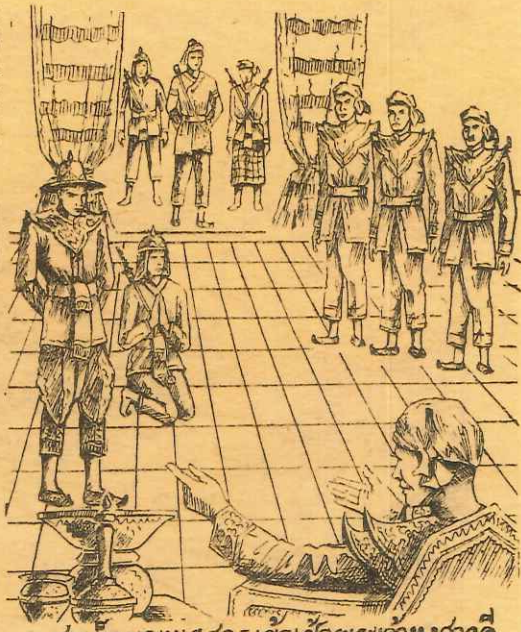
ทอนศึก สมเด็จพระนเรศวรทรงนำ
 กองทหารจีนข้างหลัง พอฟ้าสว่างก็เข้า
 ยึดเมืองคัง

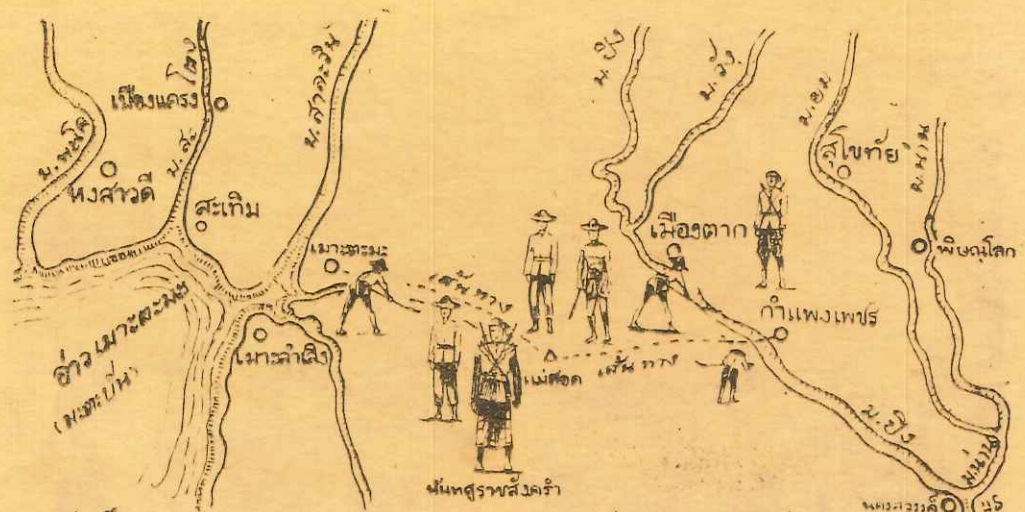
ถึงผลัดที่กรุงศรีฯ สมเด็จพระนเรศวร
 ทรงแบ่งทหารเป็นสองกอง ให้กองน้อยเขี้ยวทาง
 ทัพหน้า พระองค์เสด็จทางคานหลังเสด็จ
 ไปทรงสำรวจดูได้ พอได้เวลารอพลเมืองคัง
 ก็ให้กองน้อยเข้าทางหน้า อิงปืนให้ร้องเข้าปล้น
 เมือง ทัพเมืองพากันประมตอยู่ทางคานหน้า

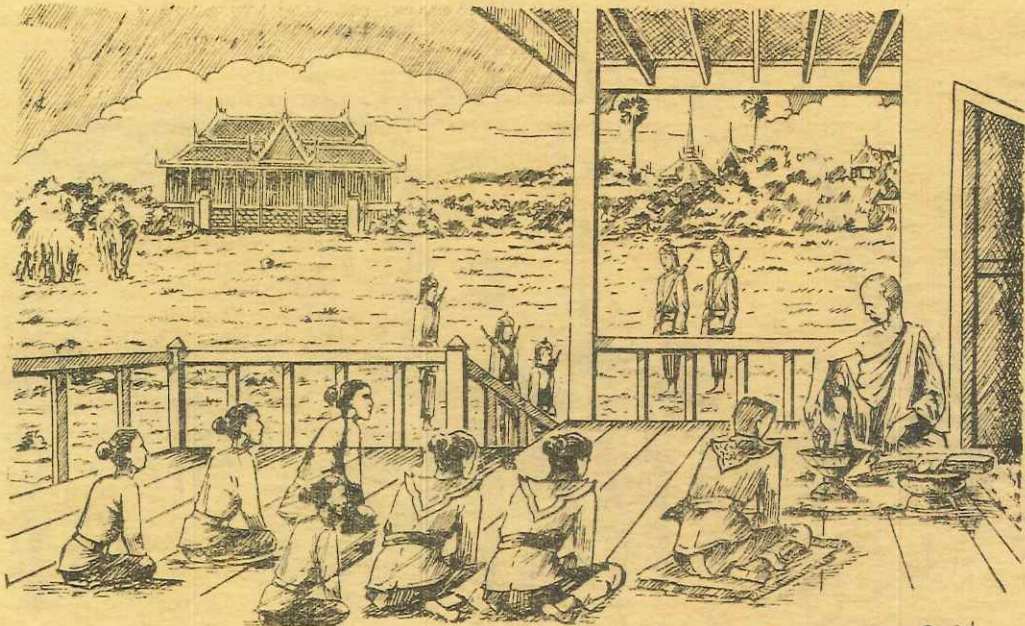
จับตัวเจ้าเมืองลี้ได้ ทั่วก็เลิก
ทำพทลิมมายังเมืองหงสาวดี
เป็นเหตุ ทำให้พระมหากษัตริย์ และหนัดคิน-
หนอง ได้รับความอับอาย.

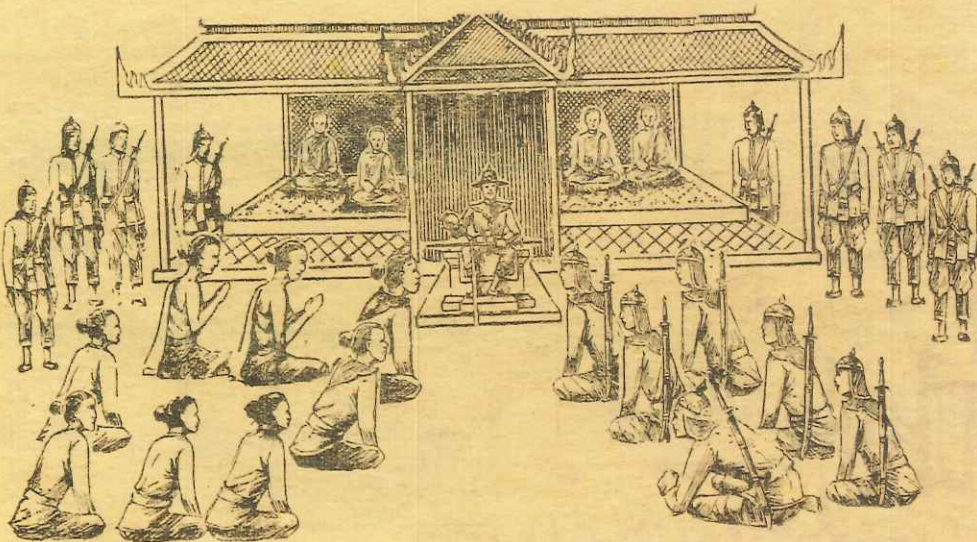
สมเด็จพระนเรศวร เข้าเฝ้าพระเจ้าหงสาวดี
พระเจ้าหงสาวดี ทรง
พระเจ้านันทบุเรง ราชยานการ ปราบปราม
เมืองดอง พร้อมนำตัวเจ้าฟ้าเมืองดอง เชลยธมา
พระเจ้าแผ่นดิน ทรงขมขื่น และพระราฟาานน้ำเต้
รางวัลถึงขนาด จึงให้เสด็จกลับนครศรีอยุธยา

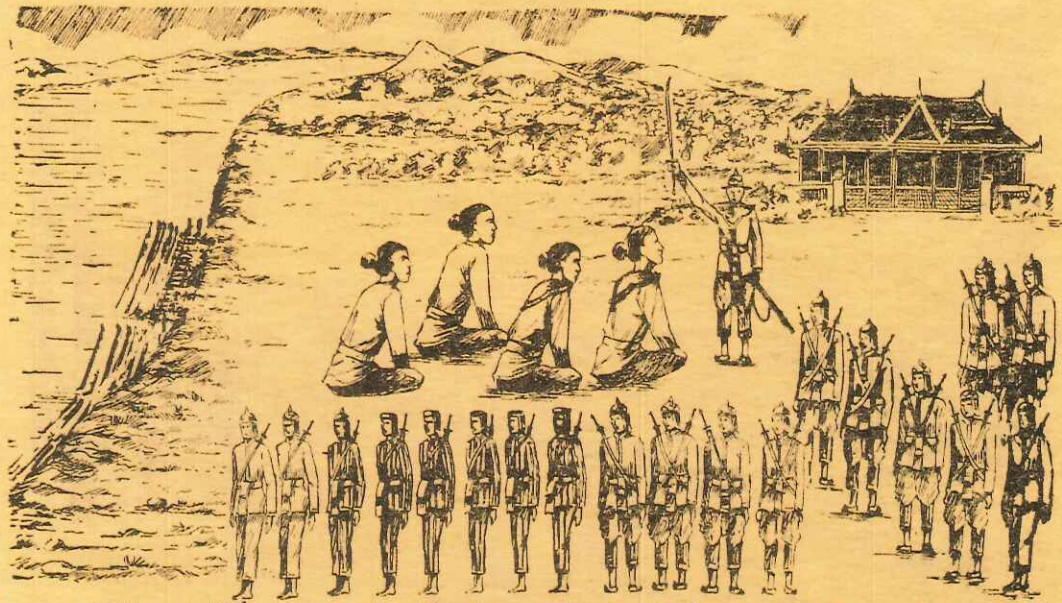
สมเด็จพระนเรศวร แสดงความสามารถ คราวตีเมืองลี้ เป็นต้นเหตุที่ทางหงสาวดี
เกิดระแวงไทย พระสวามีกับพระเจ้านันทบุเรง ให้เกณฑ์พวกไทยใหญ่ ทำทางตั้งแต่เมืองเมาะตะระเจ้ามาทาง
ด่านแม่สอดจนถึงเมืองกำแพงเพชร ให้หนัดสุราชสังครำ คุมทหารกำกับพวกไทยใหญ่ ทำทาง
ตั้งกองอยู่ที่ กำแพงเพชร ทำเพื่อยั้งเส้นทางการคมนาคม แต่เตรียมเป็นทางเคล็ดหนีทัพเจ้า
นาบรายไทย. สมเด็จพระนเรศวรได้เตรียมการต่อสู้แต่ให้หนัดสุราชสังครำทำตามรับสั่งพระเจ้าหงสาวดี.
ที่ไม่รู้เท่า บดอียให้หนัดสุราชสังครำทำตามรับสั่งพระเจ้าหงสาวดี.

สมเด็จพระนเรศวรทรงคืนเคยและหีบถือพระมหาเศวตฉัตรมาตั้งเมืองแครงก็เสด็จไปเยี่ยม
 สิงขร พระมหาเศวตฉัตรต้องเคยรก็ใคร่สมเด็จมาก่อนแล้ว และรู้ว่าลูกปลงพระรังหนี มี
 ความสงสัยสารสิ่งทูลให้รู้พระองค์ แล้วกล่าวกับพระยามอญทั้ง๒ ให้สำนึกดี และทูลตาม
 ความจริงให้สมเด็จพระนเรศวรทรงทราบ.

สมเด็จพระนเรศวร ทรงเรียกแม่ทัพนายกองมาประชุม พร้อมทั้งพระอาจารย์พระมหาเศว
 ตฉัตร พระยามอญทั้งสอง และเจ้าเมือง, กรมการเมือง ใน พลับพลา และให้มหาดพิง
 ฆาตเป็นองค์ตั้งศิพยาน ทรงคำรัสเรื่องทีพระสุหนัหายุเรง จงต่างจงสลาตแด่แผ่นดิน
 และตัวพระองค์ และประกาศต่อไปว่า ตั้งแต่บัดนี้ (วันที่๒๓พฤศจิกายน๑๖๒๓) เราชาติเป็น
 ชาติมิตรกันกับหงสาวดี และที่ใดหนังก์ทรงหลั่งน้ำลงลาดแผ่นดินจากสุวรรณภิงคาร
 ทรงเสียบพระทัยก็หงสาวดีกระทำต่อพระองค์

พอประกาศแล้วก็ทรงตามข่าวรามัญเมืองแครงว่าจะอยู่ฝ่ายไหน ข่าวเมืองแครงโดยมากสมัยคร
 อยู่กับไทย แล้วสมเด็จพระนเรศวร ทรงสั่งให้พระยาเกียรติ พระยาราม นำพวกแยกย้ายกันไป
 บอกรับข่าวไทยที่อยู่นอกเมืองหงสาวดี ว่าทรงมารับกลับบ้านอยุธยา แล้วพระองค์ก็ให้เคลื่อน
 ทပ်ออกจากเมืองแครง ข้ามแม่น้ำสะโตง ตรงไปยังหงสาวดี.

๗๑

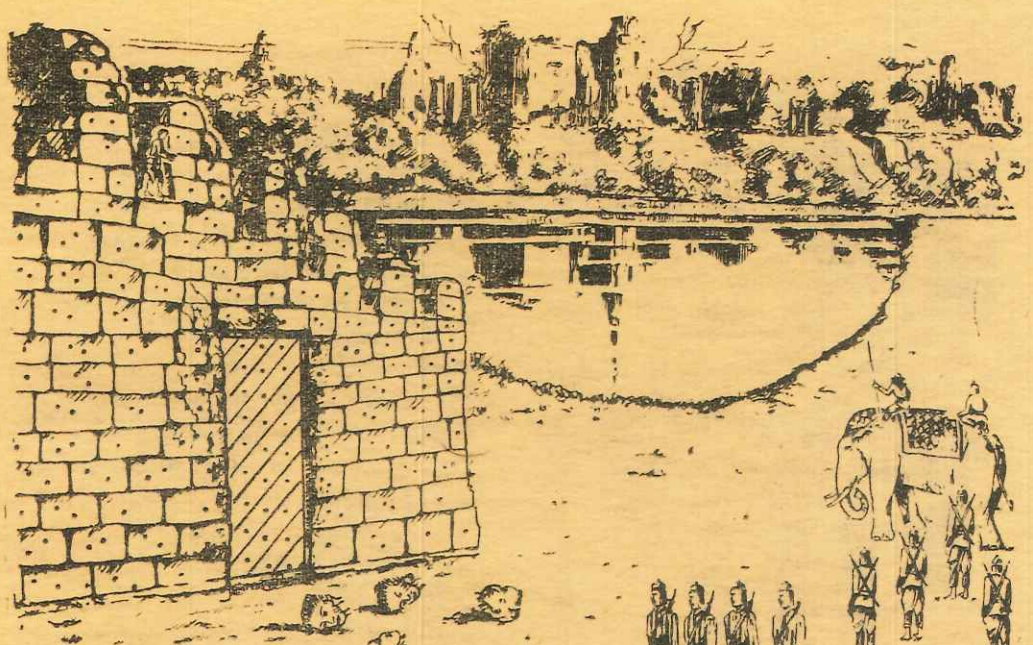

พระมหาอุปราชก็ทราบข่าวที่คิดจะให้ก่อกองพระนเร
 ศักรนั้น พื่อขยายแตก ถึงเตรียมรักษาเมืองไว้
 สมเด็จพระนเรศวรยกกองทัพเคลื่อนทัพไปจับที่ใกล้
 หงสาวดีแล้วได้ทราบข่าวพระเจ้าหน่อบเรงรบถึงกับ
 ข้างนี้มีชัยพระเจ้าอองวอ และกำลังเล็กทัพกลับ
 สมเด็จพระนเรศวรเห็นข่าวจะบุกหงสาวดี ยังไม่ได้
 เร่งให้พระยามอญทั้งสองและพรรคพวกรวบรวม
 ชาวไทยกลับบ้าน ให้เห็นทางสว่างหน้ามากอหนา
 ทางด่านพระเจดีย์สามองค์ ไม่ให้กลับทางแม่สอด
 เพราะเห็นทูลราชสีนังคำตั้งกองทัพอยู่ที่กำแพง
 เพชร แล้วถอยทัพหลวงป้องกันพระ
 ตามมาข้างหลัง มาถึงเมืองแครง
 และตั้งรอตอยู่ที่วัดที่ติดกำแพงมา อยู่ริมฝั่ง
 แม่จาลิง

ขณะประทับอยู่เมืองแครง ทรงพระศรัทธาถึงพระ
 มหาเถรคณฺหอง พระยามอญทั้งสองได้มีอุปการมาก
 ขวั้นให้เข้ามาอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ต่างมีความยินดี
 พาทรรคพวกตามเสด็จ และได้ขอพระราชทานให้
 ใกล้เคียงวัง สันถัมภ์เกษม.

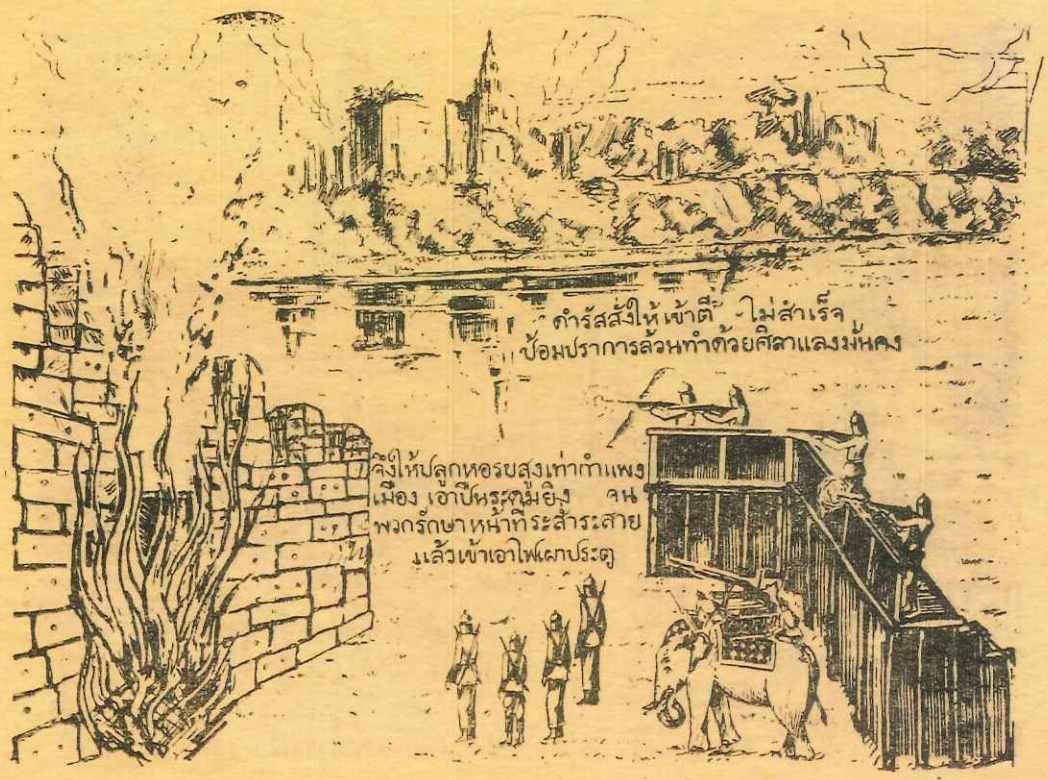
พระเจ้าหงสาวดีกลับมาถึงก็ให้พระมหาอุปราช
 ติดตามทัพพระนเรศวรและให้สุภกรมาเป็นทัพหน้า
 มาทัน ที่ข้ามแม่น้ำสะโตงเมืองแครง
 ฝั่งตรงข้าม

๗๒

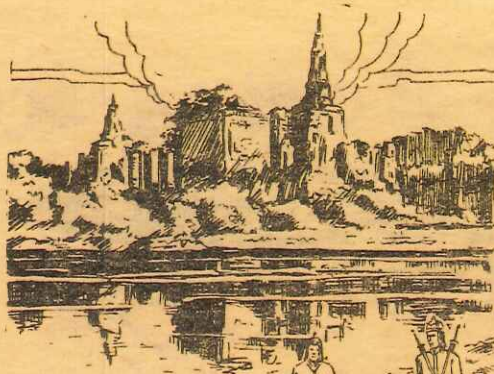
มีรูปสลักให้ทหารร้องบอก
พิชัย ทั้ง๒ คน ออกมาสารภาพความผิดเสีย
โทษ แก่กษัตริย์ หัว ธรรมเนียมเมืองที่ไม่รวมด้วย ได้
โยนหัวออกมาให้

เข้าใจว่าให้พระยา
สวรรคโลก พระยา
พระกรรมาไม่เอาเป็น
คำจองไว้บางคน

การสลักให้เผ่าตี ไม่สำเร็จ
ป้อมปราการล้นทำด้วยศิลาแลงมั่นคง

จึงให้ปลุกหอรบสูงเท่ากำแพง
เมือง เอาปืนหอกมั่งคั่ง
พวกรักษาหน้าที่ระส่ำระสาย
แล้วเข้าเอาไฟเผาประตู

พระยาสุวรรณคโลก

ไฟไหม้ประตูเมือง
ทางดำเนินได้พัง
ทะลายลง ทหาร
ของ สมเด็จ
พระนเรศวร
จับได้ตัว
พระยาสุวรรณคโลก
พระยาพิชัย

๗๕

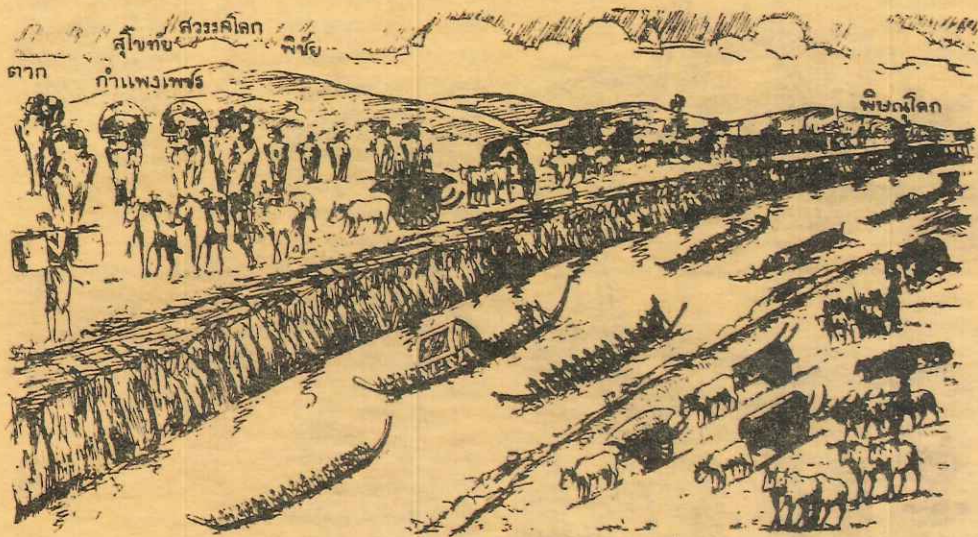

นำพระยาสุวรรณคโลก
พระยาพิชัย คู่เป็นกบฏ
หาถวาย ให้นำประหาร
ชีวิตเสียทั้ง ๒ คน
แล้วเสด็จกลับ
เมืองพิษณุโลก

พระยาพิชัย

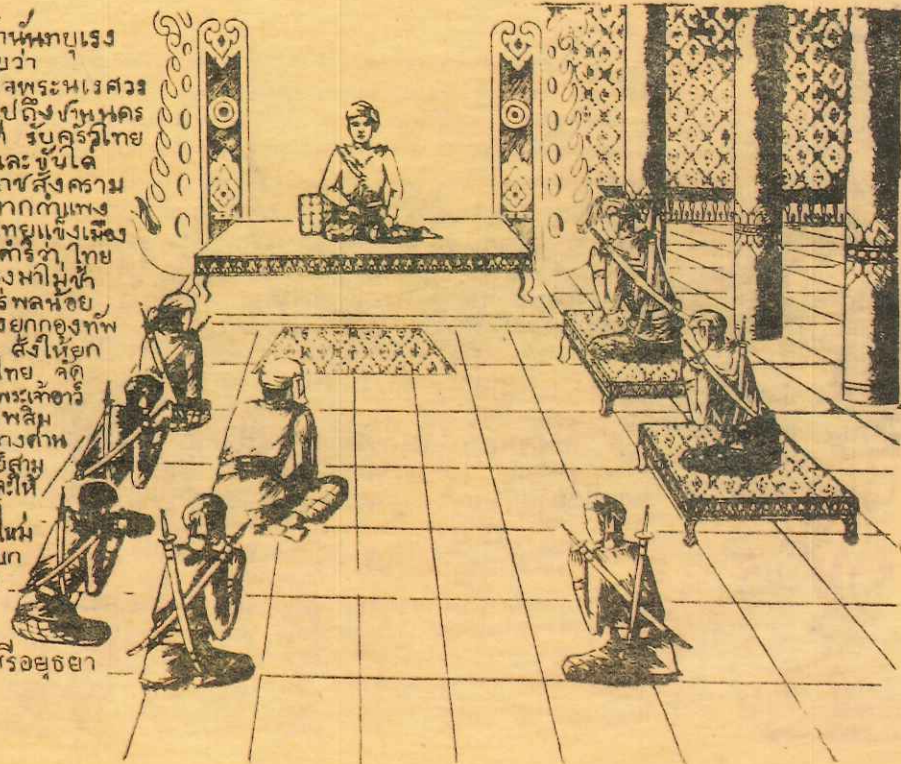
พระยาสุวรรณคโลก

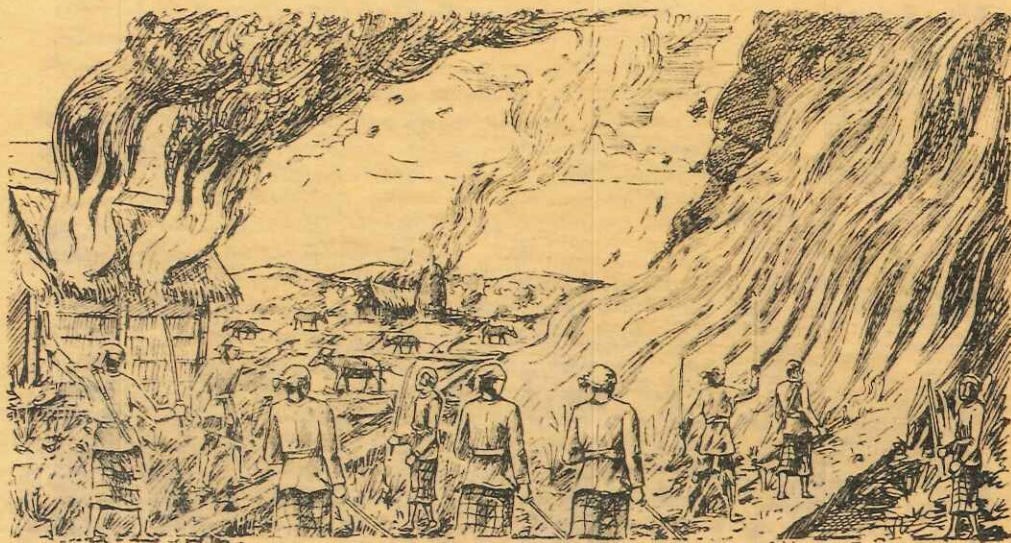
๘๐

พระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้ดำรัสสั่งให้เริ่มย้ายพาหนะและอพยพผู้คนหาเมืองเหนือเข้าพระนครศรีอยุธยา ทั้งหัวเมืองเหนือให้ร้างชั่วคราว เสียดุลงมาประทับอยู่ที่พระนคร แต่ปีหนึ่ง (พ.ศ. ๒๑๒๗) และได้ทรงเตรียมการ คอยทาศึกษาให้ส่งผู้สอดแนมออกไปคอยสืบอยู่ทุกทาง

พระเจ้าหน่อกษัตริย์
ทรงทราบข่าว
สมเด็จพระนเรศวร
ยกทัพไปถึงที่พระนคร
ทรงสาวดี รับผิดชอบไทย
กตัญญู และซื่อสัตย์
หนักสุราษฎร์สงคราม
ตกไปจากกำแพง
เพชร ไทยแข็งเมือง
ทรงพระดำริว่า ไทย
เสียเมืองทำไมไม่
กำลังไพร่พลน้อย
ไม่จำเป็นต้องยกกองทัพ
หลวงฯ สั่งให้ยก
ทัพมาตีไทย จิต
กษัตริย์ที่พระเจ้าอริ
เจ้าเมืองพิษณุ
ยกทัพมาตี
พระเจ้าอริสาม
องค์ และได้
พระองค์
พระเจ้า
เจ้าเชียงใหม่
ยกทัพมา
และเรือ
มาสม
ทพบเข้า
ตีกรุงศรีอยุธยา

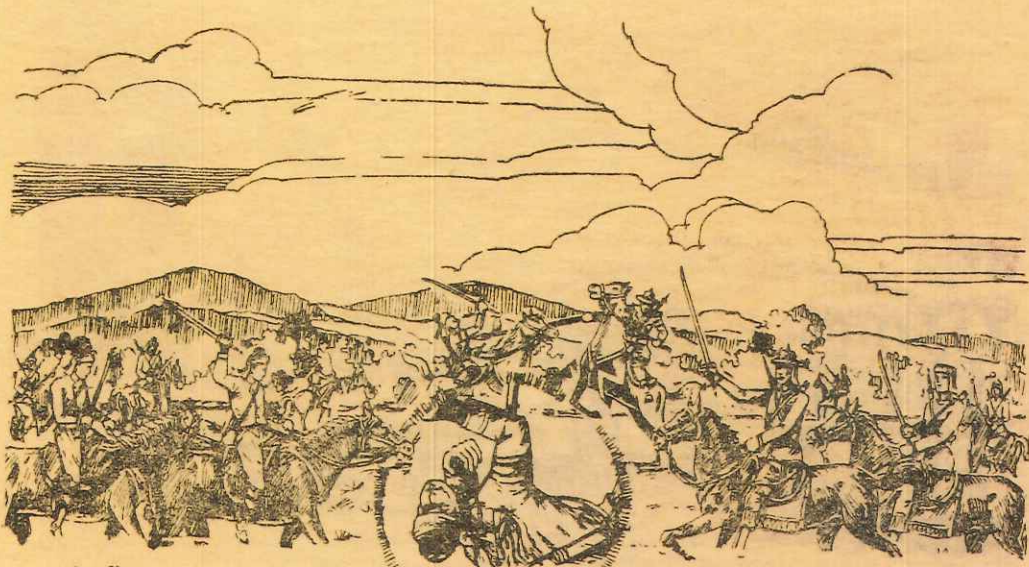

บ้านสระเกศ แขวงเมืองวิเศษชัยชาญ

พระเจ้าเพี้ยงใหม่ รุกลงมาตั้งขัดตาทัพถึงหัวเมืองขึ้นในที่บ้านสระเกศได้ลักขีไคโย แขวงเมืองวิเศษชัยชาญ แล้วแต่งกองอาสาแยกกันไป ก่อกวน ปล้นสะดม แลบ้าน ไฉ่ลัษราษฎรมีให้ทำไร่ไถนาได้

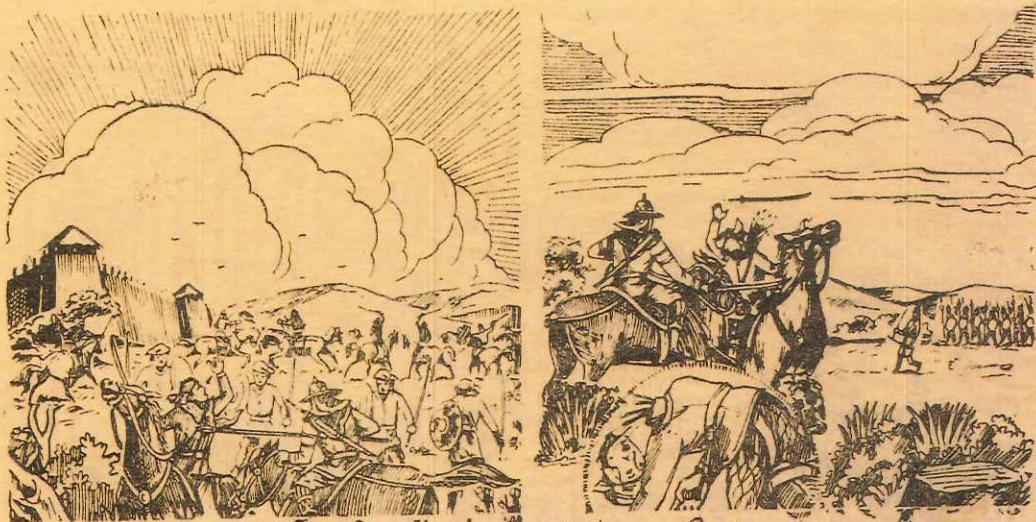

เวลากลางคืน สมเด็จพระนเรศวรเสด็จออก ขึ้นปีพระเหยียดจะเข้าค่ายพระเจ้าหงสาวดี ถูกไปปล้นค่ายทัพหน้าของพระเจ้าหงสาวดี ได้ค่ายแห่งตก ข้าราชการกรรทีออกมา ทหารรักษาพระองค์ที่ล้อมล้อมไว้ เสด็จกลับคืนเข้าพระนครเสด็จลงจากม้า ทรงคาบพระแสงดาบ นำทหารพระแสงดาบนั้น ปรากฏนามว่า พระแสงดาบคาบค่ายมาจนตรายแห่งทุกวี่

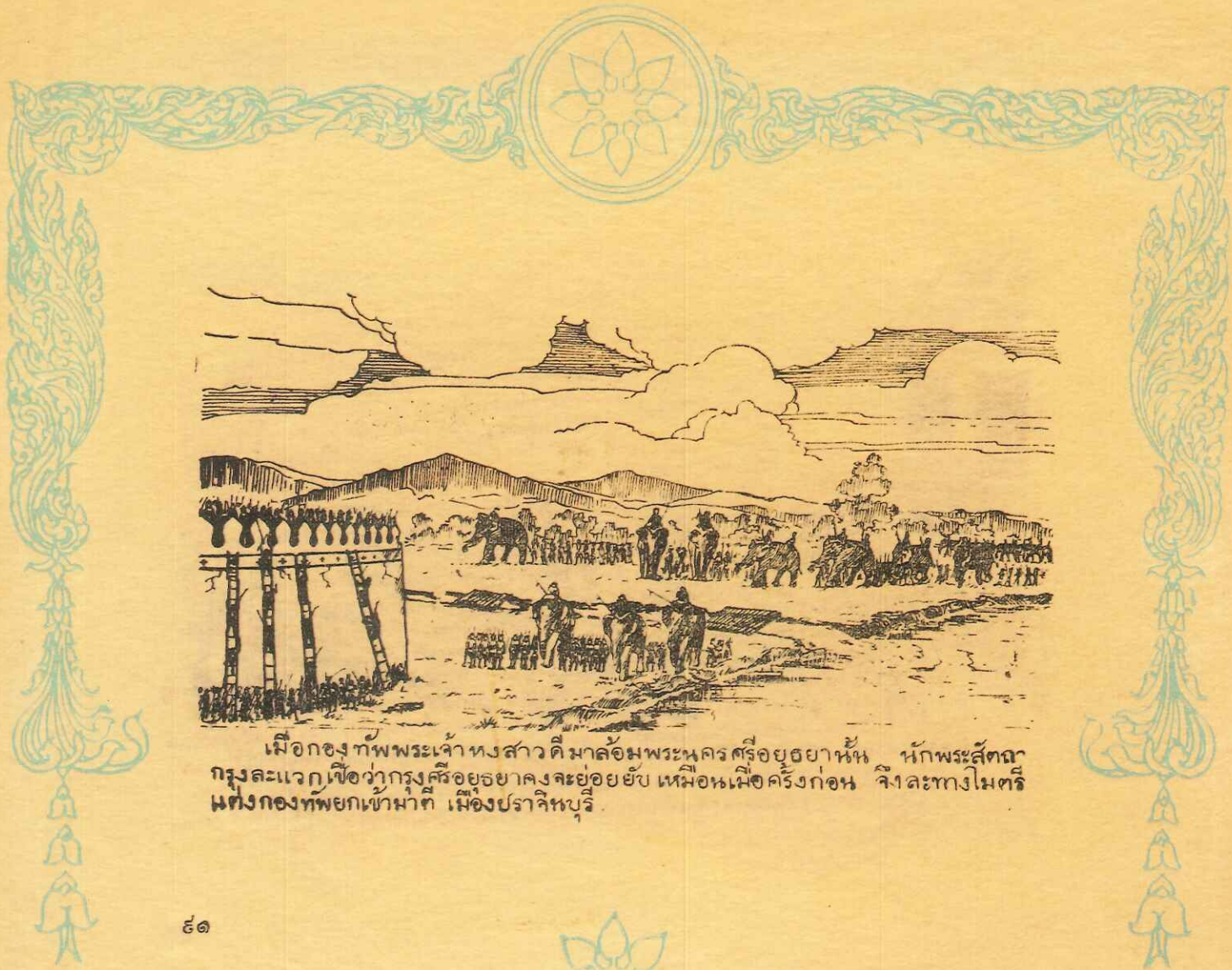
เจ้าเมืองพะเยาคุมกองอาสาทหารม้าล่องหน้าเข้ามาเสาะบ้านเรือนในป่าหพระนคร
จนถึงบ้านสระพาก็ไล่ฆ่าเวียด้วย สมเด็จพระนเรศวรกับสมเด็จพระเอกาทศรถ
พร้อมด้วยพวกมาออกไปรบพุ่งปะทะกับอนชาศึก มาเจ้าเมืองพะเยา ลี้ภัยหนีไปได้มาก
ก็เหลือพวกแก่ตกรักษาไว้.

๘๕

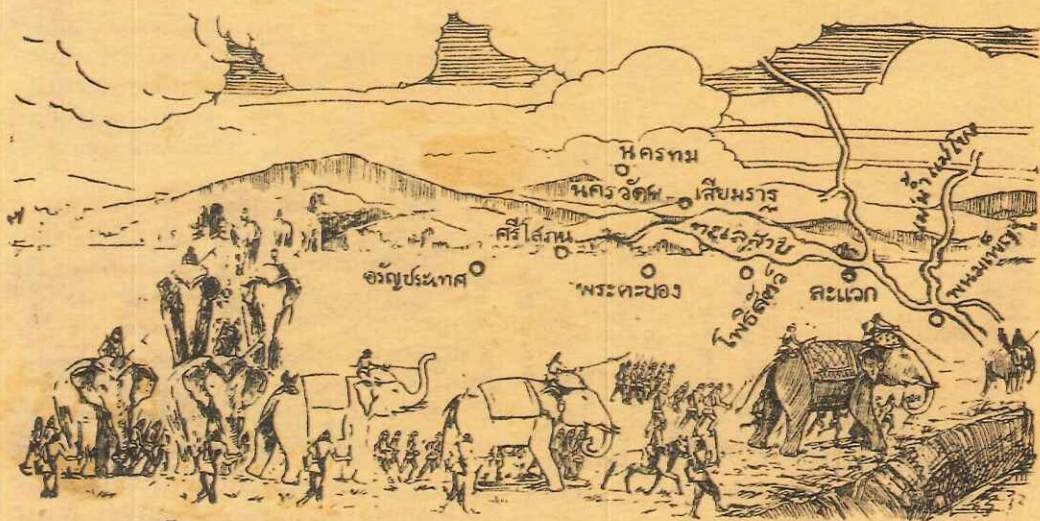
พระเจ้าหงสาวดีตรัสสั่งให้ลี้โวทำม้ายทหารสี่มื่อตี คุมทหารไปรักษาค่ายกองหน้า กองสอง
แหมให้ข่าวพระนเรศวร ออกนอกแล้ว ลี้โวทำม้ายให้ทหารม้ามาล้อม พระองค์ทรงม้าฝ่าได้ด้วยดา
งพระขรรค์ สรรทกองทหารราบทมิฬ ได้ไปจพอยู่ในวงล้อม พระองค์ต่อสู้อย่างสามารถ
ลี้โวทำม้ายเข้ามาจะจับ พระองค์แทงตัวอพระแสงทมหดลี้โวทำม้าย ทหารหงสาวดีเข้ามา
แก้ลี้โวทำม้าย พระองค์ก็ทรงฟันด้วยพระแสงดาบทหารตายอีกคนหนึ่ง ต่อสู้ตั้งอยู่จนทหาร
รวบรวมเข้าเข้าแก่พระนเรศวรออกจากวงล้อม กลับคืนพระนคร.

๘๖

เมื่อกองทัพพระเจ้าหงสาวดีมาล้อมพระนครศรีอยุธยาขึ้น นักพระสัตต
 ากรงสะแกเพื่อว่ากรุงศรีอยุธยาคงจะย่อยยับ เหมือนเมื่อครั้งก่อน จึงละทางไมตรี
 หนทางกองทัพยกเข้ามาที่ เมืองปราจีนบุรี

๕๑

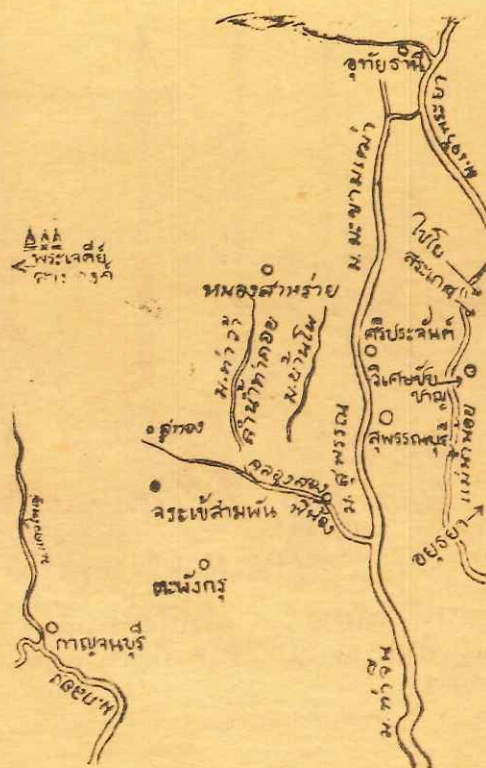

สมเด็จพระนเรศวรทรงเคือง นักพระสัตตมาก
 ในปีพ.ศ. ๒๑๓๐ จึงเสด็จยกกองทัพไปที่กรุงสะแก
 เมืองโพธิ์คีรี แล้วเสด็จกลับพระนคร.
 ตรีจนถึงฤดูแล้ง
 ก็ได้เมืองพระตะบอง

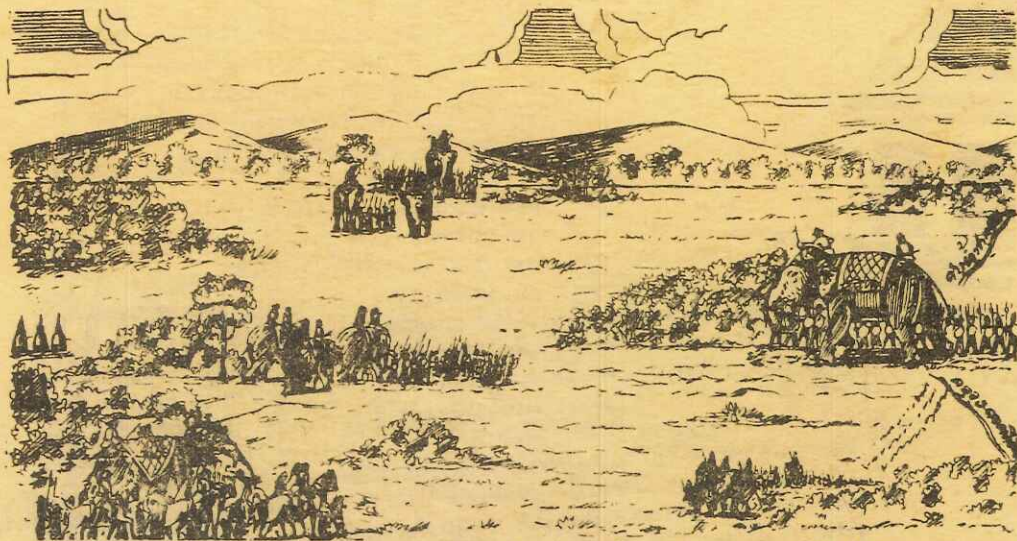
๕๒

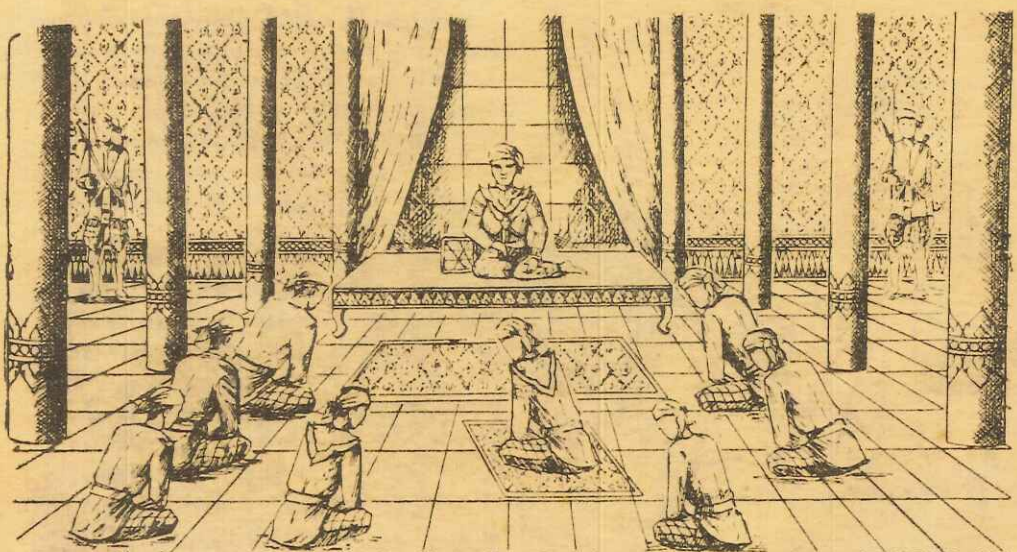
นางสาวตีปราบไทย
ไม่ได้ตั้งคาดไว้ พวก
ชนชาติอื่นที่อยู่ให้อำนาจ
ก็พากันกระด้างกระเดื่อง
มีเจ้าฟ้าไทยใหญ่ เมืองคังคังแดงเมือง
พระเจ้าหงสาวดี ลำต้องระงับปราบปราม ไม่มีเวลา
ครุมาที่กรุงศรีอยุธยา ไทยว่างการศึกสงครามกับหงสาวดี
อยู่ ๓ ปี. ในพ.ศ. ๒๑๓๓ สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชทรงประสูติ
สวรรคต อยู่ในราชสมบัติ ๒๑ ปี พระโอรส ๓ องค์ พระธิดา ๑ องค์ พระโอรสองค์โต
เสด็จขึ้นครองราชย์ พระโอรส ๓ องค์ ทรงสถาปนาสมเด็จพระเอกาทศธรรม
องค์ใหม่ พระมหาอุปราชมีพระเกียรติยศสูงเสมออย่างสมเด็จพระเจ้า
แผ่นดิน มีเรื่องเล่าว่าวันหนึ่งพระมหาอุปราชเสด็จประพาสทางลำน้ำ
เพื่อเยี่ยมราษฎร มาถึงเกาะบางปะอินถูกพายุ เรือพระที่นั่งล่ม ต้องเสด็จขึ้น
บกแรมอาศัย ชาวบ้าน ทรงอุปพระเหตุภัย กุลธิดาสาวงามคนหนึ่ง
ทรงขอมาเป็นชายา แล้วไปเลี้ยงบิดาที่วัง บิดาของกุลธิดาเห็นเป็นพระยาศรีสุธรรมมนตรี
พี่ชายของชายาเกิดชอบปลื้มรักปลื้มใจ สมเด็จพระเอกาทศธรรมจึง
ปราสาททอง ปฐมวงศ์ ปราสาททอง สมเด็จพระนเรศวร (พ.ศ. ๒๑๕๓) คือพระเจ้า
เจ้าขจรวิมลจันทร์ซึ่งเป็นพระยาของสมเด็จพระนเรศวรทรงอุปการะไทยให้
เป็นญาติพี่น้องสืบวงศ์ชาติศรัทธา กษัตริย์ไทยให้ไปเป็นแบบไว้จนบัดนี้
ชายาจากบางปะอินเป็นพระขนิษฐา พระเจ้าทรงธรรม เจ้าขจรวิมลจันทร์
คงเป็นพระญาติสนิท จึงเป็นที่ เกรงพระเหตุภัย สมเด็จพระเอกาทศธรรม.

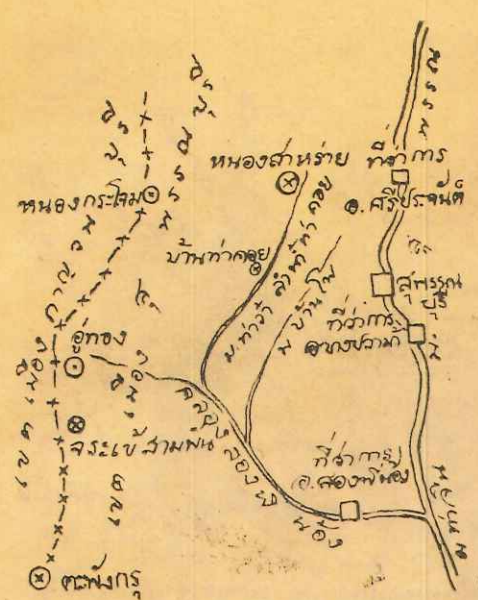
ทางหงสาวดี พอได้รับข่าวทางกรุงศรีอยุธยา
สดตาแผ่นดิน ตกกว่าการภายในเมืองไม่ปกติ พระเจ้า
หงสาวดีหนีทัพวิ่งลี้ภัยกองทัพเจ้าสุโขทัย ไม่ให้
ไทยทันตระเตรียมป้องกัน จึงหนีมาที่
ไปปราบเมืองคังคังแดง และให้เจ้าเมืองพสุกับ
เจ้าเมืองพุกามเป็นทัพหน้า พระมหาอุปราชเป็น
ทัพหลวง พอสิ้นฤดูฝน ก็เคลื่อนทัพเข้าทาง
ทางด้านพระเจดีย์สามองค์.
ทางอยุธยา องค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
สดับข่าว ทรงมีความห่วงใยในเสียดิจ รีบเสด็จยก
กองทัพหลวงออกไปตั้งรับอยู่ที่บ้านท่าค้อ...
พระมหาอุปราชำัดกระบวนรบเป็นหน้ากระดาน
พระยาพุกามเป็นปีกขวา ทัพพระมหาอุปราชำเป็น
กองกลาง พระยาสุโขทัยเป็นปีกซ้าย มุ่งเสด็จทัพ
ไทยพร้อมกัน. สมเด็จพระนเรศวรทรงเห็นว่า
ทัพปีกขวาอ่อน ก็จึงยกทัพเข้าตีทัพพระยา
พุกามแตกยับ หนีไปหาทัพพระมหาอุปราชำ ทัพ
พระยาพุกามตาย พระองค์ทรงให้ทหารไล่ติดตาม
ตามตีจนประทัพล่วงพระมหาอุปราชำ พารา
ไปถึงปีกซ้ายแตกด้วย สิ้นตายกันมาก ทัดกัน
หนี ติดตามจับพระยาพสุได้ที่บ้านระแจะสามพัน
พระมหาอุปราชำรวบรวมพลที่เหลือหนีกลับไป
พระเจ้าหงสาวดีทรงขัดเคือง ให้ลงอาชญา
ทัพหายกอง แต่พระมหาอุปราชำให้ทำการแก้ตัว

พระเจ้าหงส์วดี ให้นำบริวารให้พระมหาอุปราช่าเป็นลอมท้นคหมท้นหลวง และให้เจ้าเมืองพสิม
กับเจ้าเมืองพุกามเป็นทัพหน้า เคลื่อนทัพมาสู่ เจ้าตีกรุงศรีอยุธยาทางด่านพระเจดีย์ ๓ องค์ ใน
พ.ศ. ๒๑๓๓. สมเด็จพระนเรศวรมหาราชก็ยกทัพออกไปตั้งรับที่ลำน้ำท่าคอย ข้างคอกยก
ค้ำวงเมืองกาญจนบุรี เข้ามาแล้ว ก็ขี้นยกทัพเข้าตีทางปีกขวา ข้างศึกแตกยับ
ร่นไปถึงทัพหลวง จนถึงปีกซ้าย พระมหาอุปราช่า ถอยหนี กลับหงส์วดี หนีทันปี
พ.ศ. ๒๑๓๔

พระเจ้าหงส์วดี ทรงพระโทมนัส ด้วยตีเมืองไทย ไม่ได้สมประสงค์ จึงให้พระมหาอุปราช่า
ทำการแก้ตัวใหม่ คารัสสั่งให้ลัดทัพ พระมหาอุปราช่าเป็นลอมท้น เจ้าเมืองลาบุรีเชิญ
ทัพหน้า ทัพพระเจ้าแปรกับทัพพระเจ้าหงส์วดี ส่วนพระเจ้าเจียงใหม่กับกองสงเสียบ
เคลื่อนทัพเข้าแดนไทยทางด่านพระเจดีย์สามองค์ใน พ.ศ. ๒๑๓๕.
ทางอยุธยา ได้รับบอกจากกาญจนบุรี ว่าทัพหงส์วดีเคลื่อนทัพมุ่งเข้าเมืองกาญจนบุรี

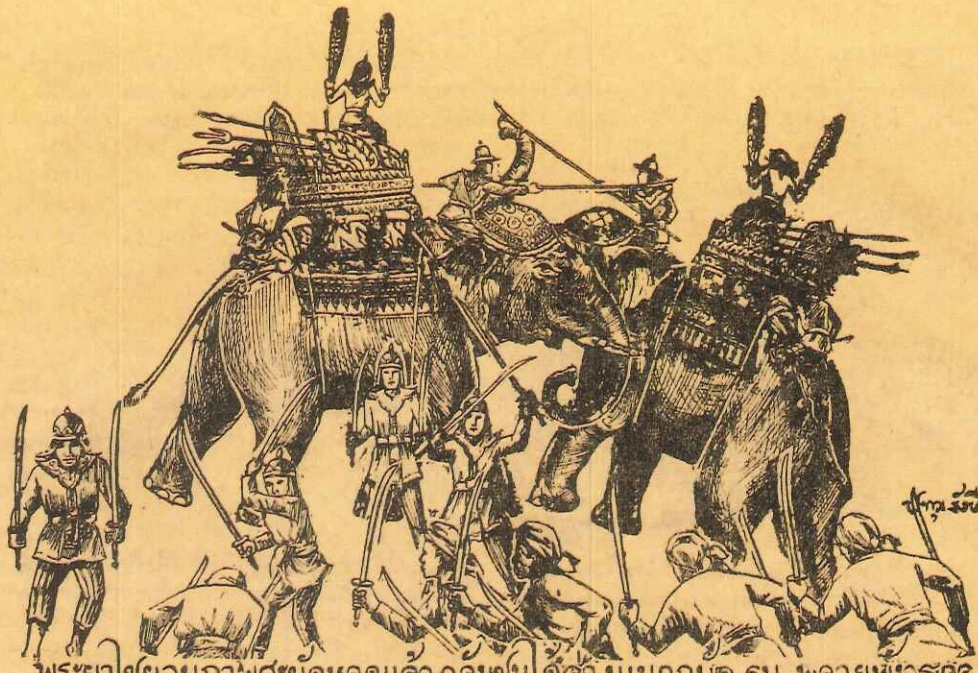
จนผู้หลวง ทอดพระเนตรไปเห็นพระมหาอุปราช
ทรงช้างยืนพักข้างอยู่ในร่มไม้กับเหล่าท้าวพระยา
ก็ขับช้างตรงไปยังหน้าช้างพระมหาอุปราช
ทรงมีพระสติไม่มั่นคงหวาด คือในทันที
ที่จะเอาชัยชนะ

ตั้งค่ายอยู่ ณ ตะพังกร
สมเด็จพระนเรศวรมหาราชสั่งให้ไปตั้งประมัตต์ที่
ทุ่งป่าโมก ให้จัดเป็นกองทัพ แยกไปคอยสกัดตีตัด
การลำเลียงเสบียง และทำลายสะพาน ให้พระยา
ศรีไสยณรงค์เป็นทัพหน้ายกไปตั้งรับอยู่ที่บ้านสำเนา
ท่าคอก แล้วเสด็จยกทัพหลวงออกจากทุ่ง
ป่าโมก ข้ามแม่น้ำสุพรรณ ไปตั้งค่ายหลวงที่หนอง
สำเนาใกล้ลำน้ำท่าคอกในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕
และให้พระยาศรีณรงค์ออกไปอยู่ห่างกับตะพังกรระยะ
ทางเดินราววันเดียว

พระมหาอุปราชเคลื่อนทัพออกจากตะพังกรมุ่งไป
ยังที่ตั้งทัพไทย จะเอากำลังมากเข้าโจมตีให้แตกหัก
เสียเลย สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจะตั้งรับ เพราะ
ข้าศึกมีกำลังมากกว่า ทรงจัดขบวนทัพตั้งรับ
พระยาศรีณรงค์กราบทูลมาว่า กองทัพใหญ่ข้าศึก
มาพักบ้านสระเข้สามพันแล้ว รัชสั่งให้เตรียมตัวรบ
ในวันรุ่งขึ้น แรม ๒ ค่ำ เดือน ๕ ให้พระยาศรี
ณรงค์จัดระแวงกระบวนข้าศึก แล้วให้ทอย ข้าศึก
ตามตีไม่หยุดยั้งจนไม่เป็นขบวน ทัพไทยยกตีโอบ
กองหน้าข้าศึกแตกหนี เป็นเวลาก่อนเที่ยง ช้าง
พระที่นั่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชคือหลายแห่งทางเป็นเจ้า
พระยาไชยานุภาพ กับช้างพระที่นั่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชคือ
เจ้าพระยาธิปไตยจกรตบก็ออกแล้วใส่ข้าศึก เข้า
ไปใกล้กลางหมู่ข้าศึก มีแต่แนวแสวงสัดลวงคบ ทหาร
รักแค้นองคืตามตีไป ในเวลาหนึ่งระแวงก็ไล่
สิ้นหนึ่ง ผลบ... มีดมีไม้ทั่วทิศ

แล้วร้องตรัสไป "เจ้าพี่ จะยืนข้างอยู่ในร่มไม้ทำไม เชิญเสด็จมาทำอุทกหัสถ์กัน ให้เป็นเกียรติ
ยศเกิด ภัยตรีภัยหน้า ที่จะขึ้นข้างได้อย่างเราจะมีแล้ว" พระมหาอุปราชทรงช้างหลาย
พักทอด ขยับตรงออกมาขึ้น เจ้าพระยาไชยานุภาพตรงเข้าโอบก้มทูลขึ้นที่ เลี้ยวหลัก พลายฟ้าทอกรุน
เอาเจ้าพระยาไชยานุภาพแหงขวางตัว พระมหาอุปราชได้ทีก็ฟันด้วยพระแสงของ้าว สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
พระองค์ เพียงถูกพระมาลาหนึ่งขาด พอเจ้าพระยาไชยานุภาพสับขาดหลุด กลับขอรุนเอาพลาญฟ้าทอ
หนีหนีไป สมเด็จพระนเรศวรมหาราชก็ขว้างฟันด้วยพระแสงของ้าว ถูกพระมหาอุปราช ขยับขึ้นทรง อยู่กับคอข้าง
สมเด็จพระนเรศวรมหาราชก็ได้เข้าหน้าข้างกับเจ้าเมืองวาบวิธ หนีเจ้าเมือง ขยับอยู่กับคอข้างเช่นกัน

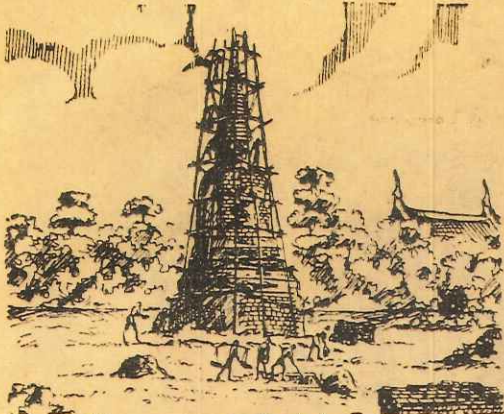
พระยาไถยานภาพสะบัดหลุดแล้ว กลบขหนีได้ลางแบกถหด รุณ พลายนพชาตศ
 เบนไฟ สมเด็จพระนเรศวรก็ฉวางฟันด้วยพระแสงของเจ้าถูกพระมหาอุปราชา

๕๕

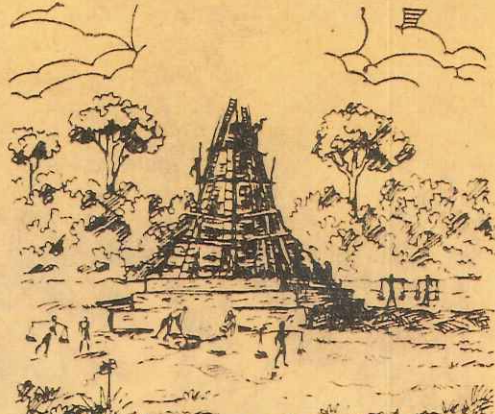

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช... ข้าพเจ้าตามข่าว... ตามพระเพณ
 สมเด็จพระนเรศวรตรัสเล่า..... จนได้ทำยุทธหัตถีมีชัยชนะ และทรงตรัสว่านายทนายกอง
 มั่นกล้าข้าศึกมากกว่ากลัวโยม ละให้แต่โยม ๒ คน นี้ห้อง ฉ่าเข้าไป..... จนได้ทำยุทธหัตถีกับ
 พระมหาอุปราชา..... หากไม่แผ่นดินก็สูญสิ้นของเจ้าหงสาวดีเสียแล้ว โยมจึงให้ลงโทษมีตาม
 อาญาศึก (ใญ่หาชานสำนวนตอนนี ึ่งหนังสือพระรชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราชหน้า ๑๐๑
 -๑๐๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพพระยาท
 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถมหาอำมาตย์มหาดล ๘ พระเมรุมาศที่ท้องสนามหลวง ๒๓ มีค ๒๔๓๖)

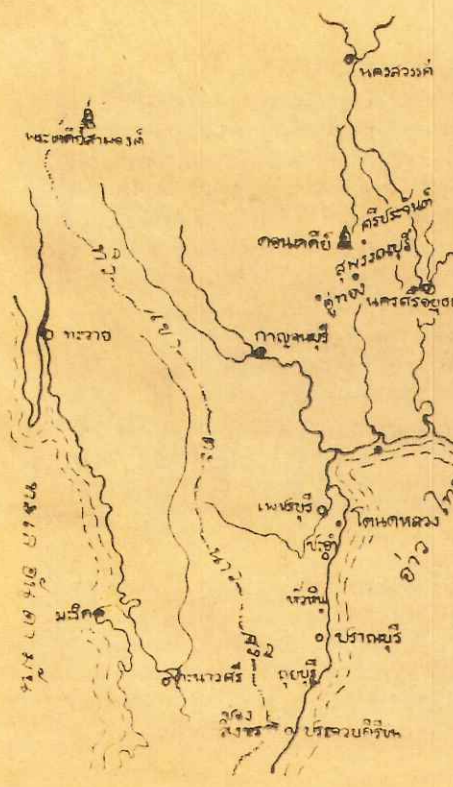
สมเด็จพระวันรัตน์ มหาสังฆนายก วัดป่าแก้ว ทูลขอโทษข้าราชการแล้ว ได้ทูลแนะนำให้เฉลิมพระเกียรติ
ที่มีชัยชนะ ด้วยทรงบำเพ็ญกุศลกรรม สมเด็จพระนเรศวรทรงพระราชดำริ เห็นชอบด้วย

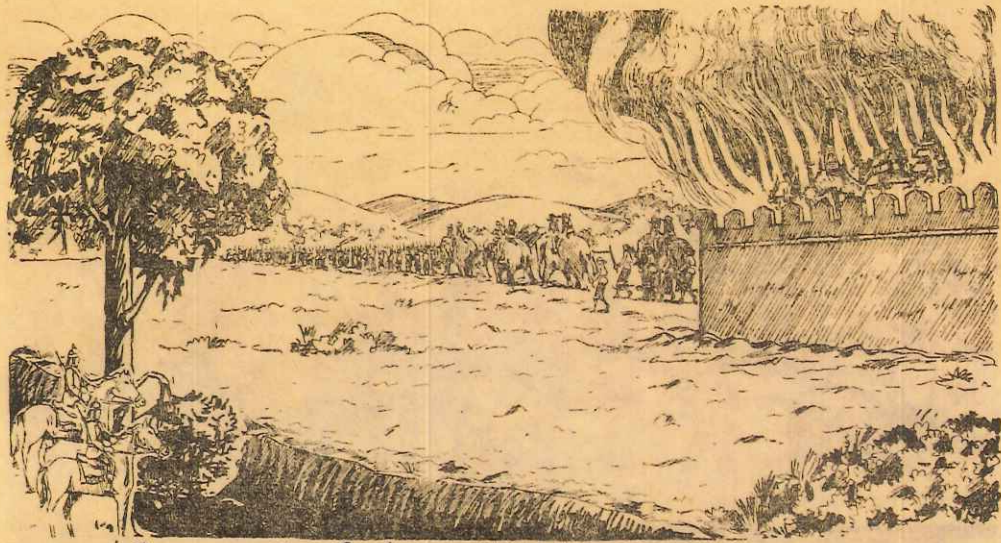
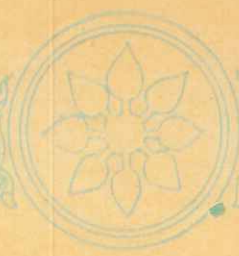
ทรงสร้างพระมหาสถูปขึ้นที่วัดป่าแก้วจางานนาม
ขัอมงคลเจดีย์อีกองค์หนึ่ง (เพื่อบูชาอันในหนึ่งคือ
พระเจดีย์ขัอมงคล ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
พิมพ์พระรพทาน เนื่องในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญ
พระราชกุศลแลเขวงสร้างสมเด็จพระนเรศวรมหา
ราช ณ พระเจดีย์ขัอมงคล วัดใหญ่ขัอมงคล
พระนครศรีอยุธยา ๒๒มีนาคม ๑๖๖๖)

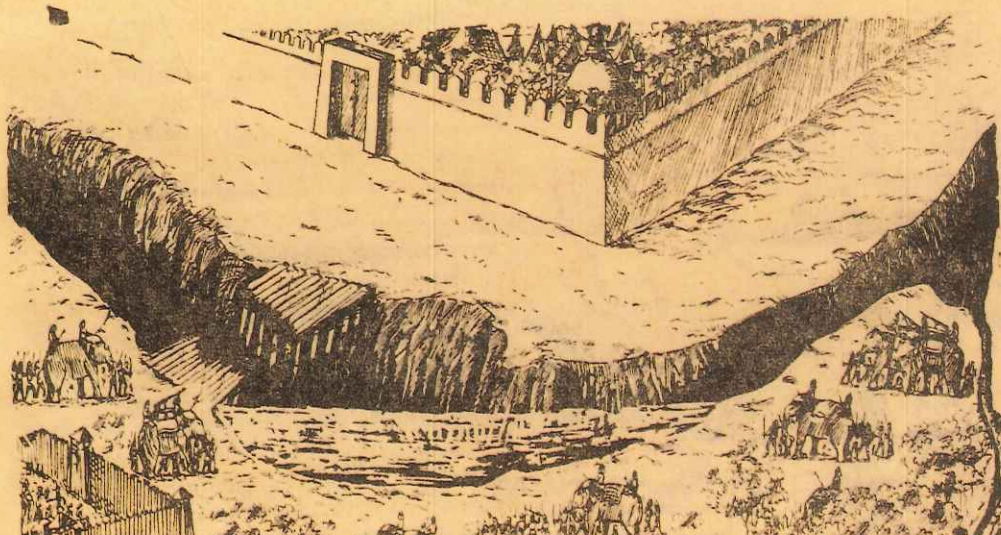
โปรดให้สร้างพระสถูปองค์หนึ่งเป็น อุษุสรณ์
ไว้ในทุ่งหนองสำหร่าย ตรงที่ทรงทำยุทธหัตถี ขนาน
นาม เจดีย์ยุทธหัตถี ที่ดอนเจดีย์ ในอำเภอสรีประ
จันต์ สพรรณบุรี. พระราชทานข้าหน้ลแก่ข้าราชการ
ตามความชอบทั่วกัน ตลอดจนถึงพวกไพร่พล
เจ้าพระยาโยธา ก็โปรดเป็น เจ้าพระยาปราบหงสา
วัดตามประเพณี เป็นมงคลที่สุดในการสงครามนั้น

ตีเมืองตะนาวศรี เมืองทวาย
ทั้ง ๒ เมืองเคยเป็นของไทยมาแต่กรุงสุโขทัย
พระเจ้าบุเรงนองเอาไปเมื่อหาตีได้พระนครศรีอยุธยา
ในปีปลายปีพ.ศ. ๒๑๓๕ สมเด็จพระนเรศวรดำรัสสั่ง
ให้แม่ทัพนายกองที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษนั้น
ไปทำการแก้ตัว ไบตีเอาเมืองตะนาวศรี เมืองทวาย
คืนกลับมา ให้เจ้าพระยาจักรีเป็นแม่ทัพ ไบตีเมือง
ตะนาวศรี พระยาพระคลังไปตีเมืองทวาย พวก
ข้าราชการที่มีความคิดริบเดียวกัน เห็นพระยาศรีไชย
ณรงค์ ก็ให้เข้ากองทัพไปด้วย. ตีได้เมืองตะนาวศรี
และเมืองมรัตซึ่งเป็นเมืองท่าเรือมาค้าขายขึ้นบก
เดินทางไปกรุงศรีอยุธยา. ทางเมืองทวาย พวก
ท้าวพระยาที่แม่ทัพพระมหาอุปราชาคอมทัพหลวง
มารบแก้ตัว เข้ารักษาเมือง ได้ต่อตำแหน่งไทย ใน
ที่สุดไทยเข้ายึดเมืองกลับคืนมาตั้งแต่ก่อน
ตั้งแต่สมเด็จพระนเรศวรขึ้นเสวยราชย์ พ.ศ.
๒๑๓๓ คงเสด็จประทับอยู่ที่วังจันทร์เกษม จนได้
เมืองทวาย เมืองตะนาวศรีแล้ว จึงทำพิธีเฉลิมพระราชม
ณเทียร เสด็จไปประทับในพระราชวัง แล้วโปรด
ให้กลับตั้งหัวเมืองเหนือ ซึ่งได้ตั้งร้างอยู่ ๕ ปี ขึ้น
อย่างเดิม และทรงตั้งข้าราชการที่มีความชอบเป็น
เจ้าเมือง ส่วนพวกที่ไปสงครามแก้ตัว ก็ทรงพระ
ราชทานข้าหน้ลตามสมควร ทั่วกัน ในปีพ.ศ.
๒๑๓๖ เสด็จออกชนไปตีเมืองสุเวกราภิธาน ไทย
ถึงยุคเข็ญที่ไร พระบรมมหารักราชเข้าเติมทุกที่ ทรงให้
เครื่องตีที่ตี ตีรัสสั่งให้เกณฑ์พลตลอดทั่วเมือง

กองทัพเมืองทองอุโฆษเมืองยี่โกโล่อิมหงสาวดี ชาวเมือง ตลอดจน ราชบุตรพระมหาอุปราช ราชบริพารพากันหึ่งพระเจ้าหงสาวดี ออกไปหากกองทัพทองอุโฆษ ลิงต๋องให้พระราชาของอุโฆษพระนคร และมอบให้เป็นผู้รักษาพระนคร. พระเจ้าทองอุโฆษหนีหายทัพกับพระเจ้ายี่โกโล่อิมให้หัวเมืองชายทะเลตามทัพต๋องจนหนีรวมในอุบาย แล้วพาพระเจ้าหงสาวดี เก็บทรัพย์สมบัติ อพยพหัวเมืองไปทองอุโฆษหงสาวดี เป็นเมืองร้าง พวกโจรยี่โกโล่อิมเผาเมือง แม้จะประสาทรามมหัศจรรย์ ถูกไฟเผาไหม้หมด สุ่มโผล่กองทัพพระพุทธรูปให้ทองละลายเอาเพื่อทอง อย่างชาติกเสาวตเมือตีได้ พระนครศรีอยุธยา

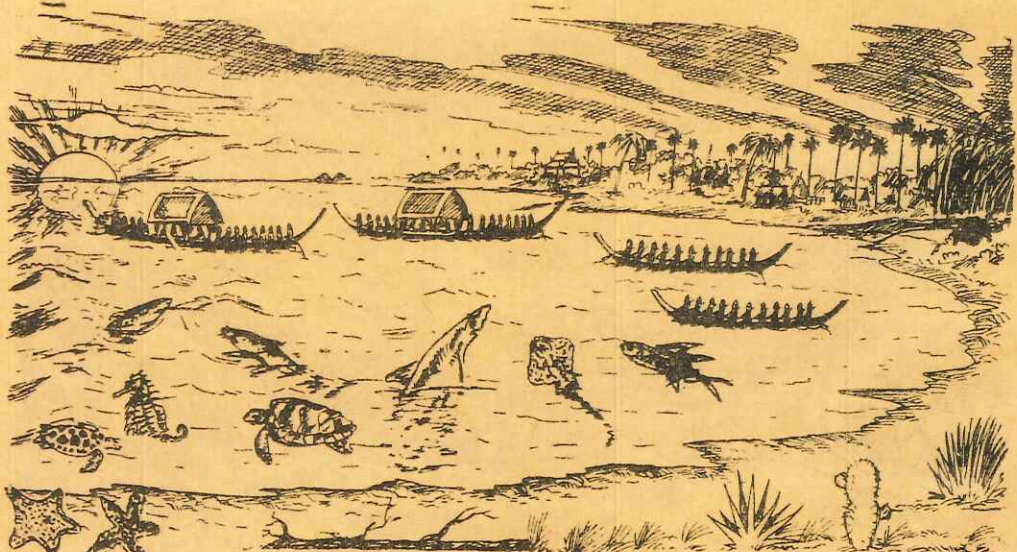
พระเจ้าทองอุโฆษพาพระราชนัดดาหนีไปทองอุโฆษ ลมเกลวก็เสด็จไปถึงหงสาวดี เห็นแต่ซากเมือง ไฟกำลังไหม้ อดับ ทรงชดแต่พระราชนัดดาที่ ตรีสังให้ทรงพลบ พลบรับทูลไฉ่พระมหาธาตุเมธา ทรงทราบพระเจ้าทองอุโฆษก็โศกเศร้าความสัสถ์ รบสังให้ประขัมแม่ทัพนายกองเตรียมและยกทัพไปต๋องอุทหนัก ขึ้นไปถึงได้โดยสะดวกให้ลี้จุมเมืองไว้ เมืองต๋องอยู่ห่างไปทางเหนือราว ๗๐๐๐ เส้น มีเทือกภูเขาขวางหน้า คูเมืองมีป้อมมีนคอง ทั้งคูเมืองกว้างและลึก ให้คนเหมืองไชน่าในอุโหลลงแม่น้ำสรโด่ง เห็นทางฮิตยาว เรียกว่า เหมืองฮิตยา แล้วเข้าป้อมตีและได้พยายามเสี้ยนหลายครั้งว ติไม่ได้ ส้อมลุดถึง ๒ เดือน เกิดขาดสะเปียง ถึงริ้วพลบ้วยเร็บ สันก็ตกขุก สันเล็ลงพระสัเห็นเล็กที่ทกลับ ในกลางเดือน ๖ พ.ศ. ๒๑๕๓. ฝ่ายข้าศึกก็รพลก็อดโรย เนียงออกติดตาม.

การไปตั้งสาวตีในพ.ศ.๒๑๕๒ ทำให้ทางหงสาวดีเกิดแตกกัน ไทอินทปามาขึ้นกรุงศรีอยุธยา มีเมือง
แสมหัว ห้างหลวง เมืองหน้าบ. สมเด็จพระนเรศวรมีรับสั่งให้เลิกทัพกลับ รัชพล อัครโยมมาก โปรดให้สมเด็จพระ
พระเอกาทศรถมาเสวยที่ใหม่เพื่อรับเขตวิเวก. พระองค์เสด็จมาเมืองแสมหัวตะม. แล้วเสด็จยกทัพหลวง
กลับกรุงศรีอยุธยาทางท่าหน้าเจดีย์สามองค์ มีใครประทุษร้ายพระนคร เสด็จไปตามหัวเมือง ประพาศเมือง
สุพรรณบุรีก่อน. สมเด็จพระเอกาทศรถไปตามหัวเมืองฝ่ายเหนือ เพื่อวัดการบารุง รัชพล เลื่อนหาที่ตั้ง
บ้านเรือน ทำไร่นา. แล้วทั้งต้องพระองค์ไปประทับที่เมืองราชบุรี แล้วเสด็จลงเรือพระที่นั่งไปประพาศ
ทางทะเล สำราญ พระอิริยาบถ จนถึงเขาสามร้อยยอด แล้วมาประทับแรมที่เพชรบุรี.

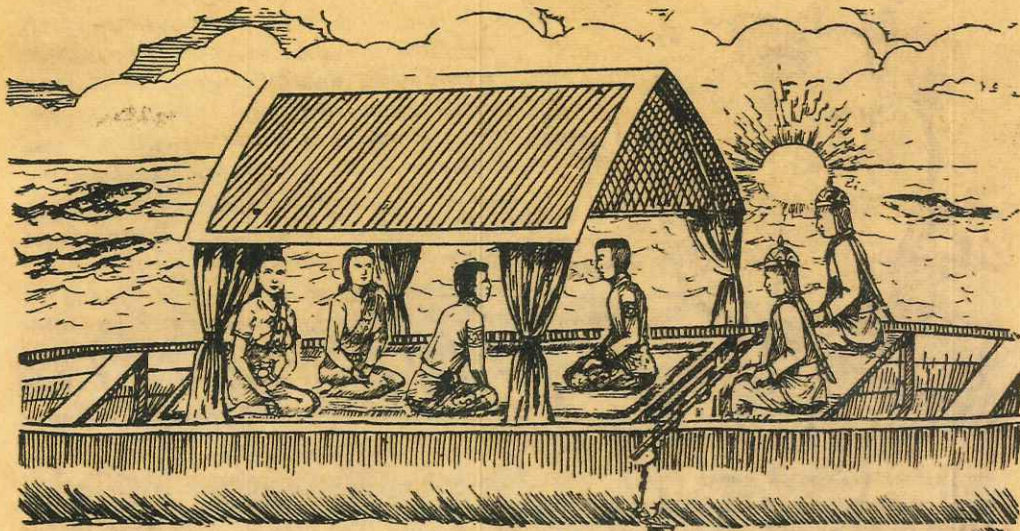
ปรากฏว่า เพชรบุรีเป็นที่ประพาศของพระเจ้าแผ่นดินสมัยกรุงศรีอยุธยาสืบมาแต่ครั้งนั้น

๑๐๗

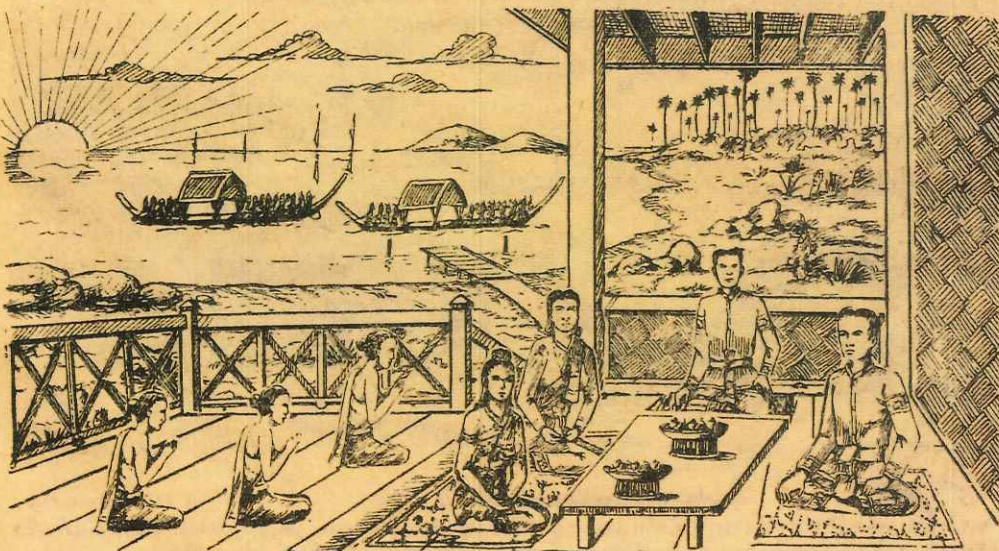

ทรงเปิดทอดได้ปลาชุกชุม ประทับแรมอยู่ ตำบลเขาสามร้อยยอด สิบสี่วันวาร รัชสีให้แบ่งตั้ง
พลับพลาประทับ ที่ชายทะเล ณ ตำบลไทรหนวดหลวง แขวงเมืองเพชรบุรี แล้วเสด็จ มาแรม ทอดอยู่
แรม ในทะเล สองคืน ถึงพลับพลาไทรหนวดหลวง ประทับพักผ่อนพระอิริยาบถ เสด็จประ
พาศในท้องทะเล อยู่ระยะหนึ่ง แล้วเสด็จประพาศ เมืองเพชรบุรีโดยสถลมารค.
* พลับพลา ณ ตำบลไทรหนวดหลวง อยู่ใกล้กับหาดเจ้าสำราญ ซึ่งเรียกว่าหาดทะเลท่าเรือเมืองห่างจาก
ศาลากลางจังหวัด ๑๕ กิโลเมตร พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ โปรดเกล้าให้สร้างพระตำหนักเป็นที่
ประทับแรม กับเรือหนพิกษาภิรมหารทั้งฝ่ายในด้วย เมื่อ พ.ศ.๒๔๖๑.

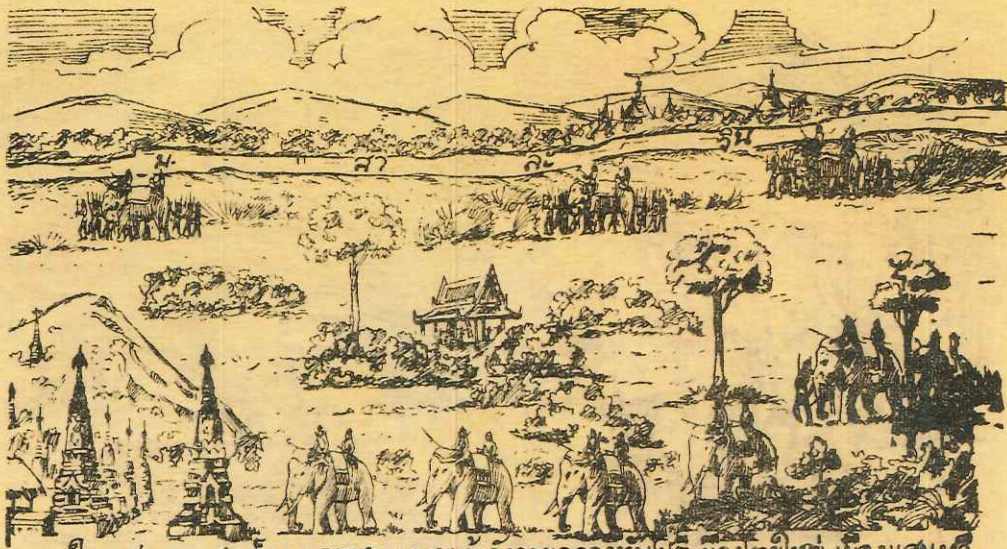
๑๐๘

พระบาทสมเด็จพระบรมพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ เสด็จลงประทับ พระคู่พระณ
 วิมาลมหาปราสาทเป็นพิสมัยพาหะ ทรงพร้อมด้วยพระประยูรญาติฝ่ายใน เสด็จออกไปประทับ
 อภิรมย์ ชมสวนมัลลยารอหิมาหาพรณอหมีในกลางสมุทร.
 (เป็นเหตุอาทนีในหนังสือพระราชนิพนธ์พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับ สมเด็จพระพนรัตน์)

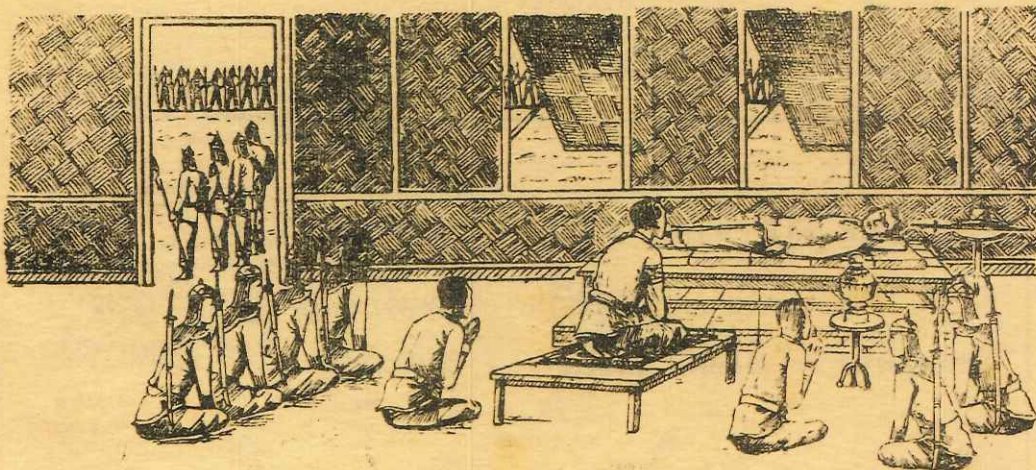

สมเด็จพระนเรศวร กับสมเด็จพระเอกาทศวงศ์ ราชอู่พระเจ้าพร้อมด้วย พระชายาและพระประยูรญาติ
 อยู่ณถยานองค์พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทั้งสอง แปรพระราชฐาน
 ประทับแรมพักณพรณอหมีในกลางสมุทร ณ พระตำหนักกริมฝั่งทะเล ภายภาคใดทศกพลวง เมืองเพชรบุรี.

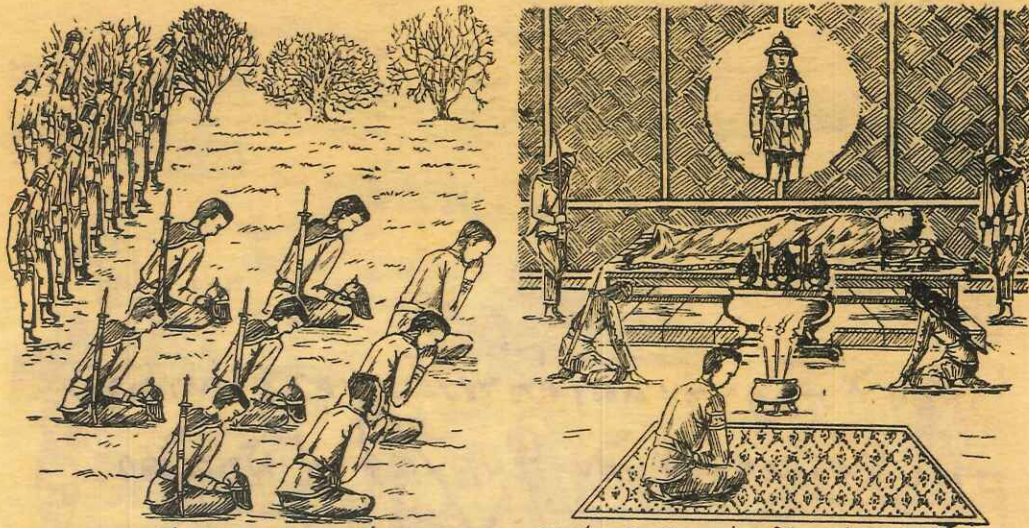
ใน พ.ศ. ๒๑๕๖ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงทราบ พระเจ้าอู่จวดยกกองทัพตีเมืองไทยใหญ่ เมืองแสนหวี จึงเป็นของไทย ทรงดำริว่าทางตอนใต้ก็กำลังแล้ว พระเจ้าอู่จวดยกกองทัพจากกรุงอณาเขตควร จะปราบเสียแต่ยังไม่มีความถึงมาก ทรงสั่งให้เตรียมทัพ เคลื่อนทัพไป เมืองเชียงใหม่ ออก จากพระนคร เดือนหก แรม ๖ ค่ำ ปีมะโรง พ.ศ. ๒๑๕๗ เสด็จไปด้วยกันกับสมเด็จพระอนุชา ไปทางเมืองกำแพงเพชร ถึงเชียงใหม่ เดือน ๓ ทัพประชุมพล ๑ เดือน แล้วเคลื่อนทัพมุ่งเมือง ยี่ริศให้สมเด็จพระอนุชายกไปทางเมืองฝาง พระองค์เสด็จยกไปทางเมืองท่าพหลวง ถึงเมืองท่าพหลวง ปลายเดือน ๕ ปีมะโรง พ.ศ. ๒๑๕๗ เสด็จประทับแรมอยู่ตำบล ท่งแก้ว.

๑๑๓

เวลาเสด็จประทับแรมอยู่ ณ ค่ายท่าบดท่งแก้ว ทรงประชวรเป็นหัวคะลอก จึงให้พระพิตร แล้วกลายเป็นพิษ พระอาการทรุดโดยฉับพลัน จึงโปรดฯ ให้ข้าหลวงรีบไปเชิญเสด็จสมเด็จพระอนุชาเข้ามาแล้ว เสด็จมาถึงที่ทรงพยาบาล สมเด็จพระเชษฐาธิราช อยู่ ๓ วัน

๑๑๔

สมเด็จพระนเรศวรเสด็จสวรรคต วันจันทร์ เดือนหก ปีจอ ๙๙ ปีมะเส็ง
 พ.ศ. ๒๑๔๘ พระชนมายุได้ ๕๐ พรรษา เสด็จอยู่ในราชสมบัติ ๑๕ พรรษา
 เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อพระชนม์ได้ ๓๕ พรรษา
 สมเด็จพระเอกาทศรถดำรัสสั่งให้เลิกกองทัพทั้งปวง เสด็จพระบรมศพ
 กลับกรุงศรีอยุธยา.

๑๑๕

รูป ขีรติ มจจัน นามโคตต น ขีรติ

อันรูปกายตายแล้วก็สูญเปล่า นามโคตเล่าหาสูญไปด้วยไม่
 จงกอบกรรม "ทำสิ่งที่ดี" ไว้ แม้ตายไปนานเท่านั้นท่านไม่ลืม.

(จาก พระราชประวัติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช)

หน้า*

หลัง

ทรง ทิ้ง: คือ ทรง คม / ๑๖๖๖ พง: ๔/๑๖๖๖ ม. พง. ร.
 พ.ล. หัก: คือ พ.ล. หัก ๑๖๖๖ พง. ร. ๑๖๖๖ พง. ร.
 พ.ล. ๑๖๖๖. ๑. พง. ร.

เจดีย์พระเกียรติ

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีพระเกียรติยศ เป็นยอดกษัตริย์พระองค์หนึ่ง เป็นวีรมหาราช เป็นนักรบ มีอนุสาวรีย์เฉลิมพระเกียรติยศปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ เป็นที่ประทับใจของประชาชนชาวไทย ตั้งแต่เด็กที่เรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียน เมื่อได้ยินได้ฟังได้อ่านพระราชประวัติของพระองค์ท่านแล้ว แม้ในที่สุดเห็นพระรูปทรงช้างติดตั้งไว้ ณ ที่ใด ทำให้มีความซึ้งตรึงใจ ระลึกรักใคร่นับถือ ยิ่งเห็นสมุทภาพพระราชประวัติก็จะเตือนความทรงจำเมื่อ ๓๖๐ ปีมาแล้ว ทำให้เกิดมีพลังจิตในการทวงแทนประเทศไทยที่รักยิ่ง

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้ทรงใช้เวลาตลอดพระชนม์ชีพ เพื่อชาติไทยที่รัก เพื่อความยั่งยืนของประชาชนชาวไทยมาจนถึงทุกวันนี้ เมื่อมีพระชันษาได้ ๘ ขวบ ทรงเห็นการสงคราม เห็นข้าศึกล้อมเมือง ทรงร่วมความทุกข์ ความเดือดร้อนกับพี่น้องในเมืองพิษณุโลก ชาวเมืองต่อสู้ป้องกันไว้อย่างสามารถ สู้จนหมดเสบียง ทิ้งเกิดโรคทรพิษขึ้นต้องยอมแพ้ใน พ.ศ. ๒๑๐๖ แล้วข้าศึกยกลงมาล้อมพระนครศรีอยุธยา ถึงต้องยอมแพ้อีก ข้าศึกเรียกค่าไถ่เมืองเอาตามชอบใจ ทิ้งขอเอาพระองค์ไปเป็นตัวจำนำ ขณะนั้นมีพระชันษา ๙ ขวบ พระองค์

* เจริญชัยสมรภูมิสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ท่านรอง ผบ.ทบ. ให้ พล.ต. ชุนปทุมโรคประหาร ชมเมื่อ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๐๘

จำต้องพลัดพรากจากพระราชบิดามารดา พลัดพระ
ประยูรวงศ์ พลัดบ้านเกิดเมืองนอน พลัดถิ่นเดิมไป
อยู่กับต่างชาติเยี่ยงเชลย แต่ยังทรงพระเยาว์ คงได้
รับการเหยียดหยามทำให้เจ็บช้ำน้ำใจ ทรงให้คิด เกิด
พระนิสัยกำลังใจเข้มแข็งบึกบึนคึกกรุ่นที่คิดจะเอาชนะ
ที่จะต่อสู้กับเอาอิสรภาพกลับคืนมาอยู่ตลอดเวลา มีพระ
มานะพยายาม ศึกษาความเป็นอยู่ ระเบียบประเพณี
วิทยาการต่าง ๆ ในราชสำนักนางสาวตี ทั้งความรู้ความ
สามารถในการรบ และได้ทรงใช้พระสติกำลังใจอย่าง
ฉลาดเอาชนะใจจนเป็นที่รักแก่พระเจ้าหงสาวดีผู้ทรง
ให้ความอุปการะ พอพระชนม์ได้ ๕ พรรษา ก็ได้
กลับบ้านเดิม พบปะพระประยูรญาติ ในโอกาสที่
พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองยกกองทัพมาตีได้กรุงศรี-
อยุธยาใน พ.ศ. ๒๑๑๒ และให้พระองค์อยู่ช่วยราชการ
เมืองกับพระราชบิดา พระนเรศวรได้อยู่รับการศึกษา
แบบแผนการปกครองบ้านเมืองอย่างใกล้ชิด ทรง
เรียนรัฐธรรมเนียมประเพณี วัฏจักรการต่าง ๆ ตลอดจน
วิชาการรบ เมื่อพระชันษาได้ ๑๖ ก็ได้ดำรง
ตำแหน่งพระมหาอุปราช และได้เสด็จขึ้นไปเป็น
ผู้สำเร็จราชการหัวเมืองฝ่ายเหนือ ประทับอยู่ ณ เมือง
พิษณุโลกซึ่งเสด็จสมภพและเจริญวัย ทำให้เกิดความ
ชื่นชมยินดีแก่ชาวเมืองเหนือ พระราชกรณียกิจใน
ชั้นแรกทรงเลือกข้าราชการและเลือกสรรชายฉกรรจ์
ที่อายุรุ่นเดียวกัน จากเมืองใต้เมืองเหนือมาอบรม
ฝึกหัดด้วยวิชายุทธวิธีอย่างใหม่ของพระองค์ และฝึก
วิชาการปกครองบ้านเมืองเป็นกำลังทำสงครามกู้อิสร-
ภาพภายหลัง สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีได้ทรงกอบกู้ชาติไทยไว้ด้วย
พระอุตสาหะเหน็ดเหนื่อย ด้วยพระปรีชา ด้วยความ

แคล้วคล้ำองอาจ ยอมเสียสละ มิได้ทรงเห็นแก่ความ
สุขส่วนพระองค์ แม้แต่พระชนม์ชีพ เข้าร่วมกับ
บรรพชนชาวไทยในอดีต ที่ได้สละเลือดเนื้อและชีวิต
เป็นการพลีเพื่อป้องกันรักษาเอกราชของชาติ นับว่า
เป็นยอดแห่งวีรภักดิ์ทรีย ทรงทำสงครามเคียงข้างกับ
อริราชศัตรูทั้งมาจากตะวันตกตะวันออก เข้ามารุกราน
ประเทศไทย ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๕ ทำยุทธหัตถีกับ
พระมหาอุปราช (มังกระยอชวา) ได้ชัยชนะ มี
พระเกียรติก็ยกออกไปทั่ว ทางด้านพระศาสนาจะเห็น
ได้ว่ามีพระราชหฤทัยเคารพในพระบรมพุทธานุศาสนานา
เป็นยิ่งยอด จะเห็นได้เมื่อราว พ.ศ. ๒๑๒๗ มีชัยชนะที่
เมืองคังและนำเจ้าฟ้าไทยใหญ่มาถวายพระเจ้าหงสาวดี
ได้รับพระราชทานปูนบำเหน็จรางวัล เสด็จกลับลงถึง
เมืองพิษณุโลกแล้ว ก็เปลี่ยนเครื่องทรงออกถวายเป็น
พุทธบูชา ถวายพระพุทธรูป พระพุทธรูปชินสีห์
สมโภช ๓ วัน แล้วเสด็จลงมาเฝ้าสมเด็จพระราชบิดา
ขอกราบถวายสักการะ เทอดทูนดวงพระ
วิญญาณสมเด็จพระมหาราชเจ้า และเชิญชวนพสก
นิกรประชาชนชาวไทยทั้งมวล รำลึกถึงพระมหากรุณา
ธิคุณอันสุดประเสริฐของสมเด็จพระมหาวีรภักดิ์ทรีย
เพื่อตริ่งความสมัครสมาน สามัคคี ขอพระผู้ทรง
พระอภินิหาร คลบันดาลอภิบาลให้ประเทศไทยที่รัก
จงประสบความเจริญวัฒนาถาวรสืบไป ดังพระองค์
ท่านได้เคยให้สัตย์อธิษฐานไว้ ณ วัดศรีชุม.

พล. ต. ขุนปฐมโรคนพประหาร

๑๙ เม.ย. ๑๘

เวลา ๐๗๕๕

โปรดทราบ

นามและพระนามผู้บริจาคในการพิมพ์ครั้งที่ ๕๕

๑. คุณแม่สง่า ชาญกตราวี	๕๐๐๐.๐๐	บาท
๒. คุณแม่แก้ว ศรีบุญเรือง	๒๐๐๐.๐๐	,,
๓. ม.จ. ถักษณากร เกษมสันต์ และชญา	๑๕๐๐.๐๐	,,
๔. น.ส. บุญชน งามโกมุต	๑๐๐๐.๐๐	,,
๕. คุณป้าสงวน ศตะจุฑะ	๑๐๐.๐๐	,,
๖. พล.ต. ชุนปทุมโรคประหาร	๑๔๕๐.๐๐	,,
๗. พล.ต. พิมพ์ นพรัตน์	๕๐๐.๐๐	,,
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	๑๑๕๕๐.๐๐	,,

รายการจ่าย

๑. ค่าใช้จ่ายในการเขียนภาพ	๑๖๕๐.๐๐	บาท
๒. ค่าแม่พิมพ์	๔๑๔๐.๐๐	,,
๓. ค่าพิมพ์สองพันเล่ม	๕๓๐๐.๐๐	,,
๔. ค่าแม่พิมพ์ปกและหัวเรื่อง	๔๖๐.๐๐	,,
รวมจ่ายทั้งสิ้น	๑๑๕๕๐.๐๐	,,

ท่านที่มีจิตศรัทธาจะร่วมบริจาคเงินสำหรับจัดพิมพ์สมุดภาพเล่มนี้ อีก เพื่อจำหน่ายสมทบทุนจัดซื้อ
อุปกรณ์การแพทย์ให้แก่โรงพยาบาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช กรุณาติดต่อ พลตรี ชุนปทุมโรคประหาร
บ้านปทุมรังษี อาคารพิบูลวัฒนา คลองประปา สามเสน พระนคร โทร. ๗๔๒๓๗.

กรุณาแก้คำผิด

หน้า	ภาพ	คำผิด	คำถูก	หน้า	ภาพ	คำผิด	คำถูก
๓	๒	คำริห์	คำริ	๔๔	๘๔	สะเบียง	เสเปียง
๖	๗	ประพาศ	ประพาส	๔๔	๘๔	ชะเลย	ชลย
๑๔	๒๓	สะเบียง	เสเปียง	๔๕	๘๕	สะเบียง	เสเปียง
๒๐	๓๕	เวียงจันทร์	เวียงจันทน์	๔๕	๘๕	สัมพาระ	สัมภาระ
๒๕	๔๕	อาษา	อาสา	๔๕	๘๖	สะเบียง	เสเปียง
๒๕	๔๕	ปฤกษา	ปรีक्षा	๔๖	๘๗	ปล้นสะทม	ปล้นสทมภ
๒๙	๕๓	ณะ ท้องพระโรง	ณ ท้องพระโรง	๔๙	๙๓	รัชชกาล	รัชกาล
๒๙	๕๔	ชะเลย	ชลย	๕๑	๙๗	สะเบียง	เสเปียง
๓๐	๕๖	ชะเลย	ชลย	๕๒	๑๐๐	พระบรมศพ	พระบรมศพ
๓๑	๕๘	ชายฉกรร	ชายฉกรรจ์	๕๓	๑๐๑	ชัยชนะ	ชัยชนะ
๓๒	๖๐	ปล้นทรพย	ปล้นทรพย	๕๔	๑๐๓	รุ่งอรุณ	รุ่งอรุณ
๓๖	๖๗	ชะเลย	ชลย	๕๔	๑๐๔	ยุแย่	ยุแย่
๓๙	๗๔	อาศรัย	อาศัย	๕๕	๑๐๕	กบ	กบ
๔๓	๘๑	ณะ วิ่งจันทน์	ณ วิ่งจันทน์	๕๕	๑๐๖	สะเบียง	เสเปียง
๔๔	๘๓	สะเบียง	เสเปียง	๕๙	๑๑๔	พัทร์	พัทร์

(“เวียงจันท์” ทุกแห่งแก้เป็น “เวียงจันทน์” ทั้งหมด)

หมายเหตุ เนื่องจากพลตรี ขุนปฐมโรคนประหาร ผู้สร้างภาพได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือหลายเล่มโดยนักประวัติศาสตร์หลายท่าน ดังนั้นอักษรวิธีการสะกดการันต์จึงอาจจะเอนเอียงไปตามตำราที่ได้อ่าน การแก้คำผิดได้แก้ไขถูกต้องตามพจนานุกรม แต่ก็มีบางคำที่ผู้ตรวจไม่อาจตัดสินใจแก้ไขได้ ขอท่านผู้รู้ได้โปรดแก้ไขถูกต้องตามกาลสมัยเถิด.

POSTAL SERVICE

พิมพ์ที่ บริษัท โฟกัส พรินติ้ง จำกัด ๑๑๐/๒๑๒ ถ.พระองค์ดำ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.พิษณุโลก ๖๕๐๐๐ โทร. ๐๕๕-๒๒๕๐๓๗
จำนวน ๑๕,๐๐๐ เล่ม มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๓

โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมหาราช